

Sukupuoli ja väkivalta

Parisuhdeväkivaltakeskustelun diskurssit ja retoriikka

Pro gradu –tutkielma

Kevät 2008

Hanna Kettunen (149687)

Sosiologian oppiaine

Joensuun yliopisto

Joensuun yliopisto

Tiedekunta Yhteiskunta- ja aluetieteiden	Oppiaineryhmä sosiologia
Tekijä Hanna Kettunen	
Työn nimi Sukupuoli ja väkivalta – parisuhdeväkivaltakeskustelun diskurssit ja retoriikka	
Oppiaine Sosiologia	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Helmikuu 2008	Sivumäärä 74
Tiivistelmä <p>Tässä tutkielmassa tarkastellaan sukupuolen ja väkivallan suhdetta parisuhdeväkivaltakeskustelun diskursseissa. Tutkielman aineistona on 61 parisuhdeväkivaltaa käsittelevää sanomalehtiartikkelia ja mielipidekirjoitusta, jotka ovat ilmestyneet Helsingin Sanomissa vuosina 2004-2006. Aineistoa analysoidaan diskurssianalyysin ja retorisen analyysin menetelmin. Tutkielman lähtökohdat ovat sosiologisessa naistutkimuksessa.</p> <p>Tutkielman tarkastelun kohteena on puhe parisuhdeväkivallasta, sen diskurssiiviset ja retoriset käytännöt. Lähtökohtana on väkivaltakeskustelun historiallinen muotoutuminen sekä kamppailut väkivallan määrittämisestä. Puhe parisuhdeväkivallasta heijastaa kulttuurillista ymmärrystä sukupuolista sekä sukupuolten välisiä suhteita yhteiskunnassa. Tutkielmassa parisuhdeväkivaltakeskustelusta rakentuu kuva asiantuntijoiden ja ammattilaisten välisenä keskusteluna väkivallan määrittämisestä sekä puuttumiskeinoista. Erilaiset tavat määrittellä parisuhdeväkivaltaa käyvät kamppailuja väkivallan syistä ja olemuksesta.</p> <p>Kun sukupuoli tuodaan parisuhdeväkivallassa esiin, näyttäytyy väkivalta yleensä miesten naisiin kohdistamana väkivaltana. Erityisesti tekijän sukupuoli pyritään kuitenkin häivyttämään sukupuolineutraalilla kielenkäytöllä. Keskustelun aiheeksi nouseekin uhrien ja tekijöiden sijaan puhe naisiin kohdistuvasta väkivallasta tehtyjen tutkimusten tuloksista.</p>	
Asiasanat sukupuoli, väkivalta, naisiin kohdistuva väkivalta, diskurssianalyysi, retorinen analyysi	
Säilytyspaikka Joensuun yliopiston kirjasto	
Muita tietoja	

Joensuu yliopisto

Faculty Faculty of Social Sciences and Regional Studies	Department Department of sociology and Social Policy
Writer Hanna Kettunen	
Title Gender and violence – discourses and rhetoric in the debate on domestic violence	
Major subject Sociology	Nature of the study A master Thesis of Sociology
Date February 2008	Pages 74
Abstract <p>The thesis analyses the interrelationship of gender and violence in the debate on domestic violence. The data consists of 61 newspaper articles on domestic violence. These articles were published in Helsingin Sanomat in 2004-2006. The methods of this study are discourse analysis and rhetoric analysis. This study is placed in the context of sociological women's studies.</p> <p>The focus of this study is the debate on domestic violence and its discourses and rhetorical practises. Starting point for the study is the history of the debate on domestic violence and the discussions on how to define domestic violence and violence against women. In this study the debate on domestic violence is a debate between different kind of professionals and experts. These professionals and experts try to define domestic violence and to find ways to intervene in it. Different ways of defining domestic violence have debates on the causes and effects of domestic violence.</p> <p>When gender is highlighted in the discussions, violence is seen as men's violence against women. However the offender is often described without referring to gender. The standpoints of the victim and the offender are generally overlooked. The discussions deal instead with the research of violence against women.</p>	
Keywords Gender, violence, violence against women, discourse analysis, rhetorical analysis	
Location Joensuu University Library	
Other Information	

Sisällys:

1 Johdanto	1
2 Naisiin kohdistuvan väkivallan teoreettinen muotoutuminen feministisessä tutkimusperinteessä	4
2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan muotoutuminen sosiaalisesti ongelmaksi Suomessa	7
3 Näkökulmia naisiin kohdistuvaan väkivaltaan	12
3.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan diskurssit	13
4 Diskurssianalyysi ja retorinen analyysi sanomalehtiaineiston tutkimuksessa	20
4.1 Aineisto	20
4.2 Diskurssianalyysi ja retorinen analyysi	24
5 Parisuhdeväkivaltakeskustelu sanomalehdessä	30
5.1 Mitä väkivalta perheessä ja parisuhteessa on?	30
5.2 Nainen ja väkivalta	36
5.2.1 Naisiin kohdistuva väkivalta	36
5.2.2 ”Nainenkin voi olla väkivaltainen”	39
5.3 Mies ja väkivalta	42
5.3.1 Mies väkivallantekijänä	42
5.3.2 Mies uhrina	46
5.4 Yhteenveto sukupuolen ja väkivallan suhteesta	47
6 Diskurssien vuorovaikutus retorisesta näkökulmasta	51
6.1 Eetos ja paatos: viranomaiset ja asiantuntijat keskustelevat keskenään	51
6.2 Logos: kamppailu tutkimustuloksista ja uskottavuudesta	58
7 Yhteenveto: Parisuhdeväkivaltakeskustelu 2000-luvulla	64
Lähteet	68
Aineisto	72

1 Johdanto

Kiinnostuin naisiin kohdistuvasta väkivallasta käytävästä keskustelusta Amnesty Internationalin Joku raja! -kampanjan myötä. Kampanja alkoi vuonna 2004 ja se on suunnattu naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan niin Suomessa kuin maailmalla. Kampanjalla pyritään muun muassa vaikuttamaan eri maiden päättäjiin, jotta julkinen hallinto ryhtyisi toimiin naisten suojelemiseksi väkivallalta. (ks. www.jokuraja.fi) Suomen ongelmaksi kampanjassa on nostettu naisiin kohdistuva väkivalta parisuhteessa. Seurasin kampanjan herättämää keskustelua ja keskustelijoiden ristiriitaisia näkemyksiä. Välillä naisiin kohdistuva väkivalta parisuhteessa nimettiin ihmisoikeusrikkomukseksi, välillä taas naisiin kohdistuvan väkivallan ongelmaa pidettiin liioiteltuna, tutkimustuloksia vääristyneinä ja keskustelun sävyä kaikkia miehiä syyllistävänä. Keskustelu toi esiin, että naisiin kohdistuvan väkivallan merkityksistä ja määrittelyistä käydään kamppailuja, vaikka väkivallan käyttö sinänsä rikkoo Suomen lakeja ja sitä pidetään yleisesti tuomittavana.

Jo se, että käytän termiä naisiin kohdistuva väkivalta, kertoo että olen kiinnostunut tarkastelemaan väkivaltaa sukupuolen näkökulmasta. Väkivalta on sukupuolistunutta. Väkivallan uhka ja sen käyttömahdollisuudet näyttävät erilaisina miehille ja naisille. Siksi väkivallan eri puolet ovat sosiologisen naistutkimuksen näkökulmasta mielenkiintoisia. Ne tuovat näkyviin yhteiskunnan rakenteissa olevat sukupuolille erilaiset normit, odotukset ja mahdollisuudet. Maskuliinisuutta ja feminiinisyttä, mieheyttä ja naiseutta tuotetaan yhteiskunnassamme eri tavoilla. Väkivalta liittyy olennaisesti näiden tapojen erilaisuuteen. Väkivalta kiinnittyy monella tavalla moniin miehisiin instituutioihin kuten esimerkiksi armeijaan. Naisen elämään väkivalta liitetään puolestaan enemmänkin ulkoa tulevana uhkana kuin mahdollisena toimintatapana. Tämän tutkielman aiheena on sukupuolen ja väkivallan suhde. Tarkastelun kohteena on yksi sukupuolistuneen väkivallan alue, parisuhdeväkivalta. Olen kiinnostunut sukupuolen ja väkivallan suhteen muotoutumisesta parisuhdeväkivaltaheissa. Aineistonani ovat sanomalehtikirjoitukset ja sanomalehdessä käyty keskustelu parisuhdeväkivallasta. Tulen nojaamaan tässä tutkielmassa naistutkimuksen piirissä tehtyyn tutkimukseen väkivallasta. Kiinnitän huomioni sukupuolen ja väkivallan suhteeseen sekä niihin puhetapoihin, joita väkivallasta ja sukupuolesta puhuttaessa tuotetaan. Olen kiinnostunut nimenomaan puheesta ja keskustelusta, niiden yhteneväisyyksistä ja ristiriidoista sekä keskustelussa käytetyistä argumenteista.

Parisuhdeväkivalta on yleisin naisiin kohdistuvan väkivallan muoto suomalaisessa yhteiskunnassa (Naisiin kohdistuva väkivalta 1991, 31). Omat lähtökohtani tähän tutkielmaan ovat naistutkimuksen

ja feministisessä perinteessä eli siinä, että perheessä ja parisuhteessa tapahtuva väkivalta tulisi nähdä ennen kaikkea miesten naisille tekemänä väkivaltana ja sitä tulisi tarkastella sukupuolen näkökulmasta. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö nainen voisi olla väkivaltainen tai mies väkivallan uhri. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna naisten ja miesten väkivaltakokemukset kuitenkin poikkeavat toisistaan. Käsittelemääni aiheeseen liittyy erityisesti arkipuheessa paljon termejä - parisuhdeväkivalta, perheväkivalta, lähisuhdeväkivalta, naisiin kohdistuva väkivalta - joita käytetään osittain toistensa synonyymeinä, mutta joilla on myös toisistaan poikkeavia määritelmiä ja konnotaatioita¹. Perheväkivalta terminä on vakiinnuttanut asemansa suomalaisessa keskustelussa (Nyqvist 2001, 17). Se liittyy yhteen sekä sukupuolten välisen että sukupolvien välisen väkivallan. Perheväkivalta-termi myös peittää näkyvistä uhrin ja tekijän asemat sekä niihin liittyvän sukupuoliaspektin. (Keskinen 1996, 1-2) Parisuhdeväkivalta-termi viittaa puolestaan tavallisimmin heteroseksuaalisessa suhteessa asuvan parin välillä tapahtuvaan väkivaltaan (Nyqvist 2001, 17). Kun puhutaan ”naisiin kohdistuvasta väkivallasta”, termiin sisältyy hyvin monimuotoinen fyysinen, psyykinen ja seksuaalinen alistaminen, halventaminen ja suoranainen väkivalta, jota esiintyy sekä yksityisellä että julkisella alueella, lähisuhteissa ja satunnaisissa kohtaamisissa. (Saarinen 2006, 19). Termi on yhteiskunnallisessa keskustelussa vakiintunut ilmaisu, joka liittyy yhteen sellaisia väkivallan muotoja, jotka suoraan tai epäsuorasti kohdistuvat naisiin tai naisten ruumiiseen (Ronkainen 2001, 140). Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena on naisiin kohdistuvan väkivallan ilmiöistä väkivalta, jonka tekijänä on naisen entinen tai nykyinen puoliso tai poikaystävä.

Käytän tässä tutkielmassa käsittelemästäni ilmiöstä lähinnä termiä parisuhdeväkivalta. Olen kiinnostunut siitä, miten sukupuolen ja väkivallan suhde esitetään suomalaisessa julkisessa keskustelussa parisuhdeväkivallasta, miten sitä tuotetaan erilaisissa diskursseissa ja millaisessa vuorovaikutuksessa nämä diskurssit ovat keskenään. Koska suomalainen keskustelu naisiin kohdistuvasta väkivallasta on hyvin pitkälti keskustelua parisuhdeväkivallasta, olen nostanut parisuhdeväkivallasta käytävän keskustelun tarkasteluni kohteeksi. Vaikka myös parisuhdeväkivalta-termiä voidaan arvostella sukupuolen näkymättömyydestä, katson, että tässä tutkielmassa sitä on perusteltua käyttää yhdessä naisiin kohdistuva väkivalta -käsitteen kanssa. Vaikka tutkimusten mukaan parisuhdeväkivalta on pääsääntöisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, tätä väkivallan sukupuolittuneisuutta ei aina tuoda parisuhdeväkivaltapuheessa ilmi. Seuraavassa luvussa käyn tarkemmin läpi, miten erilaiset termit ovat vakiintuneet käyttöön keskusteltaessa naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja miten eri termien käyttö on asettanut tietyt raamit sille, millaisena ilmiönä naisiin kohdistuva väkivalta on nähty.

---

¹ Denotaatiosta puhutaan silloin, kun viitataan sanan (merkin) yhteiseen yksiselitteiseen merkitykseen ja konnotaatiosta silloin, kun viitataan enemmän tulkintaa vaativiin merkityksiin (Kunelius 2003, 164)

Luvussa kolme käyn läpi aikaisempaa tutkimusta keskittyen erityisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa diskurssianalyttisestä näkökulmasta tarkastelemaan tutkimukseen. Luvussa neljä esittelen käyttämäni sanomalehtiaineiston sekä tutkielman metodologiset ratkaisut. Luvussa viisi lähden tarkastelemaan sukupuolen ja väkivallan suhdetta aineistossani sekä nimeämään parisuhdeväkivaltakeskustelun diskursseja. Luvussa kuusi käyn läpi aineistoa sekä parisuhdeväkivaltadiskursseja retorisen analyysin työvälineillä.

2 Naisiin kohdistuvan väkivallan teoreettinen muotoutuminen feministisessä tutkimusperinteessä

Feministisen väkivaltatutkimuksen kehittyminen omaksi tutkimussuunnakseen ajoittuu 1970- ja 1980-luvulle eli toisen aallon feminismin alkutaipaleelle. Tämä ajoitus on vaikuttanut myös väkivallan tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin. (Keskinen 2005, 25) Toisen aallon feminismin varhaisia suuntauksia on nimitetty liberaalifeminismiksi, sosialistiseksi feminismiksi ja radikaalifeminismiksi (Walby 1990, 129). Näistä suuntauksista radikaalifeminismi kytkeytyi kiinteimmin väkivaltatutkimuksen kehikseen ja toisaalta käsitys miehisestä väkivallasta muodostui radikaalifeministisen ajattelun kannalta keskeiseksi (Maynard & Winn 1997, 176-178). Feministinen väkivaltatutkimus on tukeutunut paljolti radikaalifeminismin teoreettisiin lähtökohtiin. Valtaa tarkastellaan yleensä dominanssina eli kaksijakoisena alistaja/alistettu-suhteena. Toinen osapuoli käyttää valtaa ja toinen taas on valtaa vailla. Käsitys sukupuolista rakentuu ajatukselle naisista ja miehistä yhteiskunnallisina ryhminä, joiden välistä suhdetta luonnehtii valtaero. Vallan käyttöä esiintyy myös yksilötasolla, joskaan ei väistämättä aina kaikissa tilanteissa ja jokaisessa suhteessa. Usein ajatellaan, että joidenkin miesten käyttämästä väkivallasta hyötyvät kaikki miehet, sillä väkivallan uhka pitää naiset pelokkaina, varovaisina ja myöntöväisinä. (Keskinen 2005, 27)

Keskeisimpiä radikaalifeministisen väkivallan tutkimuksen teorioita ovat olleet patriarkaattiteoriat. Kun 1970- ja 1980-luvuilla pohdittiin teoreettisesti naisten alistamisen syitä ja miesten vallan luonnetta, muodostui patriarkaatti-käsite keskeiseksi analyysin välineeksi. Sitten patriarkaattiteorioita on kritisoitu erityisesti kahdella tasolla. Ensinnäkin patriarkaatti-käsitettä on arvosteltu siitä, että se implikoi naissorron universaalisuutta eikä siksi ota huomioon esimerkiksi luokka- ja rotueroja naisten välillä. Samoin on kritisoitu sitä, että käsite ei mahdollista historiallisen muutoksen ymmärtämistä. Toiseksi on todettu, että patriarkaatti-käsite ei anna mahdollisuuksia selvittää niitä mekanismeja, jotka pitävät yllä miesten valtaa tai itse patriarkaattia. Molemmilla tasoilla kritiikki on kohdistunut myös strukturalistiseen, rakenteita korostavaan näkökulmaan. Tätä on pidetty liian deterministisenä, koska se ei jätä tilaa yksilöiden sorron rakenteet haastaville teoille ja toiminnoille ja koska se on liian abstrakti todellisuuden suhteiden käsittelemiseksi. (Liljeström 1996, 111-113)

Patriarkaatin kritiikistä tietoisena haluan kuitenkin esitellä erään merkittävän väkivaltaa analysoineen patriarkaattiteoreetikon Sylvia Walbyn näkemyksiä väkivallan rakentumisesta. Radikaalifeministiselle väkivallantutkimukselle pohjautuvat patriarkaattiteoriat ovat olleet merkittävässä roolissa naisiin kohdistuvan väkivallan nousemisessa feministisen tutkimuksen keskiöön ja tällä teoretisoin-

nilla on edelleen vaikutusta siihen, kuinka naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhutaan ja miten se ymmärretään. Sylvia Walby (1990, 128) liittyy miesten naisiin kohdistaman väkivallan osaksi patriarkaalisia yhteiskuntarakenteita. Tämän päivän feministiset teoriat vastustavat liiallisia yleistyksiä miehistä ja naisista, mutta Walbyn (2002, 25) mielestä edelleen tulisi nähdä patriarkaalinen järjestelmä suurimpana syynä naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Jokinen (2000, 46) muistuttaa myös, että patriarkaatti ei merkitse vain miesten ylivaltaa naisista ja naisten sortoa; se merkitsee myös naisten syyllistämistä sorrosta. Naiset ovat syyllisiä myös hallitsevan miesluokan ongelmiin. Nainen on sekä uhri että syyllinen tähän uhruteensa. Naisten syyllistämisessä näkyvät miesten väkivallan muotojen yhteydet. Nainen nimetään syylliseksi miesten toisiin miehiin kohdistamaan väkivaltaan, miehen itseensä kohdistamaan väkivaltaan sekä vielä naiseen kohdistuvaan väkivaltaan.

Walby (1990) pitää patriarkaatin käsitettä korvaamattomana analysoitaessa sukupuolten välistä epätasa-arvoa. Walbyn määritelmässä patriarkaatti muodostuu pääasiallisesti kuudesta rakenteesta: palkkatyö, kotityö, seksuaalisuus, kulttuuri, väkivalta ja valtio. Nämä rakenteet ovat punoutuneet yhteen, vaikka niiden historiallinen kehitys on ollut eritahtista. Näillä kuudella rakenteella on vaikutuksia toisiinsa, mutta ne ovat suhteellisen autonomisia. Kuuden patriarkaatin perusrakenteen erittely yhden sijaan on tarpeen, jotta voidaan välttää liika yksinkertaistus ja essentialismi. Nämä kuusi ovat todellisia, syviä rakenteita, jotka ovat välttämättömiä sukupuolten välisten suhteiden erilaisten muunnelmien ymmärtämiseen länsimaisissa yhteiskunnissa. Miehin väkivalta² sosiaalisena rakenteena sisältää Walbyn määritelmässä raiskauksen, seksuaalisen väkivallan, parisuhdeväkivallan, seksuaalisen häirinnän ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön. Miehin väkivalta nähdään usein yksittäisten yksilöiden tekoina, joihin liittyvät henkilökohtaiset motiivit ja joilla ei ole muita yhteiskunnallisia seurauksia kuin yksittäisille naisille aiheutetut traumat. Walby pitää miehistä väkivaltaa kuitenkin tyypillisenä esimerkkinä miesten ja naisten välisten suhteiden sosiaalisesta mallista, jota on analysoitava osana patriarkaalisia sosiaalisia rakenteita. (mt. 1, 16, 20, 128)

Walby (1990) erottaa kolme tapaa analysoida miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa: liberaali, luokkateoreettinen ja radikaalifeministinen. Perinteinen liberaali miehisen väkivallan analyysitapa näkee väkivallan yksittäisten häiriintyneiden yksilöiden tekoina. Nämä miehet ovat epänormaaleja erotuksena normaaleista miehistä ja heidän tekojaan perustellaan yksilöpsykologisilla tekijöillä. Esimerkiksi raiskauksia ja parisuhdeväkivaltaa selitetään miesten traumaattisilla lapsuuden koke-

---

² Walby käyttää termiä ”male violence”, jonka Jokinen (2000, 27) kääntää ”miehiseksi väkivallaksi”. Jokinen tosin kritisoi tätä termiä ja suosii itse termiä ”miesten väkivalta” kuvaamaan miehiin instituutioihin, mieskulttuuriin ja kulttuuriseen maskuliinisuuteen liittyvää väkivaltaa, jonka kohteena ovat miehet, naiset ja lapset sekä ympäristö tai mieste-kijät itse.

muksilla. Analysoitaessa miehistä väkivaltaa luokkateoreettisen ajattelun kautta, nähdään miesten väkivallan naisia kohtaan kumpuavan alempien luokkien miesten turhautumisesta omaan asemaansa ja olosuhteisiin. Alempien luokkien miesten väkivaltaisuutta selitetään myös näiden miehien omalla alakulttuurilla, johon kuuluu fyysisen vahvuuden korostaminen ja hallitsevan kulttuurin arvojen kyseenalaistaminen. Radikaalifeministisessä miehisen väkivallan analyysissä pyritään näkemään väkivallan sukupuolistuneisuus ja sosiaalinen luonne. Sekä väkivalta että seksuaalisuus muotoutuvat sosiaalisesti. Miehet kasvavat miehiseen kulttuuriin, jossa erimielisyydet ratkotaan väkivallan avulla. Miehistä väkivaltaa ihannoidaan esimerkiksi populaarikulttuurin miessankareiden kautta. Väkivallan ihannoinnin tiivistymänä voidaan pitää armeijaa. (Bownmiller 1975, 32; Walby 1990 129-136)

Väkivaltaa psykologisoivat teoriat eivät Walbyn (1990) mielestä tavoita miesten naisiin kohdistaman väkivallan sosiaalista luonnetta. Luokkateoria puolestaan pyrkii analysoimaan väkivaltaa sosiaalisen rakenteen tasolla. Sekään ei kuitenkaan täysin kykene ymmärtämään väkivallan sukupuolitunutta luonnetta, väkivallan vaikutusta naisiin eikä selittämään miksi valtio ei pyri suojelemaan naisia. Radikaalifeministinen lähestymistapa ottaa huomioon väkivallan rakenteellisuuden ja sukupuolituneisuuden. Se pystyy tarjoamaan näkemyksen miesten teoista, naisten vastareaktioista ja valtion haluttomuudesta puuttua. Radikaalifeministinen lähestymistapa ei tosin ota huomioon luokan ja rodun vaikutuksia. Walby haluaa yhdistää radikaalifeministisen lähestymistavan luokan ja rasmin analysointiin. Miehisen väkivallan analysoinnissa on pyrittävä vastaamaan kysymyksiin, miksi jotkut miehet ovat väkivaltaisia ja miksi valtio ei toimi suojellakseen naisia väkivaltarikoksilta. Miesten naisiin kohdistama väkivalta on suhteellisen yleistä ja toistuvaa ja sillä on rutiininomaiset seuraukset naisille ja rutiineiksi muodostuneet toimintatavat oikeusprosessissa. Nämä tekijät muodostavat siitä sosiaalisen rakenteen. Naisten miehisen väkivallan pelko on aiheellista, mutta sinänsä harhaanjohtavaa, että naiset pelkäävät enemmän tuntemattomien miesten tekoja kuin tunte miensa miesten. Miehin väkivalta on naisiin kohdistuva vallan muoto, mutta se on muodostunut osana naisten patriarkaalista kontrollia muilla alueilla. Siksi miehistä väkivaltaa ei tule nähdä muun miehisen kontrollin perustana. Miehistä väkivaltaa tulee aina tarkastella siitä kontekstista, miksi valtio ei puutu siihen ja tue naisten oikeutta nimetä itseensä kohdistuneet teot rikoksiksi. (mt. 142-143)

Vaikkakin myös kritisoitu, radikaalifeminismiin nojaava väkivaltatutkimus on nostanut esiin keskeiset teemat tutkimusalueen kannalta ja tehnyt paljon tärkeitä empiirisiä analyysejä. Se on toiminut pohjana monin tavoin tehokkaalle poliittiselle kamppailulle naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan

niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Feministinen väkivallan tutkimus on nostanut esiin väkivaltaa kokeneiden naisten kokemuksia ja tarkastellut väkivallan merkitystä ”kaikkien” naisten kannalta. Tähän nojaten naisaktivistit ja feministiset liikkeet ovat voineet muotoilla poliittisia tavoitteita ja toimintamalleja. Näin on myös parannettu naisiin kohdistuvaan väkivaltaan puuttumista. (Keskinen 2005, 33) Suomessa käyty keskustelu naisiin kohdistuvasta väkivallasta on eronnut hie- man muissa läntisissä maissa käydyistä keskusteluista. Seuraavaksi esittelen naisiin kohdistuvan väkivallan muotoutumisen sosiaalisesti ongelmaksi suomalaisessa keskustelussa ja tämän keskuste- lun omia erityispiirteitä.

2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan muotoutuminen sosiaalisesti ongel- maksi Suomessa

Vaikka perheessä ja parisuhteessa esiintyvä väkivalta on tunnettu ilmiönä jo pitkään, se muodostui sosiaalisesti ongelmaksi länsimaissa vasta 1970-luvulla. Kuten jo edellä esittelin, ongelman esiin nostaminen ja sen määrittely yhteiskunnallista puuttumista vaativaksi ongelmaksi oli pitkälti seura- usta toisen aallon feministisen liikkeen aktiivisesta toiminnasta. Tähän toimintaan liittyi läheisesti feministinen tutkimus, jonka piirissä kehiteltiin tulkintoja miesten naisiin kohdistamasta väkivallas- ta. Suomalaiseen tutkimukseen ja julkiseen keskusteluun aihepiiri nousi saman vuosikymmenen lopulla, mutta meillä ongelmaa alettiin käsitellä perheväkivaltana. Väkivallan sukupuolistuneisuus ja valtakäytökset sivuutettiin huomion kiinnittyessä perhesuhteisiin, vuorovaikutusongelmiin ja sosiaaliseen huono-osaisuuteen. Parisuhteen väkivalta näyttäytyi kahden tasaveroisen osapuolen välisenä konfliktina ja sitä käsiteltiin sukupuolineutraalein termein. Väkivallan käsittelyssä tapahtui kuitenkin diskursiivinen murros 1990-luvulle tultaessa. Ulkomaisten esimerkkien mukaisesti Suo- messakin alettiin puhua naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Myös ilmiön sukupuolistuneisuutta ja valta-aspekteja käsittelevän tutkimuksen tarve huomattiin. (Keskinen 2005, 13-14) Seuraavaksi käyn läpi näiden kahden määrittelykamppailun kehittymisen vaiheita sekä suomalaisen tasa- arvonäkemyksen rakentumista suhteessa valtioon.

Pehkonen (2003) on tutkinut naisiin kohdistuvaa väkivaltaa sosiaalisen ongelman näkökulmasta. Hän tarkastelee, kuinka naisiin kohdistuva väkivalta on määritelty sosiaalisesti ongelmaksi 1970- luvulta vuosituhannen vaihteeseen. (mt. 7-9) Suomalainen tapa käsitellä miesten naisiin kohdistaa- maan parisuhdeväkivaltaa on muotoutunut kahden diskursiivisen kamppailuvaiheen kautta. Näistä ensimmäinen ajoittuu 1970-luvun loppuun ja toinen 1990-luvulle (Bergman 2002; Pehkonen 2003).

Yhteiskunnalliseen keskusteluun aihe nousi 1970-luvulla, jolloin käytiin ensimmäinen diskursiivinen kamppailu perheväkivalta- ja naisiin kohdistuva väkivalta –diskurssin välillä. (Keskinen 2005, 102) Pehkonen (2003, 50) on tutkimuksessaan nimennyt nämä diskurssit feministiseksi diskurssiksi ja perhedynaamiseksi diskurssiksi. Keskisen perheväkivaltadiskurssi vastaa hyvin pitkälti Pehkosen perhedynaamista diskurssia ja naisiin kohdistuva väkivalta –diskurssi feminististä diskurssia, joten käytän näitä termejä rinnakkain. Myöhemmin tulen tarkastelemaan aineistoani myös näiden vuosikymmenten kuluessa muodostuneiden diskurssien valossa.

Suomalaisessa väkivaltakeskustelussa 1970-luvulla yhtäällä toimi kansainvälisestä feministisestä liikkeestä vaikutteita saanut Naisasialiitto Unioni ja toisaalla Ensi Kotien liitto, joka oli lastensuojellisesti suuntautunut, avioliiton ulkopuolella lapsensa synnyttäneitä äitejä auttamaan perustettu järjestö. Unionin edustama feministinen näkemys patriarkaatin vaikutuksesta naisten pahoinpitelyyn kohtasi Ensi Kotien Liiton edustaman perhedynaamisen näkemyksen (perhedynaaminen diskurssi) väkivallasta perheen sisäisen häiriötilan ilmentymänä. Unioni korosti sukupuolen merkitystä (feministinen diskurssi), mitä Ensi Kotien Liitto pyrki välttämään. Käytännössä väkivallasta puhuttiin molemmilla tahoilla perheväkivaltana, vaikka feministien vaatimus oli, että kysymys on naisiin kohdistuvasta väkivallasta. (Pehkonen 2003, 50-53) Ensi Kotien Liitossa väkivaltaa pidettiin koko perheen ongelmana ja väkivaltaa käyttänyttä miestäkin sanottiin uhriksi. Liitolla oli läheiset kontaktit muihin sosiaalialan toimijoihin, valmis organisaatio ja sosiaalipalvelujärjestelmälle sopiva tapa määritellä väkivaltaongelma. Se oli myös nopeampi toiminnassaan ja onnistui saamaan taloudellista tukea omien turvakotiensa perustamiselle. Tämä mahdollisti suunnan kehitykselle, jossa perhekeskeinen turvakotimalli ja sukupuolineutraali perhedynaaminen diskurssi muodostuivat vallitseviksi väkivallan käsittelyn tavoiksi Suomessa. Perheväkivaltaa käsiteltiin laajana perhesuhteisiin liittyvänä ilmiönä, jonka syiksi nähtiin vuorovaikutusongelmat sekä alkoholismin ja työttömyyden kaltaiset sosiaaliset ongelmat. Tämä näkemys väkivallasta muodostui pian vallitsevaksi myös julkisessa keskustelussa ja viranomaistoiminnassa. (Keskinen 2005, 103)

Sukupuolten eron kieltäminen ja sukupuolineutraalisuuden korostaminen jättivät naisten seksuaaliset ja ruumiin oikeudet varjoonsa eikä 1970-luvun suomalainen feminismi tuonut tähän muutoksia. Vasta kansainvälisten sopimusten luomat paineet pakottivat tarttumaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan myös Suomessa (esim. YK:n kansainvälinen naistenoikeuksien yleissopimus vuodelta 1979). Suomalaiselle sukupuolineutraalille tasa-arvolle on ollut tyypillistä, että se pyritään saavuttamaan ilman, että miehet joutuisivat tasa-arvon maksajiksi. Vaatimukset naisiin kohdistuvan väkivallan vastustamisesta ovat olleet uudenlaisia sikäli, että niihin ei ole voitu vastata pelkästään hy-

vinvointivaltion tasolla vaan on vaadittu myös suoraan miesten käyttäytymisen muuttumista. Toiminnan onkin helposti koettu suuntautuvan miehiä vastaan. (Pehkonen 2003, 60, 69-70)

1990-luvulla alkoi uusi vaihe diskursiivisessa kamppailussa, jonka seurauksena Suomessakin alettiin yhä useammin puhua naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tässä määrittelyvaiheessa keskeistä osaa esitti valtionhallinnon osana toimiva Tasa-arvoasian neuvottelukunta (TANE) ja sen alaisuudessa vuosina 1990–1998 toiminut Väkivaltajaosto. Väkivaltajaoston lainsäädännöllisistä ehdotuksista monet toteutuivat 1990-luvulla, jolloin muutaman vuoden välein kriminalisoitiin raiskaus avio-
liitossa (1994), saatettiin aiempaa suurempi osa pahoinpitelyistä yleisen syytteen alaiseksi (1995), muutettiin seksuaalirikoslakia (1998) ja saatettiin voimaan lähestymiskieltolaki (1999) (Pehkonen 2003; 7, 86-94; Niemi-Kiesiläinen 2000, 150; Nyqvist 2001, 27; Keskinen 2005, 103-104). Lainsäädännön muutosten lisäksi muutaman vuoden sisällä käynnistyi lukuisia väkivallan eri osapuolille suunnattuja palveluja: Lyömätön Linja (1993), Raiskauskriisikeskus Tukinainen (1994), Rikosuhripäivystys (1995) ja valtakunnallinen Apua naisille sairaaloissa eli ANSA -projekti (1995–1998). Myös sukupuolen ja väkivallan suhteen huomioon ottavaa tutkimusta alkoi ilmestyä. Keskeisimpiä tapahtumia naisiin kohdistuvan väkivallan yhteisölliselle määrittelylle oli kuitenkin vuonna 1995 Pekingissä pidetty YK:n neljäs naisten asioita käsittelevä konferenssi. (Pehkonen 2003, 103-104)

Suomalainen naisiin kohdistuva väkivalta –diskurssi on muodostunut osana valtiofeminististä toimintalinjaa ja tasa-arvopoliittikkaa. Valtiofeminisminä tarkoitetaan feminististen tavoitteiden ja politiikan ajamista toimimalla puoluepolitiikassa ja valtionhallinnon rakenteissa (Stetson & Mazur 1995, 1-2; Bergman 2002, 194). Suomalainen valtiofeministinen toiminta naisiin kohdistuvan väkivallan käsittelyssä on onnistunut kääntämään väkivaltakeskustelun suuntaa ja muuttamaan käytäntöjä ainakin jossain määrin. Sen myötä suomalaisessa keskustelussa on alettu erottaa toisistaan väkivallan tekijän ja sen kohteeksi joutuneen asemat sekä tuotu esiin näiden sukupuolistuneisuus. Toisaalta se, että suomalainen ”naisiin kohdistuva väkivalta” –diskurssi on muotoiltu osana valtionhallinnollista toimintaa ja laajapohjaisissa kokouksissa, on jättänyt jälkensä diskurssiin ja siihen liittyviin käytäntöihin. (Keskinen 2005, 105-106)

Suomalaisen hyvinvointivaltion haluttomuus puuttua naisen ruumiin oikeuksiin parisuhdeväkivallan, raiskauksen, seksuaalisen häirinnän ja prostituution alueilla voi Julkusen (1997) mukaan johtua suomalaisten haluttomuudesta nostaa esiin sukupuolten välisiä konflikteja yleisen tasa-arvoneutraalin ajattelutavan rinnalle. Naisiin kohdistuvan väkivallan esiin nostaminen poliittisella tasolla vaatiikin Julkusen mielestä yhä selkeämmin naisten mobilisoitumista naisina ja kysymysten

tematisointia sukupuolten välisinä konflikteina, mikä eittämättä johtaa miesten oikeuksien ja vallan kyseenalaistamiseen. Kyseessä ei enää ole vain naisten oikeuksien lisäämisestä päättää ruumiistaan, kuten abortissa. (mt. 57-58) Suomalainen sukupuolineutraali kulttuuri korostaa yhteisymmärrystä ja pyrkii välttämään yhteenottoja ja konflikteja (Rantalaiho 1994, 26). (Piispa 2004, 23) Toisena syynä siihen, miksi naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyviä kysymyksiä on vaikea nostaa esiin Suomessa, Julkunen (1997) pitää pohjoismaista hyvinvointivaltiomallia, joka ei ole yksilön etuja ajava vaan kansalaisten tasa-arvoa toteuttava valtio. Tällöin sellaiset kysymykset kuten prostituutio nähdään pikemminkin huono-osaisuuskysymyksinä kuin naisiin kohdistuvana väkivaltana. Esimerkiksi amerikkalainen yhteiskunta poikkeaa tässä asiassa pohjoismaisesta monessa suhteessa. Amerikkalaisessa kulttuurissa sukupuoli on tärkeä osa subjektiviteettiä/identiteettiä eikä sukupuolten välistä konfliktia vältellä. Poliittinen kulttuuri ja tyyli rakentuvat liikkeille ja ryhmille ja kulttuuri suosii yhteenottoja ja konflikteja. Poliittikka perustuu tehokkaiden ja suhteellisen autonomisten intressiryhmien toimintaan. Amerikkalainen kulttuuri ei nojaa luokkien tasa-arvoon vaan yksilönvapauksiin, mutta yksilöt nähdään intressiryhminä. Tämän lisäksi poliittiseen kulttuuriin kuuluu hakea ratkaisuja tuomioistuimista. Amerikkalainen naisliike on alusta alkaen pitänyt autonomisen luonteensa. Se on kyennyt käyttämään julkisuutta tehokkaasti hyväkseen ja naiset ovat vaatineet lakia suojelemaan naisten ruumista ja elämää miesten väkivaltapotentialia vastaan. (mt. 58-60)

Pohjoismaiseen valtiofeminismiin liittyy Hollin (2003, 11) mukaan se, että valtio nähdään naisten liittolaisena eikä vihollisena naisten aseman parantamiseen pyrkivissä hankkeissa. Sukupuolineutraalia tasa-arvoajattelua ei siksi ole haluttu kyseenalaistaa. Lisäksi tähän suomalaisen naisen vahvuutta ja tasa-arvoisuutta korostavaan kulttuuriin ei sovi ajatus naisesta uhrina (Nousiainen 1998, 46). Suomessa kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien ajaminen ovat liittyneet tiiviisti toisiinsa ja miehet ja naiset saivat poliittiset oikeutensa samanaikaisesti. Tämän feminismin ja nationalismin liiton Holli (2003, 11) näkee yhtenä selityksenä suomalaiselle sukupuolineutraaliudelle. Kun naiset 1900-luvun alussa pyrkivät mukaan poliittiseen päätöksentekoon, he ottivat hoidettavakseen hoivan, kasvatuksen ja huolenpidon alueet eli niin sanotun yhteiskunnallisen äitiyden. Näin naisten poliittisen toiminnan nähtiin täydentävän, ei haastavan jo olemassa olevaa järjestelmää, jolloin he eivät uhanneet miesten valta-asemia. (Kuusipalo 1999, 57; Rantalaiho 1994, 23) Rantalaiho (1994, 24) näkeekin yhteiskunnallisen äitiyden neuvotteluun liittyvän haluttomuuden koskea sukupuolten väliseen hierarkiaan ilmauksena konfliktien välttämistä. Julkunen (1999, 99) sanoin suomalaisessa sukupuolisovussa ei sukupuolta ”konfliktoida vaan se eletään sävyisästi”. (Piispa 2004, 23-24) Tämä suomalainen käsitys sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja sen sukupuolineutraaliuden ihanne toimivat kontekstina parisuhdeväkivaltakeskustelun tarkastelussa. Parisuhdeväkivaltaa on kuitenkin

vaikeaa käsitellä kokonaan ilman sukupuolten välistä konfliktia. Parisuhdeväkivaltakeskustelussa joudutaan yleensä tavalla tai toisella ottamaan kantaa sukupuolten välisiin suhteisiin sekä sukupuolten ja väkivallan suhteeseen. Seuraavassa luvussa perehdyn naisiin kohdistuvasta väkivallasta tehtyyn aikaisempaan tutkimukseen.

3 Näkökulmia naisiin kohdistuvaan väkivaltaan

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on tutkittu monesta näkökulmasta. Tässä luvussa esittelen tämän päivän tutkimuksista keskeisimpiä sekä käyn tarkemmin läpi tutkimuksia, joissa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on tutkittu diskurssianalyysin keinoin. Olen erityisen kiinnostunut aikaisemmasta diskurssianalyytisestä tutkimuksesta, koska tutkielmani kiinnostuksen kohteena ovat sukupuolen ja väkivallan välisten suhteiden diskurssit. Ensin käyn lyhyesti läpi tilastollista tutkimusta naisiin kohdistuvasta väkivallasta parisuhteessa.

Merkittävimpiä tutkimuksia naisiin kohdistuvan väkivallan saralla on ollut vuonna 1998 julkaistu naisuhritutkimus Usko, toivo, hakkaus. Sen tulokset toivat esiin naisiin parisuhteissa kohdistuvan väkivallan yleisyyden ja laajuuden. Tutkimus herätti myös paljon yhteiskunnallista keskustelua, josta osa on edustettuna myös tämän tutkielman aineistossa. Vuonna 2006 julkaistu Naisiin kohdistunut väkivalta 2005 – tutkimus on jatkoa 1998 ilmestyneelle kyselytutkimukselle miesten naisille tekemästä väkivallasta. Uusimmasta tutkimuksesta käy ilmi, että naisista 43,5 % on joutunut vähintään kerran 15 vuotta täytettyään miehen tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai väkivallalla uhkailun kohteeksi. Viimeisten 12 kuukauden aikana väkivaltaa tai sillä uhkailua oli kokenut 11,6 % naisista. Väkivallan määritelmään on tutkimuksessa sisällytetty väkivallalla uhkailu, fyysinen väkivalta sekä seksuaalinen väkivalta ja ahdistelu. (Heiskanen 2006; 20, 26) Vähintään kerran parisuhteen aikana nykyisen avio- tai avomiehen tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai uhkailun kohteeksi oli joutunut 20 prosenttia naisista (Piispa 2006, 44). Kun uudempaa (2006) ja vanhempaa (1998) tutkimusta verrattiin toisiinsa, kävi ilmi, että tutkimusten välissä olleen kahdeksan vuoden aikana ei naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydessä tapahtunut suurta muutosta (Heiskanen & Piispa 2006, 135).

Edellä esitetyt luvut kertovat naisiin parisuhteissa kohdistuvan väkivallan olevan suhteellisen yleistä. Väkivalta parisuhteessa pitää sisällään hyvinkin monenlaisia tekoja ja kokemuksia. Piispa (2002) tarkastelee Usko, toivo, hakkaus (1998) – tutkimuksen tilastojen pohjalta muotoutuvaa moninaista kuvaa naisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta. Hän erottelee neljä parisuhdeväkivallan erilaista tyyppiä: lähivuosina alkanut väkivalta, parisuhdeterrorismi, henkinen piinaaminen ja episodi menneisyydessä. Ensimmäisessä ryhmässä väkivalta oli alkanut lähivuosina, yleensä 3-4 vuotta sitten, ja väkivalta jatkui suhteessa edelleen. Tähän ryhmään kuuluvat naiset olivat yleensä alle 30-vuotiaita ja ensimmäisessä parisuhteessaan. Perheessä oli yleensä myös pieniä lapsia, joita äiti hoiti kotona.

Toista ryhmää Piispa nimittää parisuhdeterrorismiksi. Tähän parisuhdeväkivallan muotoon sisältyi monenlaista väkivaltaa kuten fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa, uhkailuja ja eristämistä. Tässä ryhmässä väkivallalla oli myös vakavia seurauksia kuten haavoja ja luun murtumia. Tähän ryhmään kuuluvat naiset eivät yleensä olleet työelämässä ja he olivat taloudellisesti riippuvaisia puolisoistaan. Kolmas parisuhdeväkivallan tyyppi, jonka Piispa erottelee, on henkinen piinaaminen. Tähän ryhmään kuuluvissa parisuhteissa miehen väkivalta oli alkanut jo useita vuosia sitten, mutta fyysistä väkivaltaa ei ollut esiintynyt useaan vuoteen. Sen sijaan väkivalta oli muuttunut kontrolliksi, henkiseksi vallankäytöksi ja nöyryyttämiseksi. Tämän ryhmän naiset olivat tyypillisesti olleet parisuhteessa pitkään ja olivat iältään 54–64-vuotiaita. Neljännen ryhmän naisilla väkivalta oli ollut episodi menneisyydessä, mutta ei enää ajankohtaista. Tämä ryhmä muodostui suurimmaksi Piispan tarkastelussa. Tähän ryhmään kuuluvista naisista suurin osa oli yli 45-vuotiaita. (mt. 875-877, 879-882) Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta voi siis olla hyvin monimuotoista, eikä aina noudata stereotyyppistä kuvaa pitkäkestoisesta ja ajan myötä pahenevasta väkivallasta. Koska parisuhdeväkivallan ja naisiin kohdistuvan väkivallan käsitteiden alle mahtuu hyvinkin erilaisia tekoja ja kokemuksia, tämä heijastuu käsityksiin väkivallasta sekä väkivallasta käytettyihin puhetapoihin.

3.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan diskurssit

Koska olen tässä tutkielmassa kiinnostunut sukupuolen ja väkivallan suhteesta parisuhdeväkivalta-keskustelun diskursseissa, käyn seuraavaksi läpi joitakin keskeisimpiä ja oman kysymyksenasetteluni kannalta mielenkiintoisimpia tutkimuksia, joissa on tarkasteltu naisiin kohdistuvan väkivallan diskursseja eri näkökulmista. Pohdin myös näiden tutkimusten antia omalle kysymyksenasettelulle. Keskinen (2005; 108, 113) on tarkastellut naisiin kohdistuva väkivalta –diskurssia niissä keskeisissä julkaisuissa, joiden myötä naisiin kohdistuva väkivalta –diskurssia on muotoiltu ja joihin tiivistyy sen keskeisiä piirteitä. Keskinen on havainnut, että suomalaisessa naisiin kohdistuva väkivalta –diskurssissa sukupuolta ja valtaa on käsitelty suhteellisen suppeassa muodossa. Valtaa on tarkasteltu lähinnä väkivaltaisen parisuhteen piirteenä, ei niinkään laajempaan sukupuolten välisiin suhteisiin liittyvänä kysymyksenä. Vaikka sukupuolten epätasa-arvoisuus nimetään usein naisiin kohdistuvan väkivallan syyksi, sitä harvoin käsitellään tarkemmin. Aiempaan keskusteluun verrattuna on tapahtunut se merkittävä muutos, että väkivallasta puhutaan vallankäyttönä ja väkivaltaa käyttäviä miehiä on alettu pitää vastuullisina tekemästään väkivallasta. Siitä huolimatta keskusteluun harvemmin liitetään pohdintoja parisuhdeväkivallan yhteiskunnallisesta taustasta, maskuliinisuuden tuottamisesta, seksuaalisuudesta tai muista feministisen keskustelun kannalta keskeisistä

teemoista. Tästä Keskinen pääättelee, että suomalaisessa valtiofeministisesti muotoillussa naisiin kohdistuva väkivalta -diskurssissa on jäänyt suhteellisen vähälle huomiolle se sukupuolen, vallan ja seksuaalisuuden analyysi, mikä useimpien länsimaiden feministisessä turvakotiliikkeessä ja feministisessä diskurssissa on muodostanut toiminnan perustan.

Monet naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevät tutkimukset tarkastelevat raiskausta. Anna Mäkelä (2002) on tutkinut raiskausta uutisena Helsingin Sanomissa diskurssianalyysin keinoin. Hän löysi aineistostaan kaksi hegemonisen aseman saavuttanutta diskurssia: todellinen raiskaus-diskurssi ja seksismidiskurssi. Todellinen raiskaus-diskurssi sisältää raiskausten hierarkkisen jakautumisen tapauksiin, joissa rikoksen tunnusmerkit eivät täyty tai joista on vain niukasti fyysisiä todisteita sekä ns. oikeisiin tai todellisiin raiskauksiin, jotka täyttävät stereotyyppien ehdot ja jotka voidaan siten esittää vaihtoehdottomasti rikoksina. Mäkelä nimeää seksismidiskurssiksi puhettavat, joissa raiskaus mielletään enemmän seksiksi kuin väkivallaksi. Kaksi muuta Mäkelän löytämää diskurssia ovat syyllistämisen- ja pelotteludiskurssi. (mt. 65-67, 72) Vaikka en ole sisällyttänyt omaan aineistooni raiskauksia käsitteleviä lehtijuttuja, ovat aiheesta tehdyt tutkimukset kuitenkin mielenkiintoisia myös oman tutkielmani kannalta. Koska raiskausrikoksessa nainen on yleensä uhri ja mies tekijä, käy esimerkiksi edellä mainitusta Mäkelän tutkimuksesta ilmi, miten naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhutaan. Raiskauksen tulee täyttää tietyt tunnusmerkit, ennen kuin sitä yleisesti pidetään raiskauksena. Muuten naista helposti syyllistetään raiskauksen uhriksi joutumisesta ottamalla hänen oma käytöksensä raiskaustilanteessa tarkastelun keskipisteeksi (Mäkelä 2002 79-82). Parisuhdeväkivallassakin huomio kiinnittyy usein uhriin eli yleensä naiseen ja tämän toimintaan. Onko nainen mahdollisesti provosoinut miestä? Miksi nainen ei ole jättänyt väkivaltaista miestänsä? Naisuhrin syyllistäminen ja tämän toiminnan ottaminen tarkastelun kohteeksi heijastavat myös laajemmin yhteiskunnassa vallitsevia käsityksiä naisista ja miehistä sekä sukupuolten suhteesta väkivalltaan. Mäkelä tekee tutkimuksessaan mielenkiintoisen huomion myös ottaessaan esille raiskausuutisoinneista puuttuvan oikeudenmukaisuusdiskurssin. Raiskauksen tekijän rangaistuksella nähdään olevan merkitystä uhrin ja hänen hyvinvointinsa kannalta, mutta ei laajemmin yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon toteutumisen vuoksi. Oikeudenmukaisuusdiskurssin poissaolo näkyy Mäkelän mukaan myös siinä, että puhuttaessa raiskauksesta ainutlaatuisena rikoksena unohdetaan sen voimakkaimmin ainutlaatuinen piirre: raiskaus on miltei poikkeuksetta miehen rikos naista kohtaan. Raiskauksesta ei siis keskustella yhteiskunnallisena ilmiönä vaan aina yksittäistapauksena. (Mäkelä 2002, 84-85) Tämä Mäkelän havainto käy yksiin aikaisemmin esitetyn Keskinen näkemykseen siitä, että naisiin kohdistuvan väkivallan suhteista yhteiskunnan rakenteisiin ei juurikaan käydä keskustelua.

Nikunen (2005) on tutkinut murha-itsemurhatapausten uutisointia sukupuolistuneen väkivallan näkökulmasta. Tällä hän tarkoittaa sitä, että väkivalta liittyy erilaisella tavalla miesten ja naisten sekä eri seksuaali-identiteeteillä varustettujen ihmisten elämään. Termillä sukupuolistunut väkivalta hän viittaa myös väkivallan kulttuuriseen merkityksellistämiseen. Väkivaltatapahtumat ovat jo itsessään sukupuoleen liittyvien määritelmien värittämiä, sillä tekijä liittyy tekoonsa seksuaalisoituneita ja sukupuolistuneita merkityksiä. Hän lyö miestä eri syystä kuin naista, homoseksuaalia tai transvestiittia. Myös tulkinnat väkivallasta ja sen selitykset rakennetaan sukupuoliin ja seksuaalisuuksiin liitettyjen käsitysten varassa. (mt. 39-41) Koska väkivallan uhat ja mahdollisuudet näyttäytyvät parisuhdeväkivallassa naisille ja miehille erilaisina, on parisuhteessa tapahtuva väkivalta myös sukupuolistunutta väkivaltaa. Äärimmäisissä tapauksissa väkivalta johtaa kuolemaan. Nikusen (2005) tutkimuksen perusteella uutisoituista murha-itsemurhatapauksista tyypillisimmässä mies surmaa puolisonsa tai entisen puolisonsa ja itsensä. Yhtäältä murha-itsemurhan ajatellaan olevan osoitus tekijänsä epätoivosta, mutta toisaalta teko mieltyy tavalliseksi, arkiseksi ja rutiiniksi. Syiden ja seurausten välillä on dramaattisuuden epäsuhta: kuinka jostain niin arkisesta kuin riidasta voi seurata jotakin niin poikkeuksellista kuin murha ja itsemurha. Dramaattisuuden epäsuhta löytyy myös tekijän ja uhrin väliltä: tekijän ratkaisu on traaginen, mutta uhrin kohtalo tavanomainen. Epäsuhta syyn ja seurauksen välillä luonnehtii muutenkin naisiin kohdistuvaa väkivaltaa: jos nainen on eri mieltä kuin miehensä, seurauksena voi olla pahoinpitely. Nikunen kysyy voisiko tällaista ajatella normaalin ihmisen reaktioksi jossakin toisenlaisessa vuorovaikutussuhteessa. Epäsuhta syiden ja seurausten välillä selittyy Nikusen mielestä vain parisuhteen moraalisen järjestyksen pohjalta: 1) parisuhteessa ei ole riitoja, jos nainen toimii kuten mies haluaa, 2) parisuhteen omistava osapuoli on mies ja hän myös päättää sen alkamisesta ja päättymisestä. Parisuhteen epäsymmetrisyys on osa kulttuurista ymmärrystä, joka tosin yhä useammin kyseenalaistetaan, mutta vähintään yhtä usein myös vahvistetaan. Yleisemmällä tasolla voidaan puhua sukupuolijärjestelmästä, jota parisuhteen moraalinen järjestys toistaa ja tuottaa. (mt. 337-338) Kulttuurisen ymmärryksen sukupuolten välisistä suhteista voidaan nähdä ohjaavan myös sitä tapaa, miten parisuhdeväkivallasta puhutaan ja miten se määritellään. Parisuhdeväkivaltakeskustelua analysoitaessa on oltava erityisen herkkänä löytämään puheen taustalla olevat kulttuuriset ymmärrykset, joita kirjoittajat pyrkivät lukijoissa aktivoimaan. Nämä kulttuuriset ymmärrykset eivät aina ole ääneen lausuttuja vaan pikemminkin taustalla olevia ”itsensänselvyyksiä”.

Meyers (1997) on myös analysoinut naisiin kohdistuvan väkivallan uutisointia diskurssianalyysin keinoin. Hän näkee uutisissa ilmenevien perinteisten sukupuoliroolien juontavan juurensa patriar-

kaatista, joka on naisten epätasa-arvon instituutio poliittisissa, taloudellisissa ja kulttuurisissa rakenteissa. Meyers tarkasteli paikallistelevision uutisointia ja havaitsi, että uutisissa pidetään yllä madonna – huora dikotomiaa jakamalla naiset viattomiin uhreihin ja naisiin, jotka ovat itse aiheuttaneet tai provosoineet heihin kohdistuvan väkivallan. Naisiin kohdistuvan väkivallan uutisointi tuo myös esiin naisille sopivan käyttäytymisen rajat ja toimii varoittava esimerkkinä, mitä rajojen rikkomisesta seuraa. (mt. 3, 53) Meyers (1997) on analysoinut televisiuutisointia tapauksesta, jossa mies ampui vaimonsa ja itsensä. Uutisissa murhalle haetaan selitystä mielenhäiriöstä ja yksilön patologisuudesta. Syitä löydetään miehen syvästä rakkaudesta naista kohtaan ja hänen tuntemastaan syvästä epätoivosta uhkaavan avioeron johdosta. Lähetysaikaa annetaan myös pohdinnalle siitä, miten nainen käytti hyväkseen vanhempaa ja varakkaampaa miestä kohottaakseen omaa elintasoaan ja kuinka nainen provosoi miestä pukeutumisellaan ja käyttäytymisellään. Uutisoinnissa murhan ja itsemurhan tehnyt mies nähdään lopulta enemmänkin uhrina ja murhattu nainen ainakin osasyllisenä tapahtumiin. Myersin mielestä vaihtoehtoinen tapa käsitellä tällaisia tapahtumia olisi nähdä sen taustalla vaikuttavat yhteiskunnalliset syyt. Naisviha ja naisten alistus ovat syynä sille, miksi miehet pitävät oikeutenaan kontrolloida naisia ja jopa murhata pelätessään menettävänsä valtansa. Pitäessään yllä käsitystä, että naisiin kohdistuva väkivalta on yksilöpsykologinen ongelma, uutisointi hävittää näkyvistä väkivallan sosiaaliset juuret ja vahvistaa stereotyyppioita ja myyttejä, jotka asettavat (osa)syyllisyyden naisen harteille. Näin uutiset tuottavat ja pitävät yllä miesten ylivaltaa. (mt. 42-50)

Meyersin ja Nikusen näkemykset naisiin kohdistuvan väkivallan syistä ovat sikäli yhteneväiset, että molemmat näkevät väkivallan taustalla olevan sukupuolten välisen hierarkian, joka oikeuttaa miehen käyttämään väkivaltaa, jos nainen ei käyttäydy hänen toivomallaan tavalla. Keskinen (2005, 60) kytkeekin miesten naisiin kohdistaman väkivallan parisuhteessa kiinteästi maskuliinisuuden määrittelyihin ja investoituihin subjektipositioihin. Väkivalta on sitä käyttävälle miehelle keino osoittaa hallitsevansa tilannetta ja vahvistaa maskuliinista identiteettiä. Tällaisen väkivallankäytön kulttuurisia edellytyksiä ovat yhtäältä diskurssit, joissa maskuliinisuutta tuotetaan hallinnan, toiminnan ja vahvuuden määreiden kautta, sekä toisaalta diskurssit, joissa tuotetaan käsitystä väkivallasta miehiensä keinona ratkaista ristiriitatilanteita. Osa miehistä investoi vahvasti näihin subjektipositioihin ja rakentaa itsemäärittelyjään niiden pohjalle. Keskinen (mt., 61-62) viittaa Judith Butleriin liittäessään väkivallan teot ajatukseen sukupuolen jatkuvasta tuottamisesta ja esittämisestä. Kun sukupuolta ei sinänsä ”ole” jossain valmiina, sitä on jatkuvasti pidettävä yllä esityksin ja teoin. Nämä esitykset ja teot luovat illuusion sukupuolen todellisuudesta ja luonnollisuudesta. Myös se maskuliininen itsemäärittely, jota väkivaltaa käyttävät miehet pyrkivät ylläpitämään, on vaarassa kadottaa itses-

täänselvyytensä ilman toistettavia maskuliinisuuden esityksiä ja näihin liittyviä tekoja. Yhteiskunnassa, jossa maskuliinisuus kytketään hierarkian tuottamiseen ja väkivallankäyttöön, väkivallanteoista saattaa joillekin miehille muodostua keskeinen maskuliinisuuden ylläpitämisen ja osoittamisen tapa. Vaikka väkivallan käyttö läheisissä suhteissa rikkoo joitakin yhteiskunnallisia järjestyksiä, kuten lakia ja moraalikäsitteitä vastaan, se ei välttämättä ole väkivallan käyttäjän omaksumien maskuliinisen kulttuurin sääntöjen ja perusteiden vastaista (Husso 2003, 78). Haluan tutkielmassani lähestyä miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa myös tästä näkökulmasta. Väkiältä liittyy suomalaisessa(kin) yhteiskunnassa olennaisesti maskuliinisuuteen, symbolisella ja käytännön tasolla. Niinpä väkiältä tai naisiin kohdistuva väkiältä voidaan nähdä yhtenä tapana tuottaa maskuliinisuutta, yhtenä tapana tehdä mies. Tämä tekee miessukupuolen ja väkivallan suhteen ongelmalliseksi, koska toisaalta väkiältä on epäsovittavaa ja tuomittavaa, mutta liittyy toisaalta voimakkaasti miehenä olemiseen.

Meyers näkee Mäkelän (2002) kanssa samanlaisia ongelmia naisiin kohdistuvan väkivallan uutisoinnissa. Kun naisiin kohdistuva väkiältä uutisoidaan erillisinä ja irrallisina tapauksina se vahvistaa käsitystä, että naisiin kohdistuva väkiältä on poikkeavaa ja riippuvaista yksittäisen tapauksen olosuhteista. Se häivyttää näkyvistä yksittäisten tapausten yhteyden suurempiin patriarkaalisen kontrollin rakenteisiin. Tämä harhakuva väkivallan kumpuamisesta yksittäisten yksilöiden sairaasta tai poikkeavasta psyykestä estää näkemästä naisiin kohdistuvan väkivallan sosiaaliset juuret ja sitä kautta vapauttaa yhteiskunnan vastuusta puuttua siihen. (Meyers 1997, 66) Jokinen (2000, 40) esittääkin, että naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ei tule käsitellä yksilökeskeisenä ongelmana, vaan yleisenä ja yhteiskunnallisena ongelmana, koska väkiältä on osa sukupuolten eriarvoisuutta. Monille naisiin kohdistuvaa väkivaltaa diskurssien näkökulmasta analysoineille tutkimuksille onkin yhteistä se, että ne havaitsivat väkivallasta puhuttavan yksittäisten poikkeavien miesten tekoina. Miesten väkivaltaa ei yritetty liittää laajempiin yhteiskunnallisiin kokonaisuuksiin, rakenteisiin tai kulttuurisiin. Monissa tutkimuksissa esiintyi myös puhetapa, jossa arvioitiin naisen osuutta itseensä kohdistuneeseen väkiältaan. Näin sukupuolen ja väkivallan suhde heijastaa laajemmin sukupuolten välisiä suhteita yhteiskunnassa. Myös Hearn (2002; 340, 349) näkee miesten naisiin kohdistaman väkivallan liittyvän sukupuolistuneeseen valtaan ja kontrolliin. Väkiältaa uusinnetaan, kun se erotetaan muista sosiaalisista yhteyksistä. Kun väkiältä sivuutetaan miesten yhteydessä, se merkitsee miesten patriarkaalisen kontrollin ja vallan uusintamista tai ainakin sen hiljaista hyväksymistä. Samoin käsitys, että miesten tuntemiinsa naisiin kohdistama väkiältä johtuu naisten ns. henkisestä väkivallasta tai jopa seksuaalisesta väkivallasta, on osa naisiin kohdistuvan väkivallan puhe- ja ajattelutapaa eli diskurssia. Edelleen väite, että suomalainen väkivallatutkimus on keskittynyt miesten

tuntemiinsa naisiin kohdistaman väkivallan tutkimukseen, on sekä virheellinen että osa naisiin kohdistuvan väkivallan diskurssia. (Jokinen 2000, 22) Nikunen (2005, 340) ehdottaakin, että yhteiskunnallisessa keskustelussa pitäisi kyseenalaistaa ajatus, että mies on väkivallaton joko siksi, ettei ole mitään syytä, tai siksi, että on hyväntahtoinen (ei rankaise). Mies voi olla väkivallaton, koska ei katso olevansa oikeutettu toisten kontrollointiin. Muutokset väkivaltaan suhtautumisessa edellyttävät muutoksia paitsi väkivallan osapuolten käyttäytymisessä ja lainsäädännössä, myös parisuhteisiin, naisen ja miehen asemaan ja sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvissä käsityksissä ja asenteissa (Husso 2003, 79-80). Toisaalta muutokset näissä asioissa heijastuvat myös käsityksiin väkivallasta.

Suomalainen yhteiskunta ja kulttuuri luovat omat erityispiirteensä keskusteluun sukupuolesta ja väkivallasta. Keskinen (2005, 107-108) pitää suomalaiselle keskusteluilmapiirille ja hyvinvointivaltiolle tyypillisenä vahvaa sukupuolineutraaliutta ja sukupuolten välisen konfliktin välttämistä. Sukupuolistuneet ongelmat, kuten miesten naisiin kohdistama väkivalta, eivät saa osakseen juurikaan huomiota tai niitä käsitellään sukupuolineutraalin retoriikan varassa. Naisiin kohdistuvan väkivallan kaltainen elämänalue, johon sisältyy sukupuolten välisen konfliktin mahdollisuus, on erityisen hankala aihe käsiteltäväksi tällaisessa kontekstissa. Tämä näkyy siinä, että ”naisiin kohdistuva väkivalta” –diskurssissa on nostettu vahvasti esiin myös väkivaltaa käyttäneille miehille tarjottavia palveluita ja miesten auttamisen tarvetta sekä pyritty välttämään konfliktiasetelmia. Koska aikaisemmissa tutkimuksissa nousee vahvasti esille yhteiskunnallisen näkökulman puute naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhuttaessa ja siitä uutisoitaessa, herättää tämä kiinnostukseni tämän tutkielman aineiston parisuhdeväkivaltapuhetta kohtaan. Löydänpö puhetta parisuhdeväkivallan yhteiskunnallisesta merkityksestä? Tehdäänkö väkivallasta sukupuolten välinen konfliktikysymys vai onko vallalla sukupuolineutraali retoriikka?

Tämän tutkielman keskiössä ovat parisuhdeväkivallasta käytetyt puhetavat ja kieli. Tavat puhua ja vaieta kertovat vallasta määrittellä. Kielen kautta osallistumme merkitysten luomiseen ja kieli vaikuttaa siten myös asenteisiimme ja tunteisiimme. Esimerkiksi Husson (2003) tutkimuksessaan esiin nostamat myytit mustasukkaisuudesta sekoavista miehistä ja masokistisista, väkivaltaista kohtelua käytöksellään kerjäävistä tai siihen vapaaehtoisesti suostuvista naisista saavat parisuhteessa tapahtuvan väkivallan näyttämään yksinkertaiselta, ”luonnolliselta” rakastavaisten yhteenotolta tai riidalta, joka on tilapäisesti riistäytynyt käsistä. Mustasukkaisuus- ja masokismimyyttien vaikutus näkyy Husson mukaan selkeimmin siinä, miten parisuhdeväkivaltaan suhtaudutaan. Niiden väkivaltaa selittävä voima vaikuttaa paitsi väkivallan tekijöihin ja kokijoihin, myös muihin väkivaltaa kohtaa-

viin, kuten sosiaalityöntekijöihin, perheterapeutteihin, terveydenhuollon henkilökuntaan, poliiseihin, oikeuslaitoksen edustajiin, naapureihin, ystäviin ja sukulaisiin. Myyttejä mustasukkaisuudessaan riehuvista miehistä ja väkivaltaiseen kohteluun masokistisesti alistuvista naisista voidaan pohdita yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitämisen tai horjuttamisen näkökulmasta. Mustasukkaisuus ja masokismimyytit neutralisoivat ja peittävät valtasuhteita ja auttavat siten osaltaan myös naisten ja miesten välisten hierarkioiden ylläpitämisessä. (mt. 95, 101) Vaikka naisellinen masokismi on naisten luonteeseen ankkuroitu myytti, se kertoo pikemminkin sukupuolten välisistä valtasuhteista ja yhteiskunnallisista rakenteista kuin naisista ja heidän ominaisuuksistaan. (Haug 1992, 84-85; Husso 2003 116-117) Tavat puhua parisuhdeväkivallasta rakentavat kuvaa sukupuolen ja väkivallan suhteesta. Kieli ja kulttuurin konteksti puolestaan asettavat raamit tavoille puhua parisuhdeväkivallasta. Koska olen kiinnostunut parisuhdeväkivaltapuheesta, tarkastelen aineistoni diskursseja ja retoriikkaa. Seuraavassa luvussa pohdin diskurssien ja retoriikan käyttöä analyysimenetelmänä.

4 Diskurssianalyysi ja retorinen analyysi sanomalehtiaineiston tutkimuksessa

Pyrin analysoimaan aineistoani sekä yleisemmin diskurssianalyysin että tarkemmin retorisen analyysin keinoin. Tässä luvussa esittelen metodologiset valintani diskurssianalyysin ja retorisen analyysin sekä käyn läpi niiden käyttöä tässä tutkielmassa. Ensin esittelen kuitenkin aineistoni ja pohdin hieman sanomalehtikirjoitusten luonnetta tutkimusaineistona.

4.1 Aineisto

Tutkielmani muotoutuminen lähti liikkeelle hyvin aineistovetoisesti. Olin kiinnostunut naisiin kohdistuvasta väkivallasta käytävästä keskustelusta, mutta en tiennyt millaista aineistoa lehdessä käytävän keskustelun systemaattinen kerääminen lopulta toisi. Naisiin kohdistuva väkivalta pitää sisälleen kuitenkin hyvin kirjavan määrän erilaisia väkivallan tekoja: se tarkoittaa niin parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa kuin kulttuurin sanelemia tyttöjen ympärileikkauksiakin tai sodan käynnin keinona käytettäviä naisten systemaattisia raiskauksia. Olin kiinnostunut tarkastelemaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa diskurssianalyttisistä lähtökohdista. Aineistoni rajaus muotoutuikin hyvin pitkälle vasta aineistoa kerätessä ja aineiston rajaus vaikutti valitsemaani teoreettiseen viitekehykseen ja metodologisiin ratkaisuihini. Tästä syystä käyn nyt ensin hieman läpi aineiston keruuprosessia ja aineiston rajauksen perusteita. Tämä johdattaa parhaiten valitsemani näkökulman äärelle.

Aineistonkeruun aloitin käymällä läpi Helsingin Sanomat vuosilta 2004 - 2006. Kiinnitin huomioni artikkeleihin, mielipidekirjoituksiin ja kolumneihin, joiden otsikko tai alaotsikko antoi ymmärtää jutun käsittelevän parisuhdeväkivaltaa, lähisuhdeväkivaltaa, perheväkivaltaa, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tai raiskauksia. Karsin joukosta pois yksittäisiä tapauksia käsittelevät uutiset sekä jutut, jotka eivät käsitelleet Suomen tilannetta. Jätin huomiotta myös lasten seksuaalista hyväksikäyttöä käsitelleet artikkelit. Muuten seulani oli varsin harva: otin mukaan naisten väkivaltaisuutta käsittelevät jutut, artikkelit tyttöjen ympärileikkauksista ja kunniaväkivallasta suomalaisten maahanmuuttajien keskuudessa sekä uutiset, joissa perheväkivaltaa käsiteltiin yhtenä väkivallan muotona. Sisälytin tässä ensimmäisessä vaiheessa aineistoon myös perheväkivaltaa lapsen näkökulmasta käsittelevät jutut. Näillä kriteereillä aineistosta kertyi varsin laaja sisältäen yhteensä 115 juttua.

Juttujen suuri määrä kertoo, että naisiin kohdistuva väkivalta saa ainakin määrällisesti kohtalaisen paljon huomiota. Vaikka naisiin kohdistuvan väkivallan määritelmien mukaan kaikki keräämäni artikkelit olisi perusteltavaa ottaa mukaan tämän tutkielman analyysin kohteeksi, päädyin kuitenkin tiukempaan rajaukseen. Rajasin lopullisen aineistoni ulkopuolelle ympärileikkauksia, kunniaväkivaltaa³ ja raiskauksia käsittelevät artikkelit. Nämä naisiin kohdistuvan väkivallan muodot vaativat enemmän huomiota kuin pystyn niille antamaan osana tämän tutkielman aineistoa. Kaikki voisivat olla kokonaan oman tutkimuksensa aiheita. Anna Mäkelä (2002) onkin tutkinut raiskausta uutisena Helsingin Sanomissa (tätä tutkimusta käsitelin enemmän luvussa 3). Jätin aineistoni ulkopuolelle myös kotona tapahtuvaa väkivaltaa pelkästään lapsen näkökulmasta käsittelevät jutut. Tutkimusotteeni kannalta näin parhaana, että aineistoni kirjoitukset käsitelisivät yhtä tiettyä ilmiötä, jolloin niissä puhuttaisiin samasta aiheesta ja ne muodostaisivat diskurssien verkon, jossa erilaiset diskurssit keskustelisivat keskenään. Rajasin ulkopuolelle myös väkivaltaa käsittelevät artikkelit, joissa sivuttiin naisiin kohdistuvaa tai perheissä tapahtuvaa väkivaltaa yhtenä väkivallan muotona vain parilla lauseella sekä yhden palstan pikku-uutiset. Näiden anti diskurssianalyttisessä tutkimusotteessa jäisi vähäiseksi.

Tämän rajauksen jälkeen käsissäni oli 61 sanomalehtijuttua, joista 30 oli luonteeltaan mielipidekirjoituksen tyyppisiä. Näistä 20 oli Mielipide-palstan kirjoituksia, kahdeksan Vieraskynä- tai Sunnuntaidebatti-palstalla julkaistuja asiantuntijoiden kirjoituksia, kaksi pääkirjoitusta ja yksi kolumni. Loput 31 olivat erilaisia uutisia, jotka oli julkaistu pääasiassa Kotimaa- ja Kaupunki-sivuilla. Uutiset käsitelivät muun muassa erilaisia tutkimustuloksia, Amnestyn Joku raja –kampanjaa ja erilaisia väkivallan uhreille ja tekijöille suunnattuja palveluita. Samassa uutisessa saatettiin käsitellä useampaa eri aihetta. Tämän rajauksen myötä tutkielmani keskiöön nousi parisuhdeväkivalta eli kodin piirissä tapahtuva väkivalta, jonka osapuolet ovat (tai ovat olleet) parisuhteessa keskenään. Parisuhdeväkivalta on yksi naisiin kohdistuvan väkivallan muoto, koska nainen joutuu yleisimmin kokemaan väkivaltaa parisuhteessa (Heiskanen & Piispa 1998, 15). Naisten kokema väkivalta parisuhteessa on suomalaisen yhteiskunnan merkittävin naisiin kohdistuvan väkivallan ilmentymä. Tästä syystä halusin tarkastella nimenomaan parisuhdeväkivaltakeskustelussa muotoutuvia sukupuolen ja väkivallan suhteita sekä itse keskustelua väkivallasta.

---

³ Tämä rajausta jättää käytännössä ulkopuolelle maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta väkivallasta kertovat artikkelit, koska maahanmuuttajanaisia käsiteltiin lähinnä ympärileikkauksista ja kunniaväkivallasta puhuttaessa. Maahanmuuttajanaisten kohtaamaa väkivaltaa ei ole Suomessa juuri tutkittu (ks. Haarakangas, Ollus & Toikka 2000).

Aineistoni koostuu siis 61 sanomalehtiartikkelista, jotka ovat ilmestyneet Helsingin Sanomissa vuosina 2004-2006. Koska artikkelit sisältävät niin uutisia, pääkirjoituksia kuin mielipidekirjoituksia-kin, käytän niistä yleisesti termejä juttu tai kirjoitus. Valitsin Helsingin Sanomat aineistokseni, koska se suurin ja luetuin sanomalehti Suomessa (arkilevikki 417 548, <http://medianetti.helsinginsanomat.fi/mediatiedot/> 28.10.2007), jonka linjauksilla on merkitystä myös muihin medioihin. Tosin Etelä-Suomen ulkopuolella Helsingin Sanomien tärkeys lukijoille vähenee maakuntalehtien merkityksen noustessa, mutta Helsingin Sanomia seurataan myös maakuntalehtien toimituksissa. Helsingin Sanomilla on vahva asema suomalaisessa mediakentässä. Mielenkiintoisen lisän parisuhdeväkivaltakeskustelun analyysiin toisi varmasti myös maakuntalehtien aineiston tarkastelu. Tämän tutkielman puitteissa en kuitenkaan koe sitä tarpeellisenä.

Sanomalehtiaineisto tutkimusaineistona on mielenkiintoinen, koska joukkoviestinnän tuotanto edellyttää jatkuvia arvovalintoja ja tässä mielessä joukkoviestintä perustuu aina emoyhteiskuntansa normeille ja arvoille. Kertoessaan maailmasta näiden arvojen ja normien pohjalta joukkoviestintä usein samalla vahvistaa ja tällä tavalla uusintaa näitä arvoja. (Kunelius 2003, 190) Journalististen tekstien voidaan katsoa toimivan myös syvemmillä ideologisella tasolla siinä mielessä, että ne tyrkyttävät meille tiettyjä tapoja hahmottaa maailmaa. Uutisten sisältämissä ideologioissa ei ole kyse vain joidenkin sisältöjen etuoikeuttamisesta, vaan myös joidenkin maailman hahmotustapojen etuoikeuttamisesta. Myös toimittajan tekemät valinnat vahvistavat valituksi tulleiden lähteiden asemaa ja oikeutta arvioida asioitten merkityksiä. Samalla toimittaja tulee väheksyneeksi niitä, joille ei suoda julkisuutta. (Sirkkunen 1996; 67, 69) Tästä näkökulmasta käsin uutisia ei tule tarkastella objektiivisina kuvauksina siitä ”mitä on tapahtunut”, vaan todellisuutta tuottavina teksteinä. On myös syytä muistaa, että joukkoviestintä sekä välittää eteenpäin muiden tuottamaa tietoa että tuottaa itse tietoa (Kunelius 2003, 200).

Sanomalehdissäkin eri aiheista käydään keskustelua. Ristiriitaisten kuvausten esittäminen voi toimia lehden imagon kannalta edullisesti: sillä luodaan vaikutelmaa tasapuolisuudesta ja kaikkien näkökulmien huomioonottamisesta. Lisäksi se, minkälaisia faktoja toimittaja valitsee juttuunsa, on tärkeää. Kun faktat tukevat jutun sisältöä, syntyy vaikutelma, että faktat ikään kuin puhuvat puolestaan. (Valtonen 1998, 112) Jutuista halutaan kuitenkin selkeitä kokonaisuuksia, eikä kaikkia faktoja voida ottaa mukaan. Kaikilla ihmisillä ja kaikilla näkökulmilla ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia päästä julkisuuteen, esimerkiksi sanomalehti uutisen aiheeksi tai mielipidepalstan kirjoittajaksi. Yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen on toisille helpompaa kuin toisille. Uutisen tulee täyttää tietyt kriteerit ollakseen uutinen (ks. Kunelius 2003, 190-191), poliitikko saa mielipiteensä kuu-

luviin helpommin kuin tavallinen kansalainen ja joissakin tilanteissa on hallittava tietynlainen puhe-
tapa saadakseen viestinsä kuuluviin. Todellisuuden esittämisen tavat hierarkisoituvat eli asettuvat
arvojärjestykseen (Kunelius 2003, 225). Nämä hierarkiat kertovat sukupuolten välisistä suhteista
sekä sukupuolten suhteista väkivaltaan.

Sanomalehtiaineistoa tarkasteltaessa on otettava huomioon sen erityispiirteet. Uutisjournalismin
esitystavat ovat kehittyneet versioksi realistisesta esittämisestä. Realistiselle esittämiselle on tyypil-
listä se, että tekstin tuottava taho jää näkymättömäksi. Kertoja ei tuo itseään esiin eikä ota asioihin
tai tapahtumiin suoraan kantaa. Vaikuttaa siltä kuin tapahtumat itse kertoisivat itsestään. Uutis-
realismi rakentuu kirjoitetussa tekstissä siten, että uutisen ”oma ääni” tuo esiin vain selkeästi totena
pidettyjä seikkoja. Epävarmempia, kiistanalaisia tai uusia seikkoja puolestaan pannaan tekstissä
sitten uutistoimijoiden, asianosaisten tai asiantuntijoiden suuhun. (Kunelius 2003, 226) Joukkovies-
tinnän roolina voidaan pitää tiedollisten resurssien uusintamisessa lähinnä muiden instituutioiden
tuottaman tiedon välittämistä ja myös tuon tiedon dramatisoimista. Tieteen näkökulmasta journa-
lismilla on usein taipumusta yksinkertaistaa asioita ja tehdä paljon virheitä, minkä vuoksi suuren
yleisön käsitys todellisuudesta saattaa vääristyä. (Kunelius 2003, 201) Mieliopidekirjoitukset eroavat
uutisjournalismin esittämistavasta siinä mielessä, että mieliopidekirjoituksissa puhuja on selkeästi
esillä esittäessään omia mieliopiteitään allekirjoituksella varustetussa tekstissä. Näitä aineistoni eri-
laisten kirjoitusten eroja pohdin tarkemmin analyysin yhteydessä.

Tässä tutkielmassa analysoin aineistoani diskurssianalyysin ja retorisen analyysin keinoin. Joukko-
viestintä on yksi ideologinen koneisto, joka tuottaa ja ylläpitää diskursseja. Joukkoviestintä tulkitsee
maailmaa sellaisten diskurssien avulla, jotka uusintavat vallitsevaa yhteiskunnallista järjestystä.
(Kunelius 2003, 225) Joukkoviestintä antaa areenan julkiselle keskustelulle yhteiskunnallisista ai-
heista, mutta samalla se toimii myös julkisuuden portinvartijana, jolloin toisten on helpompi saada
äänensä kuuluviin kuin toisten. Journalismi osallistuu totuudellisuuden tuottamiseen raamittaessaan
julkisuuteen pääsyn ehtoja (Ruoho 2006, 185). Näin ollen parisuhdeväkivaltaa käsittelevä sanoma-
lehtiaineisto ei niinkään anna vastausta kysymykseen siitä, mitä parisuhdeväkivalta todellisuudessa
on, vaan vastaa pikemminkin kysymykseen siitä, miten parisuhdeväkivallasta voidaan keskustella
julkisuudessa. Tarkastelen aineistoani siis sen kysymyksen valossa, millaisia diskursseja
parisuhdeväkivaltakeskustelussa muodostuu sekä millaisia retorisia keinoja puheessa käytetään.
Seuraavaksi käyn läpi diskurssianalyysin ja retorisen analyysin piirteitä sekä niiden käyttöä tässä
tutkielmassa.

4.2 Diskurssianalyysi ja retorinen analyysi

Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993, 9-10) määrittelevät diskurssianalyysin sellaiseksi kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Sosiaalinen todellisuus hahmottuu diskurssianalyysissa moninaisena, useiden rinnakkaisten tai keskenään kilpailevien systeemien kenttänä, jotka merkityksellistävät maailmaa, sen prosesseja ja suhteita, eri tavoin. Erilaisia merkityssystemejä voidaan kutsua diskursseiksi. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993; 24, 26) Diskurssi-termi voi tarkoittaa eri yhteyksissä eri asioita. Itse tarkoitan diskurssilla tekstien kautta tutkittavissa olevia kiteytyneitä ajattelu- ja toimintatapoja (Vuori 2001, 83).

Pyrin löytämään aineistostani erilaisia sukupuolen ja väkivallan suhdetta käsitteleviä diskursseja, rinnakkaisia ja toistensa kanssa kilpailevia. Diskurssit ovat kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä, jotka kuvaavat ja organisoivat ihmisten välisiä suhteita ja ihmisten ja instituutioiden toimintaa (Vuori 2001, 81). Diskurssianalyysissa pyritään huomioimaan myös aineiston konteksti eli analysoitavaa toimintaa tarkastellaan tietyssä ajassa ja paikassa, johon tulkinta puolestaan pyritään suhteuttamaan. Kulttuurisesta kontekstista puhutaan silloin, kun kielen käytön ajatellaan suhteutuvan myös konkreettisen tapahtumatilanteen ulkopuolelle. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993; 29-30, 32) Oma aineistoni tulee suhteuttaa sen kulttuuriseen kontekstiin, koska keskustelu naisiin kohdistuvasta väkivallasta heijastaa kulttuurisia stereotyyppioita ja yleistä yhteiskunnallista ilmapiiriä. Kulttuurinen konteksti tulee näkyväksi esimerkiksi silloin, kun kielen käyttäjät suhteuttavat lausumansa mahdollisiin vasta-argumentteihin, jotka edustava useimmiten laajalle levinneitä kulttuurisia konventioita. Tällöin puhuja argumentoi ikään kuin näkymättömälle yleisölle ottaen jo ennakolta huomioon mahdollisen kritiikin. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 33) Suomalaisen naisiin kohdistuvan väkivallan diskurssin muotoutuminen perhedynaamisen diskurssin ja feministisen diskurssin kamppailussa vaikuttaa myös tämän päivän perheväkivaltakeskusteluun. Myös suomalaisen feminismin vahva sitoutuminen valtioon sekä suomalaisen yhteiskunnan sukupuolisopimus luovat raameja sille, miten perheväkivallasta ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhutaan.

Kirjoitukset lehdessä ovat vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnallisen keskustelun kanssa. Kielenkäyttö ei ole pelkkää asioiden kuvaamista, vaan kaikilla lausumilla aina paitsi kuvataan jotakin, myös tehdään jotakin. Lausumat siis samalla sekä välittävät jotain todellisuuden luonteesta että rakentavat tuota todellisuutta. Diskurssianalyysissa kiinnostus kohdistetaan siihen, mitä kielen käyttäjä milläkin ilmaisullaan kulloinkin tekee ja tulee tuottaneeksi. Merkityssystemien (diskurssien)

tunnistaminen ei ole analyysin irrallinen tehtävä, vaan kytkeytyy sen pohtimiseen, mitä eri merkityssysteemeihin liittyvillä lausumilla tullaan tehneeksi tietyissä tilanteissa eli mitä funktioita niillä on. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993; 41-42, 54-55) Mitään ilmiöitä ei ole merkityksellistetty etukäteen, vaan merkitys muodostuu sosiaalisessa toiminnassa kun kieltä käytetään. Kielen käyttäjät eivät välttämättä rakenna versioita tietoisesti, vaan versiot vain muodostuvat, kun ilmiöitä yritetään tehdä ymmärrettäviksi. Kielen käyttäminen kumpuaa käyttötilanteesta ja toisaalta se itse rakentaa kyseistä tilannetta – juuri tämän version esittäminen luo toisenlaisen näyttämön vuorovaikutuksen jatkolle kuin joku toinen. (Valtonen 1998, 97) Lähden etsimään aineistostani merkkejä feministisestä ja perhedynaamisesta diskurssista sekä jatkumoa niistä historiallisesti muodostuneelle diskursiiviselle kamppailulle. Tarkastelen myös diskurssien suhteita toisiinsa; onko jokin diskurssi hegemonisessa asemassa suhteessa toisiin.

Diskurssien erittelyn lisäksi olen kiinnostunut tutkimaan niitä retorisia keinoja, joita parisuhdeväkivaltakeskustelussa käytetään. Retorisen analyysin keskeinen kysymys on, millaisia suhteita teksti rakentaa kirjoittajien ja lukijoiden välille. Kuka puhuu tekstissä? Ketä teksti puhuttelee? Miten asia, josta puhutaan, toimii osana puhuttelua? Miten teksti kantaa muassaan mahdollisuuksia sosiaalisiin suhteisiin, erottautumisiin ja yhteyksiin, sopusointuihin ja kiistoihin? Miten se kutsuu toimimaan? (Vuori 2004, 93) Vuoren (2004) mielestä retoriikan tutkimus sopii sukupuolen tutkimukseen hyvin sen vuoksi, että sekä puhuja että yleisö (tai kirjoittaja ja lukija) ovat aina monella tapaa sukupuolituneita. Kun on kyse puhutusta tekstistä ja kun puhuja on nähtävissä tai kuultavissa, vaikuttaa hänen sukupuolensa väistämättä kuulijaan. Myös silloin, kun on kyse kirjoitetusta tekstistä eikä kirjoittajan ulkonäkö, koko, ääni, vaatetus jne. ohjaa tekstin saamia sukupuolimerkityksiä, sukupuoli on osa tilannetta. Painotetusti sukupuolineutraalisti kirjoitettu tekstikin toimii ympäristössä, joka toimii enimmäkseen sukupuolisesti kaksijakoisen kulttuurin merkityksillä. (mt. 95-96) Esimerkiksi Mäkelä (2002, 66) havaitsi tutkiessaan raiskausutisia, että lähes kaikissa jutuissa kohderyhmänä olivat naiset eli potentiaaliset raiskauksen uhrit, vaikka neutraaliuden oletetaan toteutuvan hyvässä uutis-tekstissä. Olenkin kiinnostunut tarkastelemaan aineistoani myös retorisen analyysin keinoin, koska olen kiinnostunut siitä, ketä parisuhdeväkivaltakeskustelussa pyritään puhuttelemaan ja millaiseen toimintaan tekstit haastavat. Retoriikan keskeinen periaate on pohtia kutakin nimenomaista tekstiä tai tekstijoukkoa konkreettisesti yhteiskunnallisissa yhteyksissään (Vuori 2004, 96).

Retorisen analyysin, kuten kaiken diskurssianalyysin, perustana on todellisuuden tulkinnallisen luonteen korostaminen. Analyysissä ei siten pyritä tulkitsemaan asian olemusta sellaisenaan, vaan sen argumentointia (Potter 1996, 107). Argumentaation eräs keskeinen ulottuvuus on puhuja-

yleisösuhte. Puhe ei ole vain puhetta jostakin, vaan myös puhetta jollekin. Puhe pyrkii siis tietyn yleisön sitouttamiseen esitettyyn argumenttiin, mikä tapahtuu suostuttelevan ja vakuuttelevan retoriikan kautta. Suhde yleisöön tekee argumentaatiosta yllätyksellisen ja monipolvisen tapahtuman, koska argumentin vakuuttavuus rakentuu viime kädessä vasta sen vastaanotossa. (Jokinen 1999, 127-128) Retoriikkaa on kaikessa, missä samaistuminen ja erottautuminen esiintyvät rinnan, missä tarjoutuu tilaisuus kilpaileviin erotteluihin ja identifiointeihin (Summa 1996; 55, 57). Sanomalehden ja sen lukijoiden osaston yleisöä voidaan ajatella ns. universaaliyleisönä (Perelman 1996, 21-25), toisin sanoen yleisönä, joka koostuu kenestä tahansa suomalaisesta aikuisesta. Aivan kuten sanomalehtiutisten ja pääkirjoitustenkin yleisö on periaatteessa laaja ja eriytymätön. Tosiasiassa sanomalehtiä eivät kuitenkaan lue universaalioliot, vaan eri-ikäiset ja eri yhteiskuntaluokkiin, ammatteihin, kansallisuuksiin, uskontokuntiin ja alakulttuureihin kuuluvat ihmiset. (Vuori 2004, 100) Esimerkiksi raikausuutinen tai uutinen miehensä surmaamasta naisesta herättää luultavasti erilaista kiinnostusta ja erilaisia reaktioita miehissä ja naisissa. Uutisen näkökulma saattaa myös puhutella enemmän jompaakumpaa sukupuolta.

Retoriikan perinteessä tekstianalyysin kolme keskeistä käsitettä ovat eetos, paatos ja logos. Eetokseksi nimitetään puhujasta rakentuvaa kuvaa. Tekstin paatos on puolestaan suhde, joka muodostuu puhujan ja yleisön välille. Paatokseen kuuluu niin yleisön tunteisiin vaikuttamisen keinot kuin puhujan ja yleisön välistä suhdetta luovat keinot, esimerkiksi tapa, jolla yleisöä puhutellaan. Logoksel-la tarkoitetaan vetoamista järkeen argumenttien avulla. Sekä eetos, paatos että logos ovat käsitteitä, joihin kaikkiin sukupuoli liittyy läheisesti. Yhteiskunta, josta puheen sisältö ammennetaan, on sukupuolittunut. Puhujan vakuuttavuus nojaa myös hänen sukupuoleensa. Koska yleisö ja puhuja ovat aina jotakin sukupuolta, on heidän välisensä suhdekin sukupuolen mukaan virittynyt. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että se millaisia merkityksiä sukupuoli tekstissä saa, olisi luettavissa yksioikoisesti. (Vuori 2004, 101-102)

Mikään teksti ei koskaan voi olla muista irrallinen ja irrallisuudessaan merkityksetön. Tekstit ovat aina täynnä viittauksia ja vaikutteita toisiin teksteihin. Tätä kuvaa käsite intertekstuaalisuus eli tekstienvälisyys. Myös jokainen lukija on osallinen intertekstuaalisuudessa. Intertekstuaalinen tietämys ohjaa lukijoita käyttämään tekstejä tietyillä tavoilla ja lukemaan toisia merkityksiä ennemmin kuin jotakin toisia. Intertekstuaalisuus merkitsee tekstin tarkastelemista kommunikaationa: ei vain kommunikaationa tekijän ja yleisön välillä vaan myös kommunikaationa muiden nykyisten ja menneiden tekstien ja niiden muodostamien konventioiden kanssa. (Vuori 2004, 115) Fairclough (1992) erottaa kaksi intertekstuaalisuuden lajia. Näkyvä ja avoin intertekstuaalisuus tarkoittaa, että toisen

tekstin sisällä on tunnistettavia osia toisista teksteistä. Nämä voivat olla esimerkiksi sanoja, lauseita, esitystapoja ja viitteitä. Tällainen avoin intertekstuaalisuus on tärkeä osa asiantuntijatekstejä. Erityisesti tutkimuksessa se on suorastaan normi, jota varten on kehitetty erilaisia teknisiä tapoja joilla viittaukset esitetään. Toinen intertekstuaalisuuden laji on laajempi. Tekstit ovat aina yhteydessä toisiin teksteihin, vaikka näihin ei viitatakaan eksplisiittisesti. Kyse on tekstin yhteydestä diskursseihin. (mt. 85, 117-130; Vuori 2004, 116) Intertekstuaalisuuteen liittyy keskeisesti toiston ajatus. Satunnaisella intertekstuaalisella viittauksella ei kenties ole kovin suurta merkitystä, mutta samanlaisena tai samantapaisena tekstistä toiseen ulottuva intertekstuaalisuus on osa tekstien toimintaa ja saa aikaan vaikutuksia. (Vuori 2004, 116) Sanomalehtikirjoituksissa intertekstuaalisuus on ajoittain avointa, kun kirjoituksissa viitataan aikaisempiin kirjoituksiin tai lausuntoihin. Usein sanomalehtikirjoitusten intertekstuaalisuus ei kuitenkaan ole avointa, vaan korkeintaan epämääräistä passiivin käyttöä, ”on sanottu”. Tämän päivän lehden kirjoituksia ymmärtää paremmin, kun on lukenut myös eilisen lehden.

Intertekstuaalisuuden teoria perustuu ajatukselle, että tekstit ovat monella tavalla sidoksissa toisiinsa. Tekstit ovat aina täynnä viittauksia ja vaikutteita toisiin teksteihin. Myös tekstin lukija on osallinen intertekstuaalisuudessa. Intertekstuaalinen tietämys ohjaa lukijoita käyttämään tekstejä tietyillä tavoilla ja lukemaan toisia merkityksiä pikemmin kuin toisia. Intertekstuaalisuus merkitsee tekstien tarkastelemista kommunikaationa: ei vain kommunikaationa tekijän ja yleisön välillä vaan myös kommunikaationa muiden menneiden ja nykyisten tekstien ja niiden muodostamien konventioiden kanssa. Intertekstuaalisuuteen liittyy keskeisesti ajatus toistosta ja siten käsite on tärkeä pohdittaessa tekstien diskursseja. Satunnaisella intertekstuaalisella viittauksella ei kenties ole kovinkaan suurta merkitystä, mutta samanlaisena tai samantapaisena tekstistä toiseen ulottuva intertekstuaalisuus on osa tekstien toimintaa ja saa aikaan vaikutuksia. Diskurssit puolestaan voidaan ajatella toistossa kiteytyneeksi intertekstuaalisuudeksi. Tekstien rakentuminen intertekstuaalisesti on se tapa, joka kiteyttää diskurssit erotukseksi satunnaisista tekstien välisistä suhteista. (Vuori 2001, 91-93) Periaatteessa tekstien ja diskurssien välillä voisi olla lukematon määrä yhteyksiä. Käytännössä yhteydet ovat rajallisemmat, koska yhteiskunnalliset käytännöt ja instituutiot ovat suhteellisen kiteytyneitä ja tämä yhteiskunnallinen rakenteistuminen rajoittaa tekstienvälisyyttä. Juuri tämän vuoksi tekstienvälisyyden tutkimus on myös yhteiskuntatutkimusta. (Fairclough 1992, 130-133) Esimerkiksi lehtiartikkelin muoto on tietynlainen yhteiskunnallinen käytäntö. Lehtiartikkelin odotetaan täyttävän tietyt kriteerit ollakseen uskottava lehtiartikkeli.

Tutkijana minun on otettava huomioon myös oma suhteeni kulttuurin tuottamiin teksteihin ja niiden väliseen intertekstuaalisuuteen. En voi tulkita tekstejä vain omien käsitysteni kautta, vaan minulla on oltava myös teoreettiset ja metodologiset perusteet tulkinnoilleni. Toisaalta en usko pystyväni asettumaan täysin yhteiskunnan ulkopuolelle sen objektiiviseksi tarkkailijaksi, vaan oma tuntemukseni kulttuurisista konventioista ohjaa analyysia. Myös paikantumiseni naistutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen ohjaa minua katsomaan tekstiä tietystä näkökulmasta. Tämän tutkielman tapa tarkastella parisuhdeväkivaltakeskustelun diskursseja ja retoriikkaa ei olekaan täysin tyhjentävä ja ainoa oikea, vaan valitsemani näkökulman kautta heijastuva kuva tuosta keskustelusta. Faktan konstruointi on yritys saada kuvaukset näyttämään kiistanalaisten väitteiden sijaan kiistämättömiltä tosiasioilta, jolloin sosiaalisen todellisuuden konstrukttiivinen luonne hämärtyy ja vaihtoehdot todellisuuden hahmotustavat vaienevat. Retorisessa lähestymistavassa analysoija ei ratkaise, mikä versio on totuudellisempi vaan huomio kohdistetaan niihin resursseihin, joita toimijat käyttävät rakentaessaan kuvauksistaan ”tosiasioita”. (Potter 1996, 112; Jokinen 1999, 129) Todellisuuden tuottamiseen liittyy vahvasti myös kategorisointi. Minkä tahansa kuvauksen keskeinen piirre on kategorisointi: kuvaus formuloi jonkin esineen, tapahtuman tai henkilön joksikin, jolla on tietyt ominaisuudet (hyvä/paha, vakavasti otettava/vähäpätöinen, väkivaltainen/väkivallaton jne.). Kategoriat myös määrittelevät erilaisia toimintoja, joista toiset tulevat määritellyiksi rutiineiksi, normaaleiksi ja hyväksyttäviksi ja toiset puolestaan epänormaaleiksi, poikkeukselliseksi ja tuomittaviksi. (Potter 1996, 111) Kategorioita ei siis voi pitää viattomina. (Jokinen 1999, 129-130)

Retorinen analyysi on erityisen mielenkiintoinen, koska retoristen keinojen analysointi on eräs keino, jonka avulla voi tutkimuksellisesti lisätä ymmärrystä siitä, miten monin tavoin kielenkäyttö aktuaalisena toimintana on rakentamassa sosiaalista todellisuutta. Retoristen keinojen yksityiskohtaisen analyysin kautta avautuu mahdollisuus päästä käsiksi siihen, miten faktoja konstruoidaan, miten identiteettejä tai subjektipositiota tuotetaan tai miten erilaisia kategorioita rakennetaan, vahvistetaan tai kyseenalaistetaan. Retorinen analyysi mahdollistaa sen tarkastelun, kuinka erilaisia tapahtumia ja asioita normalisoidaan ja oikeutetaan tai vastaavasti, kuinka joistakin teoista tai asioista rakennetaan epänormaaleja tai epäsuotavia. Retorinen analyysi voidaan myös kytkeä osaksi valtasuhteiden analysoimista, sillä retorinen argumentaatio on erottamattomasti sidoksissa hegemonisten diskurssien rakentamiseen ja purkamiseen. (Jokinen 1999, 156-157) Argumentoinnin tarkastelussa on otettava huomioon, että se millaisia strategioita uskottavuuden saavuttamiseksi on käytettävissä ja pidetään sopivana käyttää, vaihtelee aikakaudesta ja kulttuurista toiseen; todennäköisesti myös se, mikä määrä valinnan vapautta yksittäisellä argumentoijalla on tai minkä hän kokee omavansa argumentaatiostrategian valinnassa, vaihtelee kulttuurista, alakulttuurista ja tilanteesta toi-

seen. Mahdollisten tai hyväksyttävien argumentaatiostrategioiden skaala on sidoksissa sen diskurssin muotoutumissääntöihin, jonka rajaamassa kentässä argumentaatio etenee. (Summa 1989, 101)

Diskurssianalyyseissa voidaan tarkastella diskurssien välisiä tai diskurssien sisäisiä valtasuhteita (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 75). Haluan analyysissäni tarkastella myös aineistosta mahdollisesti löytyviä valtasuhteita, diskurssien välisiä tai sisäisiä. Mielenkiintoista on myös, nouseeko jokin diskurssi aineistossa hallitsevaksi, hegemoniseksi diskurssiksi. Keskinen (2005, 97) tuo esille mielenkiintoisen näkökulman, jonka mukaan sellaiset tulkinnat, jotka eivät asetu osaksi vakiintuneita toimintatapoja ja diskursseja, uhkaavat jäädä unohduksiin tai tulla torjutuiksi epäuskottavina ja outoina. Sen sijaan toisto vahvistaa diskursseja ja niiden jäsentämää kuvaa todellisuudesta jopa niin, että ne vaikuttavat itsestään selviltä totuuksilta. Merkitystä on myös sillä, asettuvatko toistetut diskurssit tarpeeksi merkittäviin paikkoihin institutionaalisesti. Vasta oikeaan paikkaan päätyvän ja toistuvan diskurssin on mahdollista saavuttaa hegemoninen asema.

Lähden etsimään aineistosta merkkejä perhedynaamisesta ja feministisestä diskurssista, koska näillä diskursseilla on ollut merkittävä rooli parisuhdeväkivaltakeskustelun muotoutumisessa. Tarkastelen aineistoa myös mahdollisten muiden diskurssien valossa. Olen myös kiinnostunut diskurssien välisistä valtasuhteista. Onko jokin diskurssi hegemoninen, löytyykö sille alisteisia tai vastaisia diskursseja? Yhdestä yksittäisestä aiheesta tai teemasta on mahdollista puhua useasta eri diskursiivisesta viitekehyksestä käsin. Kussakin diskurssissa teema saa erilaisia merkityksiä ja painoarvoja ja se tuotetaan erilaiseksi. (Valtonen 1998, 98) Olen myös kiinnostunut diskursseissa käytettävistä retorisisista keinoista. Näin laajassa aineistossa en pysty kaikkia lehtijuttuja analysoimaan yksityiskohtaisesti retoriikan kannalta, mutta minua kiinnostaa se, löytyykö eri diskursseista joitakin diskurssille tyypillisiä retorisia keinoja. Tarkastelen ensin koko aineistoani sen valossa, millaiseksi sukupuolen ja väkivallan suhde tekstissä muotoutuu. Tämän jälkeen keskityn enemmän aineiston mielipidekirjoituksiin ja niihin retorisiin keinoihin, joilla parisuhdeväkivallasta ja väkivallan ja sukupuolen suhteesta puhutaan. Aineistoni muodostaa keskustelukokonaisuuden tai –verkon, josta ei pysty irrottamaan yhtä lehtijuttua. Eri jutuissa viitataan toisiin artikkeleihin tai mielipidekirjoituksiin. Pyrin tarkastelemaan lehtijuttuja osana kokonaisuutta ja näkemään aineistoni verkostomaisuuden. Toki lehtijutuissa viitataan myös aineistoni ulkopuolelle, mahdollisesti jossain toisaalla (muissa medioissa, tiedeyhteisössä jne.) käytävään keskusteluun. Jutuissa saatetaan myös viitata uutisoituihin yksittäisiin parisuhdeväkivaltatapauksiin, jotka olen tässä tutkielmassa rajannut aineiston ulkopuolelle.

5 Parisuhdeväkivaltakeskustelu sanomalehdessä

Tässä luvussa etsin aineistostani parisuhdeväkivaltadiskursseja. Esitän aineistolleni kysymyksen siitä, mitä parisuhdeväkivalta on ja mistä se johtuu. Pysin tarkastelemaan aineistoani myös sen kysymyksen valossa, millaiseksi väkivallan ja sukupuolen suhde muotoutuu teksteissä. Tietynlaista puhetapaa ei välttämättä käytetä kirjoituksessa tietoisesti. Yksittäisissä kirjoituksissa jokin diskurssi saattaa olla hallitsevassa eli hegemonisessa asemassa, mutta samassa kirjoituksessa saatetaan käyttää erilaisia, jopa ristiriitaisia diskursseja. Siksi en tarkastelekaan yksittäisiä kirjoituksia tai yksittäisiä kirjoittajia, vaan sitä mitä parisuhdeväkivallasta sanotaan, mitkä asiat toistuvat läpi aineiston ja muodostavat tavan puhua parisuhdeväkivallasta. Olen myös kiinnostunut siitä, millaisia keskinäisiä suhteita eri diskursseilla on. Tässä luvussa tarkastelen millaiseksi ilmiöksi parisuhdeväkivalta muotoutuu ja minkälaisia ovat eri sukupuolten suhteet väkivaltaan.

Pysin kuljettamaan analyysini mukana aikaisemmissa luvuissa käsittelemääni parisuhdeväkivaltakeskustelun historiallista muotoutumista sekä aikaisempia tutkimuksia aiheesta, koska diskurssi sisältää aina yhteyden aiempaan keskusteluun. Diskurssi ei ole kieli eikä teksti, vaan historiallisesti, sosiaalisesti ja institutionaalisesti erityinen väitteiden, käsitteiden, kategorioiden ja uskomusten rakenne. (Scott 1988, 35; Ronkainen 1999, 34) Edellisten vuosikymmenten diskurssiiviset kamppailut heijastuvat myös tämän päivän puheeseen. Myöhemmin tulen tarkastelemaan löytämäni diskurssien keskinäistä vuorovaikutusta sekä niitä retorisia keinoja, joilla diskursseissa käydään vuoropuhelua ja joilla diskursseissa pyritään vakuuttamaan lukijaa. On kuitenkin syytä pitää mielessä, että diskurssien rajat ovat muuttuvia ja niiden tunnistaminen on tulkinnanvarainen asia (Vuori 2001, 81). Tutkielman aineistoa voisi tarkastella monesta muustakin näkökulmasta, mutta itse olen kiinnostunut sukupuolen ja väkivallan suhteesta siinä. Olen tarkastellut eri diskursseja siitä näkökulmasta, miten ne tuovat sukupuolta esiin ja miten sukupuolet asettuvat suhteessa väkivaltaan. Seuraavaksi käyn läpi, miten aineistossani puhutaan eri sukupuolista väkivallan uhreina ja tekijöinä. Pohdin myös millaisia selitysmalleja eri sukupuolten väkivallalle annetaan ja millaisia diskursseja näissä selitystavoissa muodostuu.

5.1 Mitä väkivalta perheessä ja parisuhteessa on?

Seuraavaksi käyn läpi, millaiseksi ilmiöksi parisuhde- ja perheväkivalta muodostuu aineistoni pohjalta. Etsin myös vastausta kysymykseen, millaisia selityksiä väkivallan syistä annetaan. Parisuh-

teessa ja perheessä tapahtuvasta väkivallasta puhuttaessa aineistossani käytetään monenlaisia termejä ja ilmaisuja. Termejä ei yleensä määritellä kovin tarkasti, joten läheskään aina ei varmasti tiedä tarkoitetaanko esimerkiksi perheväkivallasta puhuttaessa puolison kohdistuvaa väkivaltaa vai kenties myös lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Joskus määritelmän voi päätellä tekstin asiayhteydestä. Samassa jutussa saatetaan puhua niin perheväkivallasta, parisuhdeväkivallasta, lähisuhdeväkivallasta kuin naisiin kohdistuvasta väkivallasta (erityisesti uutisteksteissä). Yleisesti ottaen termeillä tarkoitetaan samaa ilmiötä, eikä erilaisten kotona ja perheessä tapahtuvien väkivallan muotojen eroja aina pyritä tuomaan esiin. Väkivaltaa pidetään yleensä vakavana ongelmana, mutta näkemykset sen ilmenemismuodoista ovat osin ristiriitaisia. Toisaalta parisuhteessa tapahtuva väkivalta nähdään nimenomaan miesten naisiin kohdistamana väkivaltana.

Perheväkivalta on vääristynyttä vallankäyttöä, jonka tavoitteena on puolison alistaminen, kontrollointi ja pelolla hallitseminen. Perheväkivallan kohteina ovat useimmiten naiset ja lapset. Kansainvälisten tutkimusten mukaan väkivallan tekijä on 90-95 prosentissa tapauksista mies. (22.05.05)

Naisiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta alkaa usein lievänä ja pahenee, jos siihen ei puututa. (14.06.06)

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhuttaessa uhrin naissukupuoli nousee esiin. Toisaalta perheissä ja parisuhteissa tapahtuva väkivalta nähdään myös sukupuolten välisenä vuorovaikutusongelmana, jossa molemmat osapuolet käyttävät väkivaltaa. Sukupuolten väkivaltaisuudessa saattaa olla eroja, mutta molempien teot nähdään tasaveroisina ja yhtä haitallisina. Väkivalta näyttäytyy myös yksilön psykologisista ongelmista johtuvina tekoina.

”On tyypillistä, että perheessä väkivalta on molemminpuolista”, [miesten kriisikeskuksen projektipäällikkö] P.⁴ sanoo. Hänen mukaansa miesten ja naisten väkivallassa on paljon samaa: se on usein vallankäyttöä ja lapsuudessa opittu toimintatapa. (12.03.06)

Nämä näkemykset parisuhdeväkivallasta juontavat juurensa naisiin kohdistuvan väkivallan muotoutumisesta sosiaalisesti ongelmaksi 1970-luvulta tähän päivään. (Olen esitellyt tämän keskustelun kehityksen tarkemmin luvussa 2.) Perhe- ja parisuhdeväkivaltakeskustelussa on käyty kamppailua siitä, onko parisuhteessa tapahtuva väkivalta ilmentymä perheen sisäisistä vuorovaikutusongelmista vai miesten naisiin kohdistamaa alistusta ja vallankäyttöä. Näiden kahden diskurssin välinen jännite

---

⁴ Olen jättänyt aineistoesimerkeissäni esiintyvät henkilöiden nimet pois, koska niillä ei ole merkitystä analyysin kannalta. Jos tekstissä on kuitenkin mainittu henkilön titteli tai asema, olen tuonut sen esiin, koska se kertoo henkilön auktoriteetista parisuhdeväkivaltakeskustelussa.

on nähtävissä edelleen parisuhdeväkivallasta keskusteltaessa. Toisaalta puhutaan naisiin kohdistuvasta väkivallasta, toisaalta perheväkivallasta.

Aineistossani kuvaillaan parisuhdeväkivaltaa monin sanoin. Yleisesti ottaen se nähdään puuttumista vaativana ongelmana. Perheessä ja parisuhteessa tapahtuvan väkivallan katsotaan poikkeavan muusta väkivallasta erityisesti siinä, että se on usein pitkään jatkuvaa ja ajan myötä pahenevaa. Tämän erityispiirteensä vuoksi parisuhdeväkivallan seuraukset ovat vakavia ja pitkäkestoisia. Väkivallassa on tällöin kyse muustakin kuin yksittäisistä lyönneistä.

Väkivallan tarkastelu parisuhteessa näin pitkältä ajalta on perusteltua siksi, ettei parisuhdeväkivalta ole yksittäinen teko, vaan usein pitkään jatkunut ongelma, jonka seuraukset ulottuvat laajalle. (13.04.04)

Väkivalta perustuu pitkittyneelle valta-asetelmien vääristymälle. Ensimmäistä lyöntiä edeltää yleensä väkivallalla uhkailu, toisen alistaminen ja henkinen väkivalta sekä usein myös taloudellinen kontrolli. (30.10.04)

Väkivallan määritelmään sisällytetään parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta puhuttaessa myös muunlaisia väkivallan muotoja kuin vain fyysinen väkivalta ja myös sellaisia väkivallan muotoja, jotka eivät yksiselitteisesti ole määritelty laissa rangaistaviksi teoiksi. Toinen parisuhdeväkivallan erityispiirre on, että se tapahtuu läheisissä ihmissuhteissa ja kodissa, jotka mielletään ihmisten yksityisiksi alueiksi. Tämän tekijän nähdään vaikeuttavan parisuhdeväkivaltaan puuttumista ja sillä perustellaan ongelman olemassaoloa. Parisuhdeväkivallan käsittelyä vaikeuttaa sen poikkeaminen muusta väkivaltarikollisuudesta.

Voi olla, että emme kansakuntana ole vielä tarkistaneet käsitystämme väkivallan hyväksyttävyydestä. Pidämme edelleen erityisesti parisuhteissa tapahtuvia väkivallantekoja yksityisasioina, ihmisten omien valintojen seurauksina tai elämään väistämättömästi kuuluvina. (26.08.06)

Olen nimennyt aineistostani neljä diskurssia, jotka vastaavat kysymykseen siitä, mitä parisuhdeväkivalta on ja mistä se johtuu. Ensimmäisessä niistä, jota nimitän syrjäytymisdiskurssiksi, väkivalta näyttyy hyvin suomalaiskansalliseksi piirteeksi. Useaan otteeseen toistuu väite, että Suomi on Euroopan väkivaltaisimpia maita. Suomalaiseen kansalliseen kuvastoon kuuluu syrjäytymisdiskurssissa humalainen väkivaltainen mies, joka ajaa puolisonsa ja lapsensa talviyönä lumihankeen. Tämä näkemys suomalaisesta väkivallasta näkyy myös parisuhdeväkivallasta puhuttaessa. Pelkkä viittaus alkoholiin riittää selittämään tilanteen. Syytä poliisin väliintuloon ei tarvitse lausua ääneen.

Ensin on mies, nainen ja viina. Sitten tulee poliisi. (14.06.06)

Kun väkivaltaa pyritään selittämään alkoholilla, on puheen painopiste sukupuolineutraalissa perheväkivallassa. Alkoholilla ja väkivalta liitetään erityisesti yhteiskunnasta syrjäytymiseen. Walbya mukaillen väkivalta nähdään luokkateoreettisesta näkökulmasta tiettyjen syrjäytyneiden yhteiskuntaluokkien ominaisuudeksi. Väkivaltaa selitetään alkoholilla ja huono-osaisuudella. Väkivalta liitetään niiden ihmisten elämään, joiden elämänhallinnalliset taidot katsotaan puutteellisiksi.

Poliisin ei ole kovin helppoa selvittää perheväkivaltatapauksissa, mitä on todella tapahtunut. Useimmiten niihin liittyy päihteiden käyttöä. ----- ”Koti on aika usein hoitamattomassa kunnossa, pöydillä on tyhjiä pulloja ja vaatteet ovat sekaisin nurkassa.” Taustalla on usein monia ongelmia, jotka viittaavat syrjäytymiseen. (28.01.06)

Näissä perheissä voidaan todella huonosti. Jos me pääsisimme mustasukkaisuudesta ja alkoholista, olisi meillä aika paljon ruusuisemmat olot”, [komisario] L. sanoo. (14.06.06)

Parisuhdeväkivallan esitetään johtuvan päihteiden käytöstä. Hoitamaton koti, tyhjät pullo ja sekaisin olevat vaatteet ovat merkki hallitsemattomuudesta ja kykenemättömyydestä huolehtia itsestä ja perheestä. Syrjäytymisdiskurssissa perheväkivaltaa pidetään suomalaisen yhteiskuntaan kuuluvana ilmiönä, jonka torjuminen on vaikeaa. Erityisesti poliisin näkökulmasta kerrottuna kuva perheväkivallan ja alkoholin yhteydestä on vahva. Perheväkivaltatilanteissa viranomaisista paikalla on poliisi, mutta sekin vaikuttaa olevan voimaton tämän ongelman ehkäisyssä. Poliisille jää yleensä vain jälki- ja siivous. Ongelmien nähdään johtuvan alkoholista, jonka liikakäytöllä on Suomessa pitkät perinteet. Siksi syrjäytymisdiskurssissa väkivalta piiryy ilmiönä, jolle ei loppujen lopuksi voida mitään. Syrjäytyneiden ongelmaksi leimaaminen tekee parisuhdeväkivallasta myös tietyn yhteiskunnan reuna-alueella liikkuvan ihmisryhmän ongelman, joka ei juuri kosketa muita kansalaisia.

Toinen selitysmalli parisuhdeväkivallalle on Walbykin (1990) esiin nostama tapa selittää väkivalta johtuvaksi yksilön psykologisista ongelmista. Aineistossani on esillä hyvin vahvasti puhetapa, jossa selitystä yksilön väkivaltaiselle käyttäytymiselle haetaan tämän psykologisista tekijöistä. Nimitän tätä puhetapaa psykologiseksi diskurssiksi.

Lapsuudessa tapahtunut kaltoin kohtelu, liian suuri vastuu tai sukupuoli-identiteetin kehityshäiriöt altistivat aikuisuudessa parisuhdeväkivallalle. (20.10.06)

Väkivalta nähdään seurauksena yksilön psykologisista ongelmista kuten lapsuuden tapahtumista, traumaattisista kokemuksista tai kyvyttömyydestä kommunikoida puolison kanssa. Sekä uhri että

tekijä toistavat lapsuudessa opittuja käyttäytymismalleja. Molemmat ovat kokemustensa uhreja, joita tulisi auttaa. Psykologisessa diskurssissa tarkastellaan ja pyritään selittämään yksilöiden toimintaa sekä yksilöiden välistä vuorovaikutusta parisuhteessa.

Tutkimustulosten mukaan parisuhdeväkivalta on fyysistä väkivaltaa monimuotoisempaa ja liittyy puolisoiden välisen vuorovaikutuksen vääristymiin. (10.11.06)

Parisuhdeväkivalta ei ole psykologisessa diskurssissa ”vain” väkivaltaa, vaan sen syyt ovat syvällä ihmisen ”sisällä”. Tässä kohtaa aineistossani on erityisesti nähtävissä Pehkosen (2003) tutkimuksessaan löytämän perhedynaamisen diskurssin perintö. Parisuhdeväkivallasta puhutaan kahden tasavertaisen osapuolen vuorovaikutusongelmana. Väkivalta on jatkumo pariskuntien riitelylle, jossa sanallisten keinojen loputtua otetaan fyysiset keinot käyttöön. Kun väkivalta rinnastuu riitaan, siitä tulee kahden tasaveroisen osapuolen välinen asia.

Suomalaiset tuomitsevat väkivallan käytön parisuhderiitojen ratkomisessa. (Otsikko 18.10.06)

Kun väkivalta nähdään johtuvan perheen sisäisistä ongelmista, väkivalta näyttäytyy sukupuolineutraaliksi. Tekstissä saatetaan puhua miehistä ja naisista, mutta he ovat väkivallan osapuolia. Syynä väkivaltaan on jommankumman tai molempien osapuolten lapsuudessa oppimat vahingolliset toimintatavat ja kyvyttömyys ratkaista riitaa muulla tavoin. Molemmat sukupuolet saattavat käyttää väkivaltaa oman pahan olonsa purkamiseen, vaikkakin eri tavoilla. Tällöin miesten fyysistä väkivaltaa vastaan asettuu naisten käyttämä henkinen väkivalta. Naisten nähdään olevan verbaalisesti lajakkaampia ja miesten puolestaan nähdään ilmaisevan itseään toiminnan kautta. (Keskinen 2005, 205) Psykologisessa diskurssissa parisuhdeväkivalta voi olla myös etupäässä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, mutta väkivallan syyt löytyvät tässäkin tapauksessa osapuolten psykologisista ongelmista.

Kolmas tapa selittää parisuhdeväkivaltaa on nähdä se miesten naisiin kohdistamana väkivaltana, jonka juuret ovat sukupuolten epätasa-arvoisessa asemassa. Väkivallan uhriksi parisuhteessa nimitetään ensisijaisesti nainen. Tällöin väkivalta nimetään aineistossani usein ihmisoikeuskysymykseksi.

Profeministit korostavat useimpien naisjärjestöjen tavoin naisiin kohdistuvan väkivallan erityislaatua: kyseessä on vallankäyttö ja ihmisoikeusloukkaus. (26.11.04)

Naisen joutuminen miehen väkivallan kohteeksi nähdään kumpuavan naisen asemasta yhteiskunnassa. Syyksi väkivallalle nähdään myös viranomaisten haluttomuus korjata ongelmaa ja väkivallan osapuolia auttavien palveluiden puute. Ihmisoikeusdiskurssi näkyy voimakkaimmin Amnesty Internationalin Joku raja –kampanjaa käsittelevissä artikkeleissa ja järjestön edustajien mielipidekirjoituksissa sekä feministisen väkivaltanäkemyksen omaksuneiden kirjoittajien mielipidekirjoituksissa. Vaikka parisuhdeväkivalta määrittyy ihmisoikeusdiskurssissa naisiin kohdistuvaksi ihmisoikeusloukkaukseksi ja sitä kautta yhteiskunnalliseksi kysymykseksi, sen vakavuutta saatetaan kuitenkin perustella väkivallan psykologisilla vaikutuksilla uhriin.

Neljäs nimeämäni diskurssi on kyseenalaistava diskurssi. Kyseenalaistava diskurssi on syntynyt parisuhdeväkivaltakeskustelua hallitsevien puhetapojen kritiikiksi. Se poikkeaa kolmesta ensimmäisestä diskurssista siinä, että kyseenalaistavassa diskurssissa ei niinkään pyritä määrittelemään parisuhdeväkivallan ongelmaluonnetta, vaan kyseenalaistamaan aikaisemman keskustelun luonnehdinnat. Kyseenalaistavassa diskurssissa erityisesti ihmisoikeusdiskurssin feministisestä perinteestä kumpuava tapa puhua naisiin kohdistuvasta väkivallasta nähdään kaikkia miehiä syyllistäväksi ja leimaavaksi. Lisäksi olen määritellyt kyseenalaistavan diskurssin alle monet teksteistä, joissa pyritään kyseenalaistamaan naisiin kohdistuvasta väkivallasta tehtyjen tutkimusten uskottavuus.

On todella noloa, että suomalaisen miehen mainetta mustataan maailmalla väittämällä perusteettomasti, että heistä joka viides hakkaa naistaan. (22.03.04)

Kyseenalaistava diskurssi rakentuu suhteessa muihin diskursseihin ja se pyrkii määrittelemään parisuhdeväkivaltaa sitä kautta, mitä se ei ole. Muiden puhetapojen väitteet pyritään kiistämään. Eriytyisen kriittisesti kyseenalaistavassa diskurssissa suhtaudutaan näkemykseen parisuhdeväkivallasta nimenomaan naisiin kohdistuvana väkivaltana. Myös nainen halutaan määritellä mahdollisena väkivallantekijänä. Väkivallan syinä nähdään monesti yksilöiden väliset riidat, mutta kovin syvällisesti väkivallan syitä ei pohdita.

Tämän päivän parisuhdeväkivaltakeskustelussa on nähtävissä edelleen erilaisten väkivallan selitysmallien välistä kamppailua. Nämä erilaiset tavat nähdä ja selittää parisuhdeväkivaltaa muodostavat aineistossani omat diskurssinsa, joita pyritään vahvistamaan ja kyseenalaistamaan, ja jotka käyvät keskustelua keskenään väkivallan määritelmistä ja syistä. Analysoin myöhemmin tarkemmin tämän keskustelun retoriikkaa. Keskustelua parisuhdeväkivallasta käyvät pääasiassa erilaiset asiantuntijat,

seikka jonka merkitykseen keskityn myös tarkemmin myöhemmin. Seuraavaksi käyn läpi eri sukupuolien suhdetta väkivaltaan sekä parisuhdeväkivaltadiskurssien osuutta näissä suhteissa.

5.2 Nainen ja väkivalta

Seuraavaksi analysoin naisen suhdetta väkivaltaan parisuhdeväkivaltapuheessa. Nainen näyttäytyy aineistossani pääsääntöisesti väkivallan uhrina. Naisen väkivaltaisuus nousee kuitenkin myös jonkin verran keskustelussa esiin.

5.2.1 Naisiin kohdistuva väkivalta

Kun parisuhdeväkivallan uhrin sukupuoli tuodaan esiin, on se yleensä nainen. Naiselle väkivallan uhrina jää parisuhdeväkivaltapuheessa hyvin vähän omaa tilaa toimia. Nainen hakee apua, ilmoittaa poliisille, lähtee turvakotiin ja tuntee häpeää, mutta muuten nainen on lähinnä toiminnan kohde, johon kohdistuu väkivaltaa tai jolle tehdään väkivaltaa ja jolle tulee tarjota apua. Väkivallan kohteena olevan naisen oma ääni ei juurikaan kuulu, vaan hänen puolestaan puhuvat asiantuntijat. Koko aineistossani vain yhteen artikkeliin oli haastateltu lyhyesti miehiensä väkivaltaisuutta turvakotiin paenneita naisia. Yksikään mielipidekirjoitus ei ole miehensä väkivallan kohteeksi joutuneen naisen kirjoittama. Naisen uhrius tulee useimmin esiin naisiin kohdistuvasta väkivallasta tehtyjen tutkimusten tuloksista kerrottaessa tai niihin viitattaessa. Yleisimmässä aineistossa esiintyvässä lauseessa kerrotaan viidesosan naisista elävän tutkimusten mukaan väkivaltaisessa parisuhteessa. (Tämä asia tosin toistuu hyvinkin erilaisissa retorisisissa muodoissa, mutta siitä lisää luvussa 6.) Naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhuttaessa hallitseva diskurssi on ihmisoikeusdiskurssi, jossa väkivallan nähdään loukkaavan naisen ihmisoikeuksia ja julkisen vallan katsotaan olevan velvollisia puuttumaan tähän loukkaukseen. Diskurssien rajat eivät kuitenkaan aina ole täysin selviä. Naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja naisen uhriudesta puhuttaessa selityksiä väkivallalle saatetaan hakea psykologiselle diskurssille tyypillisesti lapsuuden kokemuksista.

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta käytävässä keskustelussa tekstien toimintanäkökulma on vahvasti asiantuntijan toimintanäkökulma. Toimintanäkökulman käsite viittaa sen erottamiseen, kuka kulloinkin on tekstissä se toimija, johon suurin huomio kiinnitetään, ja kenen toiminnan, tarpeiden, tunteiden ja halujen kautta tekstin muita moninaisia toimijoita tarkastellaan. (Vuori 2001, 118-120)

Välinpitämättömyys naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kohtaan ilmenee muun muassa niin, että väkivallan eri osapuolille suunnatut palvelut ovat edelleen riittämättömiä. Samoin eri viranomaistahojen tietämys väkivaltatyön periaatteista ja puuttumisen keinoista vaihtelee suuresti. (25.11.06)

Naisiin kohdistuva väkivalta rakentuu erityisesti viranomaisten ja ammattiauttajien ongelmaksi. Naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhuttaessa väkivalta nähdään yhteiskunnallisena ongelmana, jonka sukupuolittunut luonne halutaan tuoda esiin. Tällöin näkökulmana parisuhdeväkivaltaan on sen juontuminen naisen alisteisesta asemasta suhteessa mieheen, jolloin on omaksuttu feministisen diskurssin (Pehkonen 2003) tapa puhua parisuhdeväkivallasta.

Tutkijatkin ovat yksimielisiä siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta suomalaisissa kodeissa on merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. (26.03.04)

”Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ei voi niputtaa vain osaksi yleisiä väkivallan vastaisia toimia, koska se poikkeaa monilla tavoin muusta väkivaltarikollisuudesta”, korosti Amnesty Suomen-osaston toiminnanjohtaja. (10.11.04)

Suomalaiselle tasa-arvopolitiikalle on ollut tyypillistä sen muotoutuminen osana valtionhallinnollista toimintaa. Tämä näkyy myös naisiin kohdistuvasta väkivallasta käytävässä keskustelussa. Väkivallan sukupuolistuneisuus tehdään näkyväksi ja naisen asemaa nimenomaan väkivallan uhrina korostetaan. Avainasemassa väkivaltaongelman poistamiseksi nähdään valtio, kunnat ja muut viranomaiset. Valtiofeministisestä näkökulmasta⁵ katsottuna ensisijaisia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisykeinoja ovat lainsäädännön muutokset ja viranomaisten aktiivisempi puuttuminen.

[Kampanjakoordinaattori] muistuttaa, että viime kädessä vastuu on valtiolla, jonka on taattava budjetissa riittävät varat väkivallan ehkäisytyöhön. (29.09.05)

Huomion keskittäminen viranomaisten ja asiantuntijoiden toimintaan vie keskustelun pois uhrin ja tekijän toiminnasta. Naisuhrin kohdalla tämä voi tarkoittaa sitä, että häntä ei syyllistetä väkivaltaiseen parisuhteeseen jäämisestä, vaan vastuu väkivallan lopettamisesta siirretään viranomaisille. Naiselta väkivallan uhrina ei odoteta vahvaa toimijuutta. Aineistossa kuvataan jonkin verran niitä psykologisia vaikutuksia, joita parisuhdeväkivallalla on naiseen. Psykologisilla syillä haetaan selitystä siihen, miksi naisen toimijuus väkivaltaisessa suhteessa on vähäistä. Psykologisessa diskurssissa pyritään selittämään väkivaltaista käytöstä yksilöpsykologisista lähtökohdista, mutta ihmisoi-

---

⁵ Yksi syy siihen, miksi aineistossani painottuu valtiofeministinen näkökulma, on varmasti se, että olen kerännyt aineiston ajalta, jolloin Amnesty International on kampanjoinut näkyvästi naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan. Amnesty on korostanut kampanjassaan valtion ja kuntien roolia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyössä.

keusdiskurssissa selitetään väkivallan vaikuttavan yksilöön tavalla, joka alentaa tämän toimintakykyä. Psykykkiset ongelmat eivät siten selitä väkivaltaa vaan ovat seurausta väkivallasta.

Jatkuvassa pelossa eläminen muuttaa vallan kohteena olevan minäkuvaa perustavalla tavalla. Tilanteeseen liittyy pelkoa, syyllisyyttä ja häpeää. (30.10.04)

Kuten jo luvussa 2 käy ilmi, miesten naisille tekemä väkivalta nähdään yleensä yksittäisten yksilöiden tekoina, joihin liittyvät henkilökohtaiset motiivit ja joilla ei ole muita yhteiskunnallisia seurauksia kuin yksittäisille naisille aiheutetut traumat. Naisen toimijuuden puutetta väkivaltaisessa parisuhteessa pyritään ymmärtämään väkivallan psykologisten vaikutusten kautta. Vaikka naista ei siis suoraan pyritä syyllistämään väkivaltaiseen parisuhteeseen jäämisestä, hänen toimintaansa (tai sen puutetta) pyritään kuitenkin selittämään. Tällöin huomio kiinnittyy kuitenkin uhriin ja hänen toimintaansa (tai toimimattomuuteensa). Uhrin traumatisoitumisella selitetään väkivallan jatkumista ja uhrin pysyttelyä väkivaltaisessa suhteessa.

Väkivalta tekee uhrin riippuvaiseksi tekijästä, kuten panttivankitilanteessa. Uhri usein puolustaa tekijää ja keksii syyt itsestään. Häpeän tunne on kova, ja tapahtumat on yleensä salattu kaikilta. (12.12.04)

Suvi Ronkainen (2001) on analysoinut sukupuolistunutta väkivaltaa ja uhriutumisen paradokseja. Hän toteaa, että väkivallan kohteeksi joutuneen naisen odotetaan itse toimivan väkivallan loppumiseksi. Aikuinen nainen väkivallan uhrina ei ole viaton ja puolustuskyvytön, vaan hänen tulisi kyetä itse päättämään omasta elämästään. Suomalaisessa kulttuurissa, joka perustuu yksilön vahvuuden varaan, uhrius on vaarallinen ja hävettävä asia. (mt. 145-149) Myös Keskinen (2005, 358-359) havaitsi perheneuvolassa käydyissä keskusteluissa vastuun väkivallan loppumisesta lankeavan käytännössä naisuhreille, koska he olivat perheneuvoloissa asiakkaina ja puheen vastaanottajina. Aineistossani ei naisuhriolta vaadita toimintaa väkivallan lopettamiseksi eikä naisen uhriutta kielletä (nainen on pikemminkin useassa kirjoituksessa synonyymi uhrille) silloin kun parisuhdeväkivalta nähdään ihmisoikeusdiskurssin tapaan sukupuolittuneena ilmiönä. Naisen syyllistämisen välttäminen saattaa olla tietoisista, jos puhuja tuntee aikaisempaa keskustelua parisuhdeväkivallasta ja sitä kohtaan esitettyä kritiikkiä. Toisaalta puhe ja käytännön elämän auttamistyö voivat myös olla keskenään ristiriitaisia. Aineistoni tekstit pyrkivät puhuttelemaan ennen kaikkea viranomaisia ja asiantuntijoita ja toimiminen väkivallan lopettamiseksi asetetaan heidän vastuulleen. Puhe saattaisi olla erilaista, jos puhuteltaisiin ensisijaisesti väkivallan uhreja (tai tekijöitä).

Miten puhe naisesta ja väkivallasta muuttuu, kun nainen nähdään parisuhderiidan osapuolena ja syyllisenä väkivaltaan? Seuraavaksi käyn läpi millainen nainen on väkivallan tekijänä.

5.2.2 ”Nainenkin voi olla väkivaltainen”

Naisen toimijuus väkivaltatilanteessa muuttuu, jos hänen katsotaan olevan osasyllinen tilanteeseen harjoittamansa henkisen väkivallan seurauksena. Naisten käyttämän henkisen väkivallan katsotaan provosoivan miesten fyysistä väkivaltaa, jolloin fyysisen väkivallan uhri on osasyllinen väkivaltaan. Henkisen väkivallan käytön katsotaan siis selittävän ja ehkä jopa oikeuttavan fyysisen väkivallan käytön. (ks. Wetherell & Potter 1989) Tällöin parisuhdeväkivalta näyttäytyy taas riitana, jossa on mukana kaksi yhtä syyllistä osapuolta.

Jos verbaalinen väkivalta on käynnistävänä voimana fyysiselle väkivallalle, niin mielestäni paras neuvo on kehottaa kumpaakin osapuolta lähtemään pitkälle kävelylenkille raikkaaseen ulkoilmaan ja eri ilmansuuntiin. (29.05.05)

Yleensä nainen nähdään väkivallan uhrina. Aineistossa esiintyy kuitenkin myös kriittistä suhtautumista naisen automaattiseen uhriuteen. Kyseenalaistavan diskurssin kriittisissä kommentteissa pyritään kyseenalaistamaan erityisesti ihmisoikeusdiskurssin rakentama naisen paikka väkivallan itseltään selvänä uhrina ja muistutetaan, että myös nainen voi olla väkivaltainen. Näin yritetään toisaalta kyseenalaistaa naisiin kohdistuvan väkivallan luonne sukupuolesta riippuvana ilmiönä ja toisaalta nostaa keskusteluun naisten miehiin kohdistama väkivalta, jota pidetään vaiettuna ilmiönä. Keskeiseksi ongelmaksi nostetaan naisten miehiin ja lapsiin kohdistama väkivalta ja siitä käytävän keskustelun puute. Keskustelu naisiin kohdistuvasta väkivallasta nähdään epätasa-arvoiseksi, koska se nostaa esiin vain naisten kokeman väkivallan ja jättää miesten kokeman väkivallan huomiotta. Naiset ja miehet nähdään suhteessa väkivaltaan tasaveroisina, jolloin toisen sukupuolen ongelmien esiin nostaminen on pois toisen sukupuolen ongelmien saamasta huomiosta. Molempien sukupuolten ongelmia tulisi tarkastella tasapuolisesti, eikä toisen ongelmia saa nostaa ylitse toisen. Tämänhetkisen väkivaltakeskustelun nähdään kohtelevan eri sukupuolia epäsymmetrisesti. Kyseenalaistavassa diskurssissa ihanteena toimii sukupuolineutraali tasa-arvoajattelu. Naisten väkivaltaisuudelle ei juuri etsitä syitä, vaan sitä tyydytään kuvailemaan. Naisen väkivaltaa kuvataan henkiseksi epäsuoraksi aggressioksi, johon liittyy kieroilua ja manipulaatiota. Tässä kohtaa kyseenalaistava diskurssi ja psykologinen diskurssi ovat hyvin lähellä toisiaan. Molemmissa tuodaan esiin myös naisen väkivaltaisuus ja aggressiivisuus sekä käytetään samanlaisia diskursiivisia keinoja.

Naiset ovat yhtä väkivaltaisia kuin miehet. Epäsuorassa aggressiossa, juoruilussa ja mykkäkoulussa naisia ja tyttöjä pidetään jopa ylivertaisina. He saavat huomattavan paljon pahaa aikaan jättämättä ainuttakaan mustelmaa uhriinsa. (17.09.05)

Väkivaltaa tutkittaessa on tärkeää huomioida, että naiset ja tytöt ilmaisevat aggressioitaan epäsuorasti enemmän kuin miehet ja pojat, kuten lukuisissa psykologisissa tutkimuksissa on todettu. Epäsuoralla aggressiolla tarkoitetaan aggression kohteen vahingoittamista ilman suoraa väkivaltaa hyökkäämällä kiertoteitse, usein sosiaalisen manipulaation kautta. Nainen voi säilyttää kasvonsa ja viattoman kiltteytensä kanavoimalla aggressionsa epäsuoriin väyliin ja voi välttää samalla häpeää, syyllisyyttä ja toisten tuomiota. (01.04.06)

Kun rakennetaan kuvaa naisten väkivaltaisuudesta, naisen väkivalta on erityisesti epäsuoraa aggressioita, juoruilua ja manipulaatiota. Naisten väkivaltaisuutta korostettaessa halutaan häivyttää sukupuolten välinen ero suhteessa väkivaltaan nimeämällä mies ja nainen yhtä väkivaltaisiksi. Samalla kuitenkin pidetään yllä myös käsitystä sukupuolista luonnostaan erilaisina. Naisten väkivalta hahmottuu erilaiseksi kuin miesten. Naisten väkivalta on usein henkistä: nainen kiristää, juoruilee, uhkailee, manipuloi ja pitää mykkäkoulua. Naisten väkivalta voi kuitenkin olla myös fyysistä. Naisten tekemään väkivaltaan suhtaudutaan kuitenkin ristiriitaisesti: toisaalta se on vakava ja vaiettu ongelma, mutta toisaalta naisten miehille tekemästä väkivallasta käytetty kieli tuo ilmiöön koomisia piirteitä. Nainen antaa miehelle turpaan tai kolhii tätä, vaikka kyse olisi törkeästä pahoinpitelystä.

Sen [Tilastokeskuksen tutkimuksen] mukaan parisuhteessa tehdyistä törkeistä pahoinpitelyistä 37 prosentissa nainen oli kolhinut miestä. Naisten osuutta vakavasta väkivallasta on selitetty sillä, että fyysisesti heikompana nainen usein tarvitsee jotain kättä pidempää. ”On tyypillistä, että perheessä väkivalta on molemminpuolista”. (12.03.06)

Naisten väkivaltaisuudesta puhuttaessa lapset ovat vahvasti näkyvissä väkivallan uhreina miesten rinnalla. Jos naisen väkivaltaisuus miestä kohtaan nähdään ajoittain myös koomisena, tekee väkivallan kohdistuminen lapseen siitä erityisen vakavan asian. Miehelle on mahdollista vastustaa fyysisesti heikompa naista, mutta lapsi on puolustuskyvytön uhri.

Lapset eivät osaa valittaa äidin kurituksesta, kovakouraisesta retuutuksesta, nimittelystä, uhkailusta tai paiskomisesta, eivätkä miehet kehtaa tunnustaa, että vaimo antaa turpiin. ----- Henkinen väkivalta voi kuulostaa vaarattomalta, mutta jos se ilmenee äidin vihamielisyytenä pientä vauvaa kohtaan, asia muuttuu vakavaksi. Äiti voi vihamielisellä äänensävyllään ja kosketuksellaan murskata lapsen koko olemuksen. (17.09.05)

Naisen henkinen väkivalta voi siis kohdistua myös lapseen, jolloin sitä pidetään erityisen tuomittavana. Naisen äitiys on selvemmin näkyvissä naisten väkivaltaisuudesta puhuttaessa kuin isyys mies-

ten väkivaltaisuuden yhteydessä. Lapset toki mainitaan ajoittain myös miehen väkivallan uhrina, mutta naisen väkivallan kohdalla lasten uhrius korostuu.

Kaikista surullisin on niiden lasten asema, joihin heidän oma äitinsä kohdistaa väkivaltaa. Tällöin valitettavan usein jopa sosiaaliviranomaiset siirtyvät väkivallantekijän puolelle uhria vastaan, selittellen toimintaa väsymyksellä tai vähätellen tekoja. (20.06.06)

Naisen uhriutta korostavan ihmisoikeusdiskurssin hallitsevuuden nähdään johtaneen siihen, että nainen ja mies on asetettu keskenään vastakkain uhriksi ja tekijäksi ja lapsien kokemukset unohdetaan kokonaan. Kyseenalaistavan diskurssin kriittisissä kommentoissa viranomaisia arvostellaan kyvyttömyydestä nähdä naisten väkivaltaisuus ja äitiyden nostamisesta erityisasemaan. Sosiaaliviranomaisten nähdään ristiriitatilanteissa puolustavan automaattisesti naista. Koska äitiys käsitetään ensisijaisena vanhemmuutena suhteessa isyyteen, se myös antaa naiselle valtaa vaikuttaa isän ja lapsen suhteeseen. Nainen voi näin ollen tehdä miehelle väkivaltaa myös lasten kautta esimerkiksi estämällä isää tapaamasta lapsiaan.

Naisten ja miesten väkivallankokemuksissa oli myös eroja. ---- Naiset kävivät kauppaa, kiristivät tai liittoutuivat tukijoukkojensa kanssa. Lähestymiskiellon takia mies ei voinut esimerkiksi lähettää lapselleen edes tekstiviestiä. (20.10.06)

Lähestymiskiellon tarkoituksena on suojella väkivallan uhria, mutta naisen käsissä se voi muuttua myös väkivallanteon välineeksi. Naisten väkivaltaisuuteen vedotaan, kun halutaan kyseenalaistaa ihmisoikeusdiskurssin näkemys parisuhdeväkivallasta nimenomaan naisiin kohdistuvana väkivaltana, jonka juuret ovat sukupuolten välisessä epätasa-arvossa. Naiset ja miehet nähdään tasa-arvoisina myös suhteessa väkivaltaan. Tätä pidetään monesti sukupuolten välisen tasa-arvon kehittymisen lieveilmionä. Aivan kuten naisten alkoholin käytön, myös naisten väkivaltaisuuden sanotaan kasvaneen. Naisella katsotaan edelleen olevan päävastuu perheen hyvinvoinnista ja lasten kasvatuksesta. Siksi tätä kehitystä pidetään erityisen huolestuttavana. Naisten väkivallasta puhuttaessa sävy on varoittava ja moraalista paniikkia lietsova. Väkiältä liitetään miehiseksi ominaisuudeksi ja miesten elämään kuuluvaksi, mutta naisten väkivaltaisuus on uhka yhteiskunnan järjestykselle.

Suomessa ja muualla maailmassa ollaan huolestuneita naisten väkivallan lisääntymisestä ja raaisumisesta. (23.03.06)

Naisten väkivaltaisuudesta puhuttaessa korostetaan siis erityisesti naisten tekemää henkistä väkivaltaa sekä naisten väkivallan kohteena olevien lasten avuttomuutta. Naisten fyysisestä väkivallasta

ollaan kuitenkin myös huolestuneita. Seuraavaksi käyn läpi, millaiseksi rakentuu miehen suhde väkivaltaan.

5.3 Mies ja väkivalta

Seuraavaksi pohdin aineistoni kautta miehen suhdetta väkivaltaan. Mies nähdään yleensä väkivallan tekijänä, mutta myös miehen uhrius on mahdollista.

5.3.1 Mies väkivallantekijänä

Jos väkivallantekijän sukupuoli tuodaan esiin, se on yleensä mies. Kun väkivallan sukupuolittuneisuutta pyritään aineistossani korostamaan, tapahtuu tämä korostus lähinnä vain naisen uhriuden kohdalla. Termi naisiin kohdistuva väkivalta sisältää heteronormatiivisen oletuksen, että jos nainen on parisuhteessa pahoinpidelty osapuoli, on pahoinpitelijä silloin sukupuoleltaan mies. Tätä ei kuitenkaan tuoda korostetusti esiin.

Fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa on elämänsä aikana kokenut 40 prosenttia suomalaisnaisista. (25.11.05)

Tekijä häivytetään puheessa helposti taka-alalle. Vaikka tekijään viitattaisiinkin suoraan, tämän sukupuolta ei yleensä tuoda esiin.

Joka viides nainen on joskus joutunut puolisonsa väkivallan uhriksi. (13.09.05)

Hallitseva lukutapa sisältää hallitsevat arvot, yhteiskunnassa etusijalle asettuvan luennan (Fiske 1992, 147). Yllämainituissa esimerkeissä hallitseva lukutapa on, että naisen puoliso on sukupuoleltaan mies, vaikka tästä käytetäänkin sukupuolineutraalia termiä. Esimerkin kaltainen ilmaisu toistui aineistossani kuitenkin niin usein, että se kiinnitti huomioni. Vaikka tekstissä tuotiin paikoin uhrin sukupuoli suoraan ja yksiselitteisesti esiin, tekijään viitattiin yleensä sukupuolineutraalilla termillä. Näissä tapauksissa tekijän sukupuoli oli pääteltävissä ainoastaan uhrin sukupuolen perusteella. Tämän voi nähdä esimerkkinä yhteiskunnan hetero-oletuksesta eli siitä, että ihmisten oletetaan olevan heteroseksuaaleja ja parisuhteen osapuolina oletetaan olevan nainen ja mies. Tällöin parisuhdeväkivallan tekijän sukupuolta ei tarvitse eksplikoida, jos uhrin sukupuoli on mainittu. Tekijän sukupuolen häivyttävä kielenkäyttö voidaan kuitenkin nähdä myös yrityksenä välttää sukupuolten välistä

konfliktia. Tekijänä eivät silloin ole ”miehet” sukupuolena, vaan yksittäiset kumppanit, puoliset ja väkivallantekijät. Näen tämän jatkumona suomalaiselle konsensukseen pyrkivälle tasa-arvopolitiikalle, jossa toimenpiteitä naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi vaaditaan viranomaisilta, ei miehiltä.

Koska parisuhdeväkivalta on vakava ongelma uhreille, läheisille ja ammattiauttajille, on tutkimustiedolle ja erityisesti aikasarjatiedolle tarvetta. (13.04.04)

Väkivalta rakentuu ongelmaksi muille kuin tekijöille itselleen. Tahojen, jotka kokevat parisuhdeväkivallan ongelmaksi, tulisi myös toimia ongelman poistamiseksi. Väkivalta on ongelma uhrille, muille ympärillä oleville ihmisille ja yhteiskunnalle, mutta ei välttämättä tekijälle itselleen. Väkivallan katsotaan kuuluvan edelleen voimakkaasti miehen elämään tavalla tai toisella. Miehen ei odotetakaan olevan aktiivinen toimija väkivaltaisen käytöksensä lopettamiseksi. Seuraava esimerkki havainnollistaa, kuinka väkivallantekijän sukupuoli häivytetään, vaikka uhrin sukupuoli tuodaan selvästi esiin:

Hyvä esimerkki hänen mukaansa löytyy muun muassa Espoosta, jossa kaupunki, Espoon turvakoti ja Espoon Lyömätön linja ovat luoneet yhteisen toimintamallin naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi. Poliisi ohjaa jokaisen pahoinpitelyrikoksen yhteydessä tekijän jo esitutkintavaiheessa Lyömättömään linjaan, jonka työntekijä ottaa yhteyttä. Naiset ohjataan naisten ryhmään joko naisten turvataloon tai perhekeskukseen. (29.09.05)

Esimerkissä puhutaan tekijästä ja naisista. Tekijä on sukupuoleton, mutta nainen on synonyymi uhrille, koska toimintamalli on kehitetty nimenomaan naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi. Suomalainen sukupuolikonfliktin välttämisen ja sukupuolineutraaliuden sävyttämä konteksti ei kaiken kaikkiaan ole ollut – eikä ole vielä – kovin otollinen radikaalin feministisen retoriikan käytölle (Keskinen 2005, 115). Vaikka ihmisoikeusdiskurssissa määritellään parisuhdeväkivalta naisiin kohdistuvaksi ihmisoikeuskysymykseksi, ei väkivallantekijää tuoda aktiivisena väkivallan lopettajana esiin. Tekijä on myös viranomaisten toiminnan kohde, jota tulee ohjata ja jolle tulee tarjota tukipalveluja.

Vaikka tekijän sukupuolta ei aina suoraan tuoda esiin, poikkeuksiakin on. Väkivallan tekijän sukupuoli tulee selkeimmin esiin niissä kirjoituksissa, jossa äänessä ovat naisiin kohdistuvaan väkivallan syyllistyneet miehet tai heidän kanssaan työskentelevät ammattilaiset. Mies pyritään näissä kirjoituksissa vastuuttamaan teoistaan, mutta samalla korostetaan kuitenkin myös, että väkivaltaisia

miehiä tulee auttaa ja myös heille tulee suunnata tukipalveluja. Asiantuntijoiden lisäksi väkivaltaisesti käyttäytyvät miehet pääsevät ääneen ja kertomaan oman näkökulmansa näissä jutuissa.

”Kävin vaimon kimppuun ja tajusin, että kaikki ei ole kunnossa. Minut herätti se, että tein pahaa ihmiselle, josta välitän.” Rauhallisen oloinen Pekka oli käyttäytynyt väkivaltaisesti myös edellisen suhteensa loppuaikoina. Lisäksi hän joutui humalassa tappeluihin. (27.09.06)

Kun väkivallantekijän miessukupuoli tuodaan esiin, miehet asetetaan vastuuseen tekemästään väkivallasta, mutta samalla heitä halutaan myös tukea katkaisemaan väkivallan kierre. Naiset uhreina jäävät enemmän taka-alalle ja keskiöön nostetaan miesten toiminta. Erityisen hyvä esimerkki tästä on 22.1.2006 ilmestynyt kahden sivun artikkeli Vikatikki, joka kertoo jyvaskyläläisestä väkivaltaisille miehille tarkoitettusta kriisikoti Välimatkasta ja sen kahdesta asukkaasta. Artikkelissa väkivaltaisten miesten kanssa työskentelevät asiantuntijat myös pohtivat, kuinka väkivaltaisia miehiä tulisi auttaa. Mies väkivallan tekijänä tuodaan artikkelissa poikkeuksellisen suoraviivaisesti esiin. Muussa aineistossa toistui useasti se, että 15-30 (luku vaihteli) naista kuolee vuosittain Suomessa puolisonsa surmaamana. Vikatikki-artikkelissa sama asia oli esitetty toisella tavalla:

Se [lähestymiskielto] on yksi tapa estää se, ettei myös tänä vuonna parikymmentä suomalaismiestä tappaisi puolisoansa. (22.01.06)

Kiinnitin asiaan huomiota, koska tämä oli ainoa kerta koko aineistossa, kun mies tuodaan puolisona surmaajana esiin aktiivisena toimijana. Retorisesti on eroa, sanotaanko, että mies surmaa puolisonsa vai että nainen kuolee puolisonsa toimesta. Vikatikki-artikkelissa väkivaltaiset miehet ovat itse paljon äänessä ja heidän tarinansa kerrotaan lukijoille.

Myös Penan vaimo uhkasi erota. Pena uhkasi tappaa itsensä. Kun liitto rakoili pahasti, Pena uhkasi tappaa myös vaimon ja tämän tuttavat. Lopulta Pena osti uhkauksia tehostakseen laittoman aseensa. Vaimo lähti turvakotiin ja otti eron. (22.01.06)

Miehet saavat kuitenkin myös mahdollisuuden selittää. Penankin kohdalla väkivallan liikkeelle painavana voimana annetaan ymmärtää olleen vaimon uhkaus erota. Selityksiä haetaan psykologisesta diskurssista ja ne liittyvät niin lapsuuteen kuin omasta persoonallisuuteen. Näin nostetaan esiin väkivaltaisen miehen uhrius ja avun tarve. Myös alkoholin liikkäytöllä pyritään paikoin selittämään miesten väkivaltaista käytöstä. Hearn (2002, 340) katsoo, että kaikkiin miesten väkivaltaa selittäviin näkemyksiin tulee suhtautua varoen, ettei samalla selitetä pois yksilötason ja kollektiivisen tason vastuuta. Partanen ja Holma (2002, 377) ovatkin huomanneet analysoidessaan miesten puhetta vä-

kivaltaisille miehille tarkoitetuissa terapiaryhmissä, että miehet herkästi asettavat itsensä uhrin asemaan vähentääkseen vastuutaan väkivallasta. Myös omassa aineistossani niissä kohdissa joissa väkivaltaiset miehet olivat itse äänessä, nousivat usein esiin aikaisemmat vaikeat kokemukset. Miehillä annetaan lehdessä myös tilaa kertoa kokemuksistaan ja selittää käytöksensä taustoja.

Pena on kotoisin pikkupaikkakunnalta Keski-Suomesta. Ankara isä ajoi lapset töihin heti kun nämä kykenivät. ----- ”Mä en vaan pystynyt [puhumaan]. Ei pystynyt mun isäkään, se saattoi pitää mykkäkoulua viikkoja.” (22.01.06)

”Mua on aina pompoteltu vähän joka paikassa. Huonon itsetunnon vuoksi mä en ole osannut sanoa ei”, hän sanoo. (22.01.06)

Ankara isä, lapsuudessa saatu esimerkki ja huono itsetunto tarjoavat miesten puheissa selityksen väkivaltaiselle käytökselle omaa vaimoa kohtaan. Jutun kirjoittanut toimittaja on myös nostanut nämä puheet esiin ja niitä tarjotaan lukijalle miesten käytöksen ymmärtämisen välineiksi.

Väkivalta voidaan nähdä myös rakenteellisena. Suora väkivalta on yksittäinen tapahtuma, joka ketjuuntuu tapahtumien sarjaksi, mutta ”rakenteellinen väkivalta” on prosessi. Kun yksi mies lyö vaimoaan, se on fyysistä ja suoraa henkilöiden välistä väkivaltaa. Kun tuhannet miehet vuosittain lyövät puolisoitaan, tyttöystäviään ja entisiä kumppaneitaan, niin kyse on miesten väkivallan yhdestä rakenteellisesta ilmiöstä. (Jokinen 2000, 13-14) Tätä väkivallan rakenteellisuutta ei käsitellä miesten tekemästä väkivallasta kerrottaessa. Silloinkin, kun miesten vastuu väkivaltaisesta käytöksestä tuodaan esiin, käytössä on ensisijaisesti psykologinen diskurssi, jolloin väkivaltaa käsitellään yleensä yksittäistapausten kautta, joiden taustalla ovat erilaiset yksilön ongelmat. Väkivaltaongelman nähdään myös poistuvan, kun yksilön ongelmiin löydetään ratkaisuja.

Miesten väkivaltaisuudesta puhuttaessa äänessä ovat myös väkivaltaisten miesten kanssa työskentelevät ammattilaiset. He korostavat miesten vastuuta väkivallanteoista, mutta myös sitä, että väkivaltaiset miehet tarvitsevat apua ja tukitoimia.

Väkivallantekijä on aina vastuussa teoistaan. Rikosoikeudellista vastuuta ei mikään hoitomuoto voi asiakkaalta poistaa. (03.02.06)

Olemme työssämme tavanneet väkivaltaan apua hakeneita miehiä, jotka ovat olleet huolissaan harjoittamastaan väkivallasta. Uskomme, että väkivallan käytön voi lopettaa. Mielestämme väkivaltaa on myös muu kuin lyöminen. (17.06.06)

Vaikka miesten katsotaan tarvitsevan apua väkivaltaisen käytöksen lopettamisessa ja vaikka heitä halutaan tässä myös auttaa, miesten auttaminen koetaan myös vaikeaksi. Esimerkkinä esittämäni Vikatikki-artikkelikin päättyy lopulta pohdintaan, voidaanko väkivaltaisia miehiä auttaa ollenkaan. Jokinen (2000, 29-30) liittyy miesten ja poikien välisen väkivallan osaksi mieheksi kasvamista ja miehenä olemista suomalaisessa kulttuurissa. Tätä väkivaltaa tuetaan muun muassa koulujen liikuntatunneilla, urheiluseuroissa ja puolustusvoimissa. Kun miehen väkivalta kohdistuu naiseen, se halutaan kitkeä pois, mutta kitkeminen on ongelmallista, koska väkivalta liitetään erottamattomasti mieheyteen.

On todettu, että väkivaltaisesti käyttäytyvät miehet eivät hakeudu avun piiriin ilman selkeitä rajoja, pysäyttämistä ja väkivaltaan puuttumista. (22.05.05)

Paras lähtökohta työskentelylle on se, että mies itse ottaa yhteyttä. Oulun ensi- ja turvakodin mies-työkeskus Varikolle hakeutuu joka kolmas itse. Muut asiakkaat ovat sellaisia, joiden vaimo on hakeutunut turvakotiin. Näitä miehiä on vaikeampi auttaa, sillä usein on kyse vakavammasta väkivallasta ja monenlaisista ongelmista. Osa kiistää koko väkivallan. (27.09.06)

Miehen ja väkivallan suhde rakentuu ongelmalliseksi. Jotta mies lopettaisi väkivallan, hänet täytyy pysäyttää ja hänelle on asetettava rajat. Kuitenkin mahdollisuudet auttaa väkivaltaista miestä nähdään riippuvan hänen omasta tahdostaan ja halustaan myöntää väkivalta ongelmaksi. Miehet, jotka ovat väkivaltaisia puolisoaan kohtaan, ovat hyvin vähän tekemisissä eri auttamistahojen, kuten esimerkiksi poliisin tai sosiaaliviranomaisten kanssa (Hearn 2002, 345). Puhuttaessa miesten väkivaltaisuudesta puolisoaan kohtaan, korostetaan miesten auttamisen tärkeyttä ja sen positiivisia vaikutuksia avun piiriin hakeutuneiden miesten toimintaan. Kokonaisuudessaan keskustelussa vastuuteetaan miehiä väkivaltaisesta toiminnasta kuitenkin varsin vähän. Parisuhdeväkivalta on muiden kuin tekijän ongelma ja korkeintaan seurausta tekijän muista ongelmista. Valtiolta ja kunnilta vaaditaan erityisesti ihmisoikeusdiskurssissa lisää palveluja niin väkivallan uhreille kuin tekijöillekin. Samaan aikaan miehen toimijuutta väkivallantekijänä ja vastuuta väkivallanteoista häivytetään taka-alalle. Seuraavaksi tarkastelen miestä parisuhdeväkivallan uhrina.

5.3.2 Mies uhrina

Naisten väkivaltaisuudesta puhuttaessa tulee esiin myös jonkin verran mies väkivallan uhrina. Kuva miehen uhriudesta on osin ristiriitainen. Toisaalta mies uhrina on mahdollinen, mutta epätodennäköinen vaihtoehto.

Miehiäkin pahoinpidellään kotona, mutta se on harvinaista; [perheneuvoja] E.:n kokemusten mukaan näissä tilanteissa väkivalta on usein molemminpuolista. (12.12.04)

Toisaalta naisten uhrius ja parisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuus yritetään kyseenalaistavassa diskurssissa kyseenalaistaa, jolloin miehen nähdään voivan joutua parisuhdeväkivallan kohteeksi siinä missä naisenkin. Myös psykologisessa diskurssissa mies on lähes yhtä todennäköinen uhri kuin nainenkin.

On syytä olettaa, että suomalaiset miehet eivät ole yhtä alttiita poliisille ilmoittamaan ”tavanomaisia” tai lieviä pahoinpitelyjä kuin naiset. Kansainvälisistä tutkimuksista on laajasti tiedossa, että naisten ja miesten väkivaltaisuus on suunnilleen samaa luokkaa. (01.02.06)

Kuten jo naisten väkivaltaisuutta käsitellessä luvussa tuli ilmi, miehestä on kuitenkin vaikeaa rakentaa kuvaa viattomana ja passiivisena parisuhdeväkivallan uhrina, koska kuva on voimakkaasti ristiriidassa miehisiinä pidettyjen ominaisuuksien kanssa. Tästä syystä lapset mainitaan naisen väkivallan uhreina usein miehen rinnalla. Maynard ja Winn (1997, 182-183) arvioivat, että naisten miespuolisiin kumppaneihinsa kohdistamasta väkivallasta ei laajemmin keskustella, koska miestä on vaikea nähdä uhrina ja varsinkin naisen uhrina. Kulttuurinen ymmärryksemme miesten tekemästä väkivallasta ja naisten tekemästä väkivallasta on erilainen, joten niistä on vaikeaa keskustella samoin termein. Sukupuolten suhde väkivaltaan on erilainen. Tästä syystä miesten uhriudesta ei juurikaan käydä keskustelua vaikka miehen uhriuden mahdollisuus nousee ajoittain esiin.

5.4 Yhteenveto sukupuolen ja väkivallan suhteesta

Suomalaisesta parisuhdeväkivallasta keskustelussa voi erottaa neljä erilaista diskurssia, joissa määritellään parisuhdeväkivaltaa ja sen syitä. Syrjäytymisdiskurssissa väkivallan syyksi nähdään alkoholin liikakäyttö ja siitä juontuva huono-osaisuus. Psykologisessa diskurssissa parisuhdeväkivaltaa selitetään yksilöpsykologisilla tekijöillä ja väkivaltaa pidetään miehen ja naisen välisen vuorovaikutuksen epäonnistumisen seurauksena, jonka taustalla ovat yksilöiden kyvyttömyys löytää muita keinoja riitojen ratkaisuun. Ihmisoikeusdiskurssissa naiseen kohdistuvasta väkivallasta puhuttaessa parisuhdeväkivalta nähdään ensisijaisesti miesten naiseen kohdistamana väkivaltana, jonka taustalla on naisten ja miesten epätasa-arvoisuus yhteiskunnassa. Kyseenalaistavassa diskurssissa parisuhdeväkivaltakeskustelun nykyiset perusteet yritetään kiistää ja ohjata keskustelu käsittelemään enemmän naisten väkivaltaisuutta kuin naiseen kohdistuvaa väkivaltaa. Nimeämistäni diskursseista kolme on lähellä Walbyn erottelemaa kolmea tapaa analysoida naiseen kohdistuvaa väkivaltaa (jotka olen

käynyt läpi tarkemmin luvussa 2). Syrjäytymiskurssi kumpuaa näkemyksestä, jonka mukaan väkivalta on alempien luokkien ongelma. Walby nimeää liberaaliksi tavan analysoida väkivaltaa yksittäisten häiriintyneiden yksilöiden tekoina ja aivan kuten nimeämässäni psykologisessa diskurs- sissa, väkivallan syyksi nähdään yksilöpsykologiset tekijät. Ihmisoikeuskurssissa voidaan nähdä olevan pohjana radikaalifeministinen näkemys, että miehistä väkivaltaa tulee aina tarkastella siitä kontekstista, miksi valtio ei puutu siihen ja tue naisten oikeutta nimetä itseensä kohdistuneet teot rikoksiksi. Naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhuttaessa korostuu valtion vastuu väkivallan lopet- tamisessa. Kuitenkin voin todeta saman kuin Keskinen (2005, ks. luku 3) omassa analyysissään naisiin kohdistuva väkivalta –diskurssista: vaikka sukupuolten epätasa-arvoisuus nimetään usein naisiin kohdistuvan väkivallan syyksi, sitä harvoin käsitellään tarkemmin. Keskusteluun ei liitetä esimerkiksi pohdintoja parisuhdeväkivallan yhteiskunnallisesta taustasta tai maskuliinisuuden tuot- tamisesta. Yleensä lähtökohtana kuitenkin on, että nainen on parisuhdeväkivallassa uhri ja mies tekijä, vaikka tätä ei aina suoraan tuoda ilmi tai tämä lähtökohta halutaan häivyttää taustalle suku- puolineutraalilla kielenkäytöllä avoimen sukupuolten välisen konfliktin välttämiseksi.

Ronkainen on yhdessä Piispan kanssa tehnyt tutkimuksen, jossa fokusryhmähaastatteluiden avulla on selvitetty väkivaltaan liittyviä käsitteitä, käsityksiä ja merkityksiä. Haastatteluiden yhtenä osa- alueena oli parisuhdeväkivalta, jonka arkijärkisen päättelyketjun Ronkainen (2006) analysoi kulke- van suunnilleen näin: Mies on suhteessa väkivaltainen. Väkivalta parisuhteessa on kuitenkin mo- lempien ongelma ja se koskettaa molempia. Väkivallan tekijä kokee harvoin käyttäytymistään on- gelmaksi. Yleensä uhri kärsii väkivallasta ja siksi hänen pitää tehdä jotakin. Päättelyketjun myötä nimenomaan uhri velvoitetaan toimimaan, minkä myötä vastuu väkivallan katkaisemiseksi siirtyy uhrille eli yleensä naiselle. Väkivallan tekijä vapautetaan vastuusta luonnollistamalla itsestäänsel- vyydeksi se, että väkivaltainen mies ei myönnä käyttävänsä väkivaltaa eikä koe asiaa ongelmaksi tai ei halua mennä terapiaan. Väkivaltaa tehneelle ei siten aseteta vastuun ottamisen vaadetta, vaan hänen mahdollinen haluttomuutensa oikeuttaa toimimattomuuden. Hänen tekonsa tuomitaan moraa- lisesti, mutta häntä ei vaadita muuttumaan. Päättelyketjun toisena puolena on se, ettei väkivaltaisen miehen haluun tai kykyyn muuttaa toimintaansa luoteta. Tältä osin hänen toimijuutensa näyttää heikolta, kun taas uhrilta odotetaan vahvaa toimijuutta. (mt. 533-535)

Omassa aineistossani väkivallan uhrilta ei odotettu vahvaa toimijuutta, kuin ei myöskään väkivallan tekijältä. Parisuhdeväkivallan lopettamisessa vahvin toimijuus nähdään olevan väkivallan parissa työskentelevillä viranomaisilla, joiden tulee puuttua väkivaltaan ja ohjata sen osapuolet avun piiriin. Nainen väkivallan uhrina on vailla toimijuutta, puolisonsa väkivallan ja viranomaisten auttamisen

kohteena. Tekijän miessukupuoli häivytetään ja puhe väkivallan lopettamisesta muodostuu viranomaisten ja asiantuntijoiden toiminnan pohtimiseksi. Niissä kirjoituksissa, joissa väkivallantekijän sukupuoli on näkyvässä, äänessä ovat asiantuntijoiden lisäksi väkivaltaiset miehet. Tällöin miehiä pyritään vastuuttamaan tekemästään väkivallasta, mutta myös ymmärtämään avun tarvitsijoina ja vaikeiden elämäkokemusten uhreina. Naisen tekemän väkivallan kohdalla korostui sen kohdistuminen miehen lisäksi lapseen. Väkivaltaisen äidin lapselle aiheuttamat vahingot tuotiin selvemmin esiin kuin isän lapselle tekemä väkivalta. Lapsen uhriuden korostaminen tekee naisen väkivallasta myös vakavamman ongelman kuin se olisi vain mieheen kohdistuvana. Mies naisen väkivallan uhriena ei näyttäydy kovin uskottavana hahmona vaikka periaatteessa tämäkin mahdollisuus tunnustetaan.

Husso (2003, 68) näkee, että parisuhteessa ja perheessä tapahtuvaan väkivaltaan puuttumista ovat estäneet paitsi käsitykset kodista yksityisenä tilana ja parisuhteesta yksityiselämänä, myös väkivaltaisen käyttäytymisen ja sen kohteena olemisen yksityisasiaksi luokittelu ja väkivallan syiden yksilöllisiin olosuhteisiin ja yksilöllisiin ominaisuuksiin kytkeminen. Parisuhdeväkivaltaa on selitetty sekä väkivallan kohteena olleiden naisten masokistisuudella, provosoinnilla, nalkutuksella ja uskottomuudella että väkivaltaisesti käyttäytyvien miesten mustasukkaisuudella, kontrollin menetyksellä, alkoholin käytöllä ja stressillä. Samalla on unohtunut, että parisuhdeväkivalta on kulttuurisidonnainen ja yhteiskunnallinen kysymys, joka kytkeytyy oleellisesti naisena ja miehenä elämistä ja sukupuolten välisiin suhteisiin – ja siten myös yhteiskunnallisia järjestyksiä – koskeviin perinteisiin, käytäntöihin, asenteisiin ja uskomuksiin. Aineistossani väkivallan selityksiä haettiin sekä uhrin että tekijän yksilöllisistä psykologisista ominaisuuksista. Miehen väkivaltaisuutta selittävät erityisesti lapsuudessa koettu väkivalta sekä alkoholiongelmat. Uhrin kohdalla taas väkivallan traumaattiset vaikutukset lamaannuttavat ja tekevät uhrista toimintakyvyttömän. Vaikka parisuhdeväkivalta paikoin määriteltiin sukupuolittuneeksi ja naisten ihmisoikeuksia rikkovaksi kysymykseksi, väkivallan rakenteita ei juurikaan pyritty analysoimaan.

Nimeämistäni diskursseista syrjäytymisdiskurssi kiinnittyy perinteiseen suomalaiskansallisen kuvaston perheväkivaltaan, jossa mies ryyppää kaikki rahat ja ajaa kirveen kanssa perheensä lumihankeen. Psykologinen diskurssi ja ihmisoikeusdiskurssi rakentuvat puolestaan perhedynaamisen diskurssin ja feministisen diskurssin keskusteluperinnölle. Kyseenalaistava diskurssi on muodostunut vastaiskuna ihmisoikeusdiskurssin nousuun ja feministisen näkökulman vahvistumiseen parisuhdeväkivaltapuheessa. Kyseenalaistavassa diskurssissa ennemminkin vastustetaan nykyisiä parisuhdeväkivallan määrittelyksiä kuin yritetään rakentaa uusia. Patriarkaattiteorioiden valossa kyseenalaistava

diskurssi voidaan nähdä myös eräänlaisena patriarkaatin vastaiskuna feministisen väkivallan määrittelyn saavuttamalle asemalle. Kyseenalaistavassa diskurssissa pyritään kyseenalaistamaan naisten oikeus määrittellä itseensä kohdistuvaa väkivaltaa sekä nais erityisten kysymysten esiin nostaminen leimaamalla ne tasa-arvoajattelun vastaiseksi ja miehiä alistamaan pyrkiviksi puheiksi.

Seuraavaksi sukellan syvemmälle parisuhdeväkivaltakeskustelun asiantuntijapuheeseen ja siirryn analysoimaan sitä retorisesta näkökulmasta. Nostan erityisesti esiin tekstin eetoksen, päätöksen ja logoksen.

6 Diskurssien vuorovaikutus retorisesta näkökulmasta

Parisuhdeväkivaltakeskustelussa eri diskurssit ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tekstien intertekstuaalisuus on paikoin näkyvää – teksteissä viitataan suoraan toisiin teksteihin – mutta myös epäsuoraa. Tekstissä ei välttämättä suoraan viitata johonkin tiettyyn kirjoitukseen, mutta otetaan kuitenkin kantaa aikaisempaan keskusteluun. Aineistoni tekstit eivät muodosta yhtä harmonista diskurssia, vaan tekstit ovat moniäänisiä ja paikoin kiisteleviä. Retoriikan tutkimisella onkin tärkeä rooli sellaisen inhimillisen toiminnan tarkastelussa, joka ei perustu harmonisille suhteille. Retoriikkaa on kaikessa, missä erottautuminen ja samaistuminen esiintyvät rinnan, missä tarjoutuu tilaisuus kilpaileviin identifiointeihin ja erotteluihin. (Summa 1996; 55, 57) Tässä luvussa käyn läpi aineistoani yksien retoriikan keskeisimpien käsitteiden eetos, päätös ja logoksen kautta. Koska aineistoni on laaja ja moniääninen, on mahdotonta määritellä yksiselitteisesti ja tyhjentävästi tekstin tai tekstien eetosta, päätöstä ja logosta. Nostan tässä yhteydessä esiin oman tutkimusnäkökulmani kannata keskeisimmät. Analyysiani ohjaa edellä esitetty aineiston diskurssianalyttinen jaottelu. Tekemäni analyysi ei ole ainoa oikea ja kaiken kattava, vaan aineistoa olisi mahdollista tarkastella myös toisenlaisten tutkimuskysymysten valossa.

Retorisessa analyysissä on mahdollista mennä hyvinkin syvälle tekstin kielioppiin. Olen kuitenkin kiinnostunut soveltamaan retorista analyysia enemmänkin tekstien sisältämien yhteiskunnallisten suhteiden analysointiin. Yksittäisistä lauseista tai sanoista tehtyjä analyysejä ei voi sellaisenaan yleistää vastaamaan koko aineistoa, mutta pyrin löytämään esimerkkejä, jotka kuvaavat keskustelua laajemmin. On kuitenkin olemassa tietyt diskurssit, joiden puitteissa parisuhdeväkivallasta puhutaan ja jotka näin ollen rajaavat niitä mahdollisuuksia, mitä ja miten parisuhdeväkivallasta tai naisiin kohdistuvasta väkivallasta voi sanoa julkisuudessa. Tämä saa aikaan sen, että tietyt retoriset keinot toistuvat aineistossa.

6.1 Eetos ja päätös: viranomaiset ja asiantuntijat keskustelevat keskenään

Tarkastelen diskurssien vuoropuhelua erityisesti mielipidesivujen ja Vieraskynä-palstan kirjoitusten kautta, koska näissä kirjoituksissa keskustelu ja vastakkainasettelujen rakentaminen on voimakkaammin läsnä kuin uutisteksteissä. Uutisteksteissä argumenttien esittäjä on myös epämääräisempi kuin mielipidekirjoituksissa, koska haastateltavien kommentit suodattuvat toimittajan näkemyksen

kautta. Kuten jo aikaisemmin on tullut esiin, aineistoni tekstien toimintanäkökulma on asiantuntijoiden toimintanäkökulma. Aineistossani parisuhdeväkivallasta puhuvat lähinnä eri viranomaiset, asiantuntijat ja ammattilaiset: poliisi, sosiaalityöntekijät, turvakotien henkilökunta, psykologit, järjestöjen edustajat, poliitikot, tutkijat jne. Väkivallan tekijät ja uhrin ovat suoraan äänessä harvakseltaan; väkivaltaisesti käyttäytyneet miehet kahdessa ja väkivallan uhriksi joutuneet naiset yhdessä artikkelissa sekä puolisonsa väkivallan kohteeksi joutunut mies yhdessä mielipidekirjoituksessa. Käytän tässä yhteydessä tekstin puhujasta myös termiä kirjoittaja, koska aineistonani ovat kirjalliset esitykset. Tarkoitan puhujalla ja kirjoittajalla kuitenkin samaa asiaa, tekstin sisäistä ääntä.

Diskurssin olemassaolon voi havaita myös siitä, että diskurssiin otetaan kantaa ja sitä kommentoidaan. Keskustelua käydään aina suhteessa aikaisempaan keskusteluun. Aiemmin läpi käymieni väkivallan erilaisten selitysmallien välillä käydään kamppailua väkivallan määrittämisestä. Pehkosen erittelemän perhedynaamisen diskurssin ja feministisen diskurssin käymän vuoropuhelun ja väkivallan määrittelykamppailun perintö on löydettävissä myös tämän päivän perheväkivaltakeskustelusta. Nimeämieni syrjäytymisdiskurssin,⁶ psykologisen diskurssin, ihmisoikeusdiskurssin ja kyseenalaistavan diskurssin välillä käydään määrittelykamppailua siitä, mitä parisuhdeväkivalta on ja mistä se johtuu. Diskurssien välille rakennetaan vastakkainasetteluja. Samalla rakentuu kuva tekstin kirjoittajasta sekä kirjoittajan ja yleisön suhteesta. Eetos tarkoittaa sitä, millaisena esittäjä näyttää itsensä yleisölleen sekä niitä tapoja, joilla hän tekee itsestään uskottavan (Summa 1989, 96; Edmondson 1984, 15-16; Vuori 2004, 101). Parisuhdeväkivaltakeskustelun eetos on yleensä asiaan perehtyneen eetos. Tämä eetos rakennetaan vetoamalla tutkimustietoon, omaan asiantuntijuuteen (ammattiin, koulutukseen, kokemukseen) ja toisiin asiantuntijoihin. Mielipidekirjoituksissa allekirjoituksen yhteydessä on yleensä mainittu myös kirjoittajan titteli, jonka pohjalta lukijan on mahdollista arvioida kirjoittajan asiantuntemusta. Mielipidekirjoituksissa esiintyviä titteleitä ovat esimerkiksi erikoistutkija, rikosylikonstaapeli, Amnesty Internationalin Suomen osaston tiedottaja, valtiotieteiden tohtori, psykologi ja Ensi- ja turvakotien liiton toimitusjohtaja. Usein tekstissä myös kerrotaan tarkemmin oman työn tai tutkimuksen liittymisestä parisuhdeväkivaltaan.

Naisen aggressioita psykologina tutkivana tämä herättää minussa kysymyksen... (01.04.06)

Olemme työssämme tavanneet väkivaltaan apua hakeneita miehiä... (17.06.06)

---

⁶ Syrjäytymisdiskurssia ei juuri käytetty mielipideteksteissä selittämään parisuhdeväkivaltaa. Syrjäytymisdiskurssi esiintyi lähinnä uutistekstissä uutisissa, joissa parisuhdeväkivaltaa tarkasteltiin poliisin näkökulmasta. Tästä syystä syrjäytymisdiskurssi ei ole parisuhdeväkivaltakeskustelun retoriikan analyysissä yhtä voimakkaasti esillä kuin kolme muuta nimeämääni diskurssia. Uutistekstissä syrjäytymisdiskurssi esiintyi kuitenkin niin vahvana, että katsoin sen esiin nostamisen tarpeelliseksi.

Aineiston 30 mielipidekirjoituksesta⁷ vain kuudessa ei ollut minkäänlaista viittausta kirjoittajan ammattiin tai asemaan. Vaikka titteliä ei olisi mainittu tai se ei suoraan viittaisi asiantuntemukseen parisuhdeväkivallan alalla, kirjoittajat rakentavat asiaan perehtyneisyyttään myös vetoamalla aiheesta tehtyihin tutkimuksiin. Näin tehdään sekä viittaamalla suoraan johonkin tiettyyn tutkimukseen tai viittaamalla epäsuorasti, esimerkiksi ”tutkimusten mukaan”. Kirjoittajista rakentuva eetos on parisuhdeväkivaltaan laaja-alaisesti perehtyneen asiantuntijan ja ammattilaisen eetos.

Eetosta rakennetaan teksteissä myös suhteessa vastapuoleen ja mahdollisiin vasta-argumentteihin. Sekä näkemys parisuhdeväkivallasta perheenjäsenten välisenä vuorovaikutusongelmana että näkemys väkivallasta naisiin kohdistuvana sukupuolittuneena ilmiönä ovat esillä aineistoni mielipidekirjoituksissa. Nämä kaksi – psykologinen diskurssi ja ihmisoikeusdiskurssi - ovat intertekstuaalisesti sidoksissa toisiinsa. Vaikka kirjoitus ei viittaisikaan mihinkään tiettyyn aikaisempaan tekstiin, siinä saatetaan viitata kuitenkin epäsuorasti aikaisempaan keskusteluun. Vastakkaisen diskurssin olemassaolo tunnustetaan ottamalla siihen kantaa. Psykologisen diskurssin ja ihmisoikeusdiskurssin välille rakentuu määrittelykamppailuja siitä, mitä parisuhdeväkivalta on ja mistä se johtuu. Samalla rakennetaan kuvaa omasta asiantuntijuudesta suhteessa vastapuoleen. Näin tuodaan esiin perehtyneisyys aikaisempaan keskusteluun parisuhdeväkivallasta.

Tekstin paatos on suhde, joka rakentuu puhujan ja yleisön välille. Paatos pitää sisällään ne keinot, joilla tekstissä ilmaistaan ja luodaan tunteita, siis vaikutetaan yleisön tunteisiin. Paatos tarkoittaa kuitenkin myös muita puhujan ja yleisön välille suhdetta luovia keinoja, esimerkiksi tapaa, jolla yleisöä puhutellaan. Puhujat pyrkivät teksteissään varmistamaan yleisön halun ja kyvyn sanoman vastaanottamiseen. (Vuori 2004, 102)

Auttamistyössä sukupuoli, syyllisyys tai tekojen tuomittavuus eivät saa olla auttamista ohjaavia lähtökohtia. Voimavarat tulee keskittää osapuolten auttamiseen. Väkivaltatyötä tulisi kehittää sukupuolten yhteistyössä ja vuoropuhelussa, naisten ja miesten erilaisuus huomioon ottaen. (03.12.06)

On syytä korostaa, että lähisuhdeväkivallan käytöstä tulee seurata rangaistus, eikä sitä pidä sovittella. Lähisuhdeväkivaltaa ei tule käsitellä parisuhdekriisinä, vaan ihmisoikeusloukkauksena. (30.10.04)

Edellä olevissa esimerkeissä argumentoidaan, kuinka väkivaltaan tulisi suhtautua ja miten väkivallan osapuolia tulisi kohdella. Samalla vedotaan yleisöön, jotta se omaksuisi esitetyn käsityksen pa-

---

⁷ Tai vastaavasta, tarkempi aineiston esittely ks. luku 4.

risuhdeväkivallan luonteesta (ja mahdollisesti hylkäisi vastakkaisen). Molemmissa esimerkeissä esitetään kaksi näkökulmaa parisuhdeväkivaltaan, mutta toinen todetaan vääränlaiseksi. Parisuhdeväkivaltaa lähestytään negaation kautta: näin siihen ei tulisi suhtautua. Kiellot ”eivät saa” ja ”ei tule” ovat suoraa, voimakkaita ja toteavia. Kun on ensin määritelty, mitä parisuhdeväkivalta ei ole, seuraa määritelmä siitä, mitä se kirjoittajan mielestä on. Ensimmäisessä esimerkissä sukupuoli, syyllisyys ja tekojen tuomittavuus asettuvat vastakkain osapuolten auttamisen kanssa. Toisessa esimerkissä vastakkain ovat parisuhdekriisi ja ihmisoikeusloukkaus. Kirjoittaja muodostaa näin omalle näkemykselleen vastakkaisen näkemyksen, jonka kategorisoidaan vääräksi. Näkemykset väkivallasta perheen sisäisenä vuorovaikutusongelmana tai sukupuolten välisestä epäsymmetrisestä suhteesta johtuvana ongelmana asettuvat toisilleen vastakkaisiksi. Vastapuolta ei kuitenkaan yleensä tuoda esiin, ei kerrota kuka näitä ”vääränlaisia” näkemyksiä esittää. Vastustaja jää hämäränpeittoon tai edustaa korkeintaan ”yleistä mielipidettä”.

Vastakkainasettelulla perustellaan yleisölle myös oman näkemyksen tärkeyttä. Kun vastakkainen diskurssi asetetaan hegemoniseen asemaan keskustelussa, oma näkökulma näyttäytyy ikään kuin uutena ja erilaisena suhteessa ”totuttuun” tapaan puhua parisuhdeväkivallasta. Vastakkainen näkökulma tuomitaan näin vanhentuneeksi tiedoksi ja tilalle tarjotaan uutta ymmärtämystä. Lukija kutsutaan näkemään parisuhdeväkivalta uudessa valossa.

Väkivaltaan liittyvä puolisojen välinen vuorovaikutus on jäänyt vähälle huomiolle, samoin naisten väkivaltaisuus, miehen kokemukset uhrina ja väkivallan erilaiset motiivit, ilmenemismuodot ja selitysmallit. Perheväkivaltaa ei nähdä perheen sisäisenä häiriötilana, vaan tarkastellaan paljolti individualistisesta ja feministisestä näkökulmasta. (10.11.06)

Kun kirjoittajan oma näkökulma parisuhdeväkivaltaan esitellään uutena, samalla tuodaan esiin ”vanhan” näkökulman puutteellisuus. Diskurssien välisiä vastakkainasetteluja rakennettaessa pyritään tuulettamaan vastapuolen yksipuolista näkemystä tuomalla ”uusia” näkökohtia keskusteluun. Näin siitäkin huolimatta, että keskustelun eri argumentteja on saatettu esittää jo vuosikymmeniä.

Ahjon et al (2005, 13) näkemyksen mukaan sosiaali- ja terveys alan työntekijöiden käsitykset siitä, miten väkivaltaongelma tulisi kohdata, vaihtelevat perhe- tai yksilödynaamisesta käsityksestä, jossa perheväkivalta nähdään hoidollisesti korjattavissa olevana ongelmana feministiseen näkemykseen, jossa painottuu väkivallan rikosluonne. Aineiston teksteissä vedotaan niihin tahoihin joilla on valtaa päättää perhe- ja parisuhdeväkivaltatyön sisällöstä sekä siihen suunnatuista resursseista. Tämä tarkoittaa väkivallan parissa työskenteleviä ammattilaisia sekä kunta- ja valtiotason päättäjiä ja poli-

tiikkoja. Parisuhdeväkivaltakeskustelun puhujien ja yleisön suhde (paatos) on asiantuntijoiden välinen suhde. Yleisönä ovat joko toiset parisuhdeväkivaltaan perehtyneet asiantuntijat ja ammattilaiset tai virkamiehet ja poliitikot, jotka päättävät kuntien ja valtion rahankäytöstä. Poliitikkoja suostutellaan ottamaan väkivaltaongelma todesta ja resursoimaan siihen lisää rahaa. Ammattilaisia suostutellaan omaksumaan oikeanlainen näkökulma parisuhdeväkivaltaan sekä ryhtymään toimeen ongelman poistamiseksi oman työnsä kautta.

Yhteiseksi tavoitteeksi voitaisiin asettaa perheissä ja lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan puolittaminen kymmenessä vuodessa. (26.08.06)

Vaikka esimerkissä ei suoraan tuoda esiin kenelle tavoite perheissä ja lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan puolittamisesta asetetaan, on selvää että kirjoittaja houkuttelee muita parisuhdeväkivallan parissa töitä tekeviä liittymään yhteiseen tavoitteeseen. Tässä puhuu ammattilainen toiselle. Yleisön oletetaan ymmärtävän tietyt termit ja käsitteet ilman niiden avaamista. Vaikka parisuhdeväkivalta määrittäisikin miesten naisille tekemäksi väkivallaksi, miehiä ei haasteta toimimaan.

Laajan kyselyn tulokset osoittavat selvästi, ettei perheväkivallasta ole viime vuosina puhuttu suotta. Poliisi tekee jo paikoitellen yhteistyötä muiden viranomaisten, kuten sosiaali- ja nuorisotoimen, kanssa kotiväkivallan vähentämiseksi, mutta ponnisteluja on laajennettava nyt saadun paikallisen ja alueellisen tiedon pohjalta. Perheväkivaltaan pitää puuttua entistä määrätietoemmin. (27.02.04)

Terveystieteiden rinnalle tarvitaan kaikki yhteiskunnan sektorit, jotka vihkiytyvät asiaan pitkäjänteisesti tehden laaja-alaista, poikkitieteellistä ja moniammatillista yhteistyötä. Tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan siis todellista resursointia. (03.09.06)

Väkivaltaan puuttumisen katsotaan vaativan määrätietoisuutta, yhteistyötä ja resursointia. Nämä toimintakutsut on suunnattu parisuhdeväkivaltatyön asiantuntijoille ja ammattilaisille, joita kehoitetaan käärimään hihansa ja ryhtymään toimeen. Lisäksi toimintakutsu esitetään sosiaalialan resursseista päättävälle taholle. Koska parisuhdeväkivaltakeskustelun tekstien eetos ja paatos rakentuvat ammattilaisten puheeksi ammattilaisille, piirtyy parisuhdeväkivallasta kuva ongelmana, joka on ratkaistavissa riittäväillä viranomaistoimilla ja resursseilla. Väkivallan uhrista ja tekijästä muodostuu asiantuntijoiden ja ammattilaisten päättäväisyyden, puuttumisen ja auttamisen kohde. Yhteiskunnan tasolla tulee vain ymmärtää ongelman laajuus, jolloin riittävät resurssit on taattu. Tämän jälkeen väkivaltatyön ammattilaiset perhe perheeltä puuttuvat ja auttavat väkivallan osapuolia. Viranomaisia ja ammattilaisia kehoitetaan kuitenkin lähinnä yksilötason ja perhetason puuttumiseen parisuhde-

väkivallassa. Yhteiskuntatason tarkastelua tarjoavat aiheesta tehdyt tutkimukset ja aiheeseen perehtyneet tutkijat.

Kuten jo naisten väkivaltaisuutta käsittelevässä luvussa on käynyt ilmi, aineistoni yksi juonne ovat tekstit, joissa pyritään kyseenalaistamaan tai vähättelemään muissa diskursseissa muodostettua parisuhdeväkivaltaongelmaa. Kyseenalaistavassa diskurssissa hyökätään paikoin voimakkainkin sanakääntein erityisesti ihmisoikeusdiskurssin tapaa määritellä parisuhdeväkivalta vastaan. Tämän tavan katsotaan vääristelevän totuutta, koska parisuhdeväkivalta nimetään naisiin kohdistuvaksi väkivallaksi. Tämä syyllistää ja leimaa kaikki miehet väkivaltaisiksi. Kyseenalaistavan diskurssin testeissä ei kuitenkaan yleensä anneta vaihtoehtoisia tapoja parisuhdeväkivallan määrittelemiseksi. Kirjoittajat korkeintaan muistuttavat, että myös naiset voivat olla väkivaltaisia miehiään ja lapsiaan kohtaan. Nostan kyseenalaistavan diskurssin tässä yhteydessä esiin, koska se on retoriselta anniltaan mielenkiintoinen ja koska se kertoo jotain olennaista parisuhdeväkivaltakeskustelun diskurssien välisistä suhteista sekä sukupuolten välisistä suhteista laajemmin yhteiskunnassa. Kyseenalaistava diskurssi on osa kamppailua naisiin kohdistuvan väkivallan merkityksestä.

Suomessa sosiaalitoimiston peruslähtökohdan mukaan vaikuttaa siltä, että mies on paha ja nainen on hyvä. Osin tämä käsitys pohjaa tarkoitushakuisiin väkivaltatutkimuksiin, joissa ei onneksi ole päästy vielä niin pitkälle, että olisi todettu kaikkien poikalasten olevan jo syntyjään väkivaltaisia alkoholisteja. (09.02.05)

Näissä hyökkäyksissä erityisesti ihmisoikeusdiskurssia kohtaan pyritään asettamaan hallitseva tapa puhua parisuhdeväkivallasta kyseenalaiseksi tekemällä siitä naurunalainen. Väite siitä, että kaikki poikalapset olisivat syntyjään väkivaltaisia alkoholisteja, on naurettava ja sitä tuskin voidaan pitää totena. Tällaisia väitteitä kohden kirjoittajan mukaan saatetaan kuitenkin olla menossa, vaikka vielä näin ei onneksi väitetäkään. Tekstin eetos rakentuu tässä tapauksessa suhteessa vastapuoleen. Kirjoittaja rakentaa kuvaa itsestään hallitseviin näkemyksiin kriittisesti suhtautuvana. Hän on joku, joka ymmärtää asioiden oikean laidan sosiaalitoimiston ja väkivaltatutkimusten tarkoitushakuisesta propagandasta huolimatta. Yleisö haastetaan näkemään vastapuolen väitteiksi nimettyjen näkemysten naurettavuus ja kyseenalaisuus. Yleisöä kutsutaan nauramaan sosiaalitoimelle ja tarkoitushakuisille väkivaltatutkimuksille.

Näytämme elävän aikaa, jolloin eri tavoin pyritään osoittamaan, että ne kaksi prosenttia miehistä, jotka ovat yksinhuoltajia, ovat ainoat kelvolliset miehet – ehkä 3-8 prosenttia saattaisi vielä löytyä lisää? Samaan aikaan miehiin kohdistuva väkivalta on edelleen väkivallan yleisin muoto. (29.05.05)

Yllämainitussa esimerkissä kirjoittaja viittaa aikaisempaan kirjoitukseen, jossa todettiin: ”*Kansainvälisten tutkimusten mukaan väkivallan tekijä on 90-95 prosentissa tapauksista mies*” (22.05.05). Kirjoittaja asettaa tämän väitteen naurunalaiseksi tulkitsemalla sen niin, että 90-95 prosentin miehistä väitetään olevan väkivaltaisia. Kyseenalaistavassa diskurssissa ihmisoikeusdiskurssiin kohdistuvan kritiikin pohjana on ajatus, että kun puhutaan vain naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen laajuudesta samalla nimetään kaikki miehet pahoinpitelijöiksi tai ainakin potentiaalisiksi pahoinpitelijöiksi. Tämä päättelyketju halutaan osoittaa kestävämmäksi asettamalla sekä sitä tukevat väitteet että vastapuoli yleisesti naurunalaiseksi. Asiantuntijatiedon kyseenalaistavien tekstien eetosaksi rakentuu kuva asiaan perehtyneestä ja omien päätelmiensä vuoksi kriittisesti suhtautuvasta kansalaisesta. Tekstin päätöksellä vedotaan lukijoita olemaan uskomatta vastapuolen naurettavia väitteitä. Kirjoittajan oletaman yleisön sukupuoleksi rakentuu ensisijaisesti mies, koska tekstissä argumentoidaan miehistä esitettyjen väitteiden kyseenalaisuutta. Miehet kutsutaan nauramaan vastapuolen väitteille. Vastapuoleksi piirtyy ”sosiaalitoimisto”, joka on näennäisen sukupuoleton virasto, mutta joka kulttuurillisesti sukupuolittuu voimakkaasti naiselliseksi. Kyseenalaistavassa diskurssissa asiantuntijanaisten asiantuntijuus asetetaan kyseenalaiseksi. Parisuhdeväkivallasta ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhuvien asiantuntijoiden nähdään olevan puolueellisia ja pyrkivän esittämään tarkoituksella sukupuolet eri valossa (ja erityisesti miehet huonossa valossa).

Vaikka esittelemäni kaltaiset kyseenalaistavan diskurssin tekstit ovat aineistossani pieni vähemmistö, nostin ne kuitenkin esiin retorisesti mielenkiintoisina. Ne myös kertovat ihmisoikeusdiskurssin asemasta parisuhdeväkivaltakeskustelussa. Voimakas hyökkääminen diskurssia kohtaan kertoo sen merkittävydestä ja painoarvosta keskustelussa. Saman voi päätellä siitä, että ihmisoikeusdiskurssissa ei juuri viitata suoraan eikä epäsuoraan kirjoitusten esittämään kritiikkiin. Päädyin sukupuolen ja väkivallan suhdetta analysoidessani siihen tulokseen, että uhrin ja tekijän sukupuolia ei parisuhdeväkivaltakeskustelussa tuoda aina selkeästi esiin ja silloinkin kun sukupuoli tehdään näkyväksi, näkyy vain naisuhrin sukupuoli. Tekijän (mies)sukupuoli häivytetään taustalle. Tämän tulkitsein johtuvan suomalaiselle tasa-arvokeskustelulle tyypillisestä pyrkimyksestä välttää sukupuolten välistä avointa konfliktia. Osasta aineistoni mielipidekirjoituksista nousi kuitenkin voimakkaasti esiin tulkinta, jonka mukaan parisuhdeväkivaltakeskustelussa korostetaan miesten väkivaltaisuutta ja syyllisyyttä jopa niin, että se leimaa koko miessukupuolen olevan sisäsyntyisesti väkivaltainen. Onko sukupuolineutraalin kielenkäytön ja konfliktia välttelevän puhutavan taustalla kuitenkin kulttuurinen esisopimus⁸, jonka mukaan naiset ovat parisuhteessa väkivallan uhreja ja miehet tekijöitä? Ai-

---

⁸ Esisopimuksista yleisön ja argumentoijan välillä ks. Summa 1989, 105-106.

nakin tämä kertoo siitä, että feministiselle perinteelle nojaava tapa nähdä ja määritellä parisuhdeväkivalta on saanut julkisuudessa tilaa ja mahdollisuuden nostaa esiin naisiin parisuhteissa kohdistuva väkivalta. Feministinen/ihmisoikeusdiskurssi on saanut tilaa jopa siinä määrin, että sen hallitsevuus koetaan uhaksi. Keskinen (2005, 188) arvelee feministisen diskurssin mukaisen väkivaltakonstruktion avaavan väkivaltaa käyttäneille miehille väkivallan tekijän position, johon monet miehet eivät ole halukkaita asettumaan. Kyseenalaistavassa diskurssissa feministisen näkemyksen naisiin kohdistuvasta väkivallasta tulkitaan asettavan kaikki miehet väkivallan tekijän position.

Nyt olen käynyt läpi aineistoni tekstien eetos ja paatosta. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan tekstien logosta.

6.2 Logos: kamppailu tutkimustuloksista ja uskottavuudesta

Suurimmassa osassa mielipidekirjoituksia eetos eli puhujasta rakentuva kuva antaa puhujasta asiaan perehtyneen kuvan. Allekirjoituksiin on liitetty titteli tai viittaus asemaan, joka kertoo asiantuntijuudesta suhteessa parisuhdeväkivaltaan. Toinen asiantuntijuuden rakentamisen tapa on viitata toisiin asiantuntijoihin eli erilaisiin väkivaltatutkimuksiin. Näin rakennetaan eetosta parisuhdeväkivaltaan perehtyneestä puhujasta. Vain aiheeseen perehtyneellä puhujalla voi myös olla kykyjä kyseenalaistaa toisten asiantuntijoiden näkemykset. Argumentointi tapahtuu aina jossain kontekstissa ja sisältää aina jonkin puhujan ja jonkin yleisön välisen suhteen, jolloin argumentin toimivuus vaatii perusteet paitsi uskomiselle sen sisältämään asiaan, myös perusteet uskomiselle sen esittäjään siinä nimenomaisessa kontekstissa, jossa se esitetään (Summa 1989, 96). Seuraavaksi käyn läpi aineistoni tekstin logosta ja sitä, minkälaisista osasista se rakentuu.

Logoksella tarkoitetaan vetoamista järkeen argumenttien avulla. Eetos ja paatos liittyvät varsinaiseen kommunikaatiotapahtumaan prosessina ja logos argumentin kontekstistaan abstrahoituun sisältöön, ”itse asiaan”. Logos muodostuu siitä osasta argumenttia, joka on riippumaton puhujan ja yleisön välisestä suhteesta. (Summa 1989, 97; Kakkuri-Knuutila 1998, 233-234; Vuori 2004, 102) Tekstin logosta on aineistosta vaikeampi yksiselitteisesti määritellä, koska kirjoituksissa käsitellään parisuhdeväkivaltaa monista eri näkökulmista. Nostan tässä yhteydessä kuitenkin tekstien logokseksi eli itse keskustelun kohteena olevaksi asiaksi keskustelun naisiin kohdistuvasta väkivallasta tehdyistä tutkimuksista, koska se on yksi keskeisistä kysymyksistä ja kamppailuista, jonka ympärillä aineiston asiantuntijapuhe pyörii.

Yhtenä punaisena lankana läpi koko aineistooni sisältyvän keskusteluverkon kulkee suhtautuminen naisiin kohdistuvasta väkivallasta tehtyihin tutkimuksiin. Erityisesti Heiskasen ja Piispan (1998) tutkimuksen Usko, toivo, hakkaus tulokset ovat naisiin kohdistuvasta väkivallasta käytävän määrittelykamppailun kohteena⁹. Keskustelu on mielenkiintoinen siinä mielessä, että harvoin yksittäisen tieteellisen tutkimuksen menetelmistä ja tuloksista käydään kovin laajaa debattia tiedeyhteisön ulkopuolella ja harvoin tällaiseen keskusteluun osallistuvat myös muut kuin tutkijat. Erityisen mielenkiintoista tätä kamppailua on analysoida retorisen analyysin keinoin. Tuottaessaan kieltä kukin puhuja tai kirjoittaja tekee lukemattomia valintoja, jotka näkyvät lauseissa. Näistä valinnoista rakentuu tekstin merkitys. Käytössä olevien valinnanmahdollisuuksien järjestelmä on kielioppi. Kirjoittaja tai puhuja tekee valintansa tämän kieliopin sisällä, mutta ei tyhjiössä vaan kulloisenkin tilanteen kontekstissa. (Vuori 2001, 105)

Intertekstuaalisuuden käsitteeseen sisältyy ajatus tekstin tuottamisesta ja tulkinnasta tietyssä kontekstissa. Intertekstuaalisuus sitoo tekstit yhteen, mutta ne eroavat kontekstiltaan. Kun jokin sana, lausuma, diskurssi jne. siirtyy intertekstuaalisesti kontekstista toiseen, se saa uusia merkityksiä. Yksinkertaisimmillaan konteksti tarkoittaa sitä välitöntä tekstuaalista ympäristöä, jossa jokin lause kirjoitetaan tai asia sanotaan. Tämän lisäksi tekstillä on lukuisia muita konteksteja ja on tulkinnanvarainen asia, missä kontekstissa tekstiä analysoidaan. (Vuori 2001, 93) Naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja parisuhdeväkivallasta tehtyjä tutkimuksia arvioidaan ja arvotetaan monin tavoin. Aineistossani samat tietyt asiat toistuvat useissa kirjoituksissa, mutta kontekstin vaihtuessa samat sanat saavat uusia merkityksiä. Esimerkiksi sama luku saa erilaisia ulottuvuuksia, kun se ilmaistaan eri sanojen yhteydessä:

Nykyisen puolison fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai väkivallalla uhkailun kohteeksi on joutunut 22 prosenttia parisuhteessa olevista naisista. (22.05.05)

Joka viides nainen elää kyselyjen mukaan väkivaltaisessa parisuhteessa. (06.03.04)

Pahimmillaan puhutaan, että joka viides nainen suomessa elää väkivaltaisessa parisuhteessa. (27.05.06)

Jokaisessa esimerkissä viitataan Usko, toivo, hakkaus –tutkimuksen tuloksiin. Ensimmäisessä esimerkissä asian todetaan olevan niin kuin se on. Suoraan lausuttua faktaa on vaikea kiistää ilman

---

⁹ Uudempi naisuhritutkimus Naisiin kohdistunut väkivalta 2005 ilmestyi loppuvuodesta 2006 jota ennen suurin osa aineistosta ajallisesti asettuu.

yhtä suoria faktoja. Toisessa esimerkissä tietolähteenä toimivat kyselyt, joiden paikkansa pitävyyteen yleensä luotetaan, mutta joihin puhuja tai lukija ehkä voi suhtautua kriittisestikin. Kolmannessa esimerkissä tietolähteenä toimivatkin puheet, joka asettaa tiedon jo epävarmemmalle pohjalle kuin mitä se on kahdessa ensimmäisessä esimerkissä. Näin sama asia saadaan eri tavoin ilmaistuna vaikuttamaan joko kiistattomalta faktalta tai epämääräiseltä spekuloinnilta. Potter esittää tiivistetysti tieteen retoriikan tutkijoiden Bruno Latourin ja Steve Woolgarin esittämän tiedon astetta koskevan hierarkian. Sen mukaan vahvin keino esittää jokin asia totuudeksi on *presuppositio* eli julkilausuman edellytys tai hiljainen oletama, jota ei ilmaista tekstissä suoraan. Toiseksi vahvin keino esittää totuus on ilmaista pelkkä väite X. Tämän jälkeen järjestys on seuraava: X on tosi; tiedän, että X; väitän, että X; uskon, että X; oletan, että X; ajattelen, että X ja arvaan, että X. Lievimmän totuusoletuksen tuottaa ilmaus ”on mahdollista, että X”. (Potter 1996, 112; Woolgar 1988, 67-72, Vuori 2004, 104) Ensimmäisessä esimerkkilauseessa ilmaistaan pelkkä väite, jolloin sen totuusarvo edellä esitettyssä hierarkiassa on korkea. Toinen esimerkkilause asettuu hierarkian keskivaiheille. Viimeinen esimerkkilause rinnastuu lievimpään totuusoletukseen ”on mahdollista, että”. Näin tekstin kirjoittaja tuo esille, että on tietoinen asiaa koskevista tutkimustuloksista ja käydystä keskustelusta sekä samalla tuo esiin oman näkemyksensä tutkimustulosten totuuden tasosta. Naisiin kohdistuvasta väkivallasta tehdyn tutkimuksen tulokset vaikuttavat kontekstista riippuen kiistattomilta tai kyseenalaisilta.

Aineistossani on paljon keskustelua eri tutkimuksista koskien parisuhdeväkivallan yleisyyttä ja laatua. Yleisimmin keskustelun kohteena on Heiskasen ja Piispan tutkimus Usko, toivo, hakkaus (1998). Koska ei ole mielekästä lähteä analysoimaan yksityiskohtaisesti kaikkea tuota keskustelua, nostan tässä kohdassa analyysini keskiöön esimerkkejä muutamista mielipidekirjoituksista, joissa em. tutkimus pyritään kyseenalaistamaan tai joissa sitä puolustetaan. Analysoin tarkemmin näiden kirjoitusten retoriikkaa. Näin pääsen yksityiskohtaisemmin tarkastelemaan erilaisia retorisia keinoja, joita parisuhdeväkivallasta keskusteltaessa käytetään. Nostan tarkasteluni kohteeksi nimenomaan keskustelun väkivaltatutkimuksista, koska se on olennainen osa koko aineistossani käytävää keskustelua.

Tutkimuksen kysymyksenasettelu on tarkoitushakuisesti sellainen, että sillä on varmistettu mahdollisimman suuret uhriluvut. Osaan kysymyksistä kyllä-vastausten määrän olisi pitänyt olla sata prosenttia. Tutkimuksessa mainittu seksuaalinen häirintä pitää sisällään myös epäasialliset huomautukset vartalosta ja pukeutumisesta, seksuaalista väkivaltaa on myös yritykset painostaa (huom. ei pakottaa) seksiin, ja muuta väkivaltaa myös sanallinen uhkailu, liikkumisen estäminen, töniminen ja kiinni tarttuminen. Nämä ovat tekoja, jotka eivät ole sen paremmin rikoslain kuin yleisen oikeustajunkaan mukaan rikoksia, vaan pelkästään huonoa käytöstä. --- On sopimatonta Suomen musta-

maalaamista, että Amnesty kerta toisensa jälkeen kaivaa esiin tuon kyseenalaisen vanhan tutkimuksen ja vetelee sillä suomalaista miestä ympäri korvia. (05.06.06)

Edellä esitetty esimerkki koskee Usko, toivo, hakkaus –tutkimusta. Siinä tutkimuksen luotettavuus asetetaan kyseenalaiseksi nimeämällä tutkimuksen kysymyksenasettelu tarkoitushakuiseksi. Kirjoituksessa asetetaan kyseenalaiseksi tutkimuksen määritelmät naisiin kohdistuvasta väkivallasta vetoamalla rikoslakiin ja yleiseen oikeustajuun. Tutkimuksen väkivallan määritelmä ei vastaa kirjoittajan näkemyksen mukaan rikoslain ja oikeustajun määritelmiä, joten tulokset eivät voi pitää paikkaansa. Väkivallaksi määrittyy kirjoittajan mukaan vain rikoslain sekä yleisen oikeustajun mukainen väkivalta. Samalla kirjoittaja tulee asettaneeksi osan tutkimuksen väkivaltamäärittelyyn sisällyneistä teoista jokaisen naisen jokapäiväisiksi kokemuksiksi. Jos osaan kysymyksistä kyllä-vastausten määrän olisi pitänyt olla sata prosenttia, tekee se näistä naisiin kohdistuneista teoista yleisiä ja normaaleja ja sitä kautta hyväksytyjä. Näin esimerkiksi seksiin painostaminen määrittyy miehen huonoksi käytökseksi, jota jokainen nainen tulee luultavasti jossain elämänsä vaiheessa kohtaamaan. Kirjoittaja viittaa myös toiseen väkivaltatutkimukseen, jonka antamat luvut ovat alhaisemmat kuin Usko, toivo, hakkaus – tutkimuksessa.

Amnestylle ei ole kelvannut tuoreempi Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Suomalaisten turvallisuus – tutkimus, joka tehdään kolmen vuoden välein. Vuoden 2003 tutkimustulosten mukaan naisiin kohdistunut väkivalta parisuhteessa, pienryhmissä ja kaduilla oli ilahduttavasti vähentynyt vuodesta 1980. (05.06.06)

Kun kahden tutkimuksen tulokset ovat ristiriidassa, asetetaan toinen niistä kyseenalaiseksi. Usko, toivo, hakkaus määrittyy tarkoitushakuiseksi ja vanhentuneeksi tutkimukseksi, kun taas Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tekemän tutkimuksen kirjoittaja nostaa uskottavaksi ja luotettavaksi tutkimukseksi. Myös väkivallan määrittelyistä käydään kamppailuja. Eri tutkimusten määritelmät väkivallasta ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta kategorisoidaan oikeiksi tai vääriksi. Usko, toivo, hakkaus –tutkimuksen lukujen validiutta naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyyden kartoittajana pyritään myös puolustamaan. Tutkimusta puolustetaan vetoamalla siihen, että eri menetelmin tehtyjä tutkimuksia ei voi suoraan verrata keskenään. Lisäksi nostetaan esiin, että Usko, toivo, hakkaus poikkeaa muista väkivaltatutkimuksista juuri siinä, että sen tarkoituksena on mitata juuri naisiin parisuhteissa kohdistuvaa väkivaltaa. Näin naisiin kohdistuva väkivalta parisuhteessa määrittyy erityislaatuiseksi väkivallaksi, jonka määrittelyt poikkeavat muusta väkivallasta.

Edellä mainittuihin tutkimuksiin osallistuneet tutkijat itse korostavat, että kahden eri tavalla kootun aineiston tietoja ei pitäisi rinnastaa toisiinsa. --- Tutkijat ovat yksimielisiä siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta suomalaisissa kodeissa on merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. (26.03.04)

Tässä esimerkissä kirjoittaja viittaa Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimukseen ja Heiskasen ja Piispan tutkimukseen Usko, toivo hakkaus. Kirjoittaja vetoaa tutkimuksiin osallistuneiden tutkijoiden näkemyksiin tutkimusten vertailuista. Lisäksi kirjoittaja vetoaa tutkijoiden auktoriteettiin määritellesään naisiin kohdistuvan väkivallan merkittäväksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Keskustelusta eri tutkimusten väkivaltaluvuista onkin abstrahoitavissa parisuhdeväkivaltakeskustelun logokseksi kysymys siitä, onko parisuhdeväkivalta tai naisiin kohdistuva väkivalta yleistä vai harvinaista ja onko se ylipäätään merkittävä puuttumista ja lisäresursseja kaipaava ongelma.

On hyvä, että naisiin kohdistuvasta väkivallasta keskustellaan. Suomessa keskustelun kärki on kuitenkin usean vuoden ajan pyörinyt väkivaltalukujen ympärillä. Katsottiinpa mitä lukuja hyvänsä, on selvää, että naisiin kohdistuva väkivalta on suuri ongelma myös Suomessa. Siksi olisi tärkeää kääntää keskustelu niihin keinoihin, joilla väkivaltaa voidaan tehokkaasti vähentää. (14.06.06)

Yllä olevassa esimerkissä argumentoidaan naisiin kohdistuvan väkivallan ongelmaluonteen puolesta vetoamalla tutkimustuloksiin, jotka ristiriitaisuuksistaan huolimatta osoittavat naisiin kohdistuvan väkivallan olevan puuttumista vaativa ongelma. Kirjoittaja vetoaa myös muihin parisuhdeväkivaltakeskustelua käyviin, että keskustelu siirtyisi tutkimustulosten arvioinnista puuttumisen keinoihin. Seuraavassa esimerkissä parisuhdeväkivaltakeskustelun ongelmien nähdään olevan muualla.

Usko, Toivo, Hakkaus –tutkimuksen kaltaiset selvitykset, joissa jo lähtökohtaisesti väestö jaetaan kahteen osaan, naiset uhreiksi ja miehet tekijöiksi, siten että lapsia ei ole edes olemassa, aiheuttaa sen, että miehet ja lapset jäävät uhreina huomiotta. (20.06.06)

Kirjoittaja ei pidä ongelmana naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vaan sitä, että miehet ja lapset uhreina eivät ole esillä. Jo tutkimuksen lähtökohdat ovat tällöin vääränlaiset, joten tuloksetkaan eivät voi olla totuudenmukaisia. Naisiin kohdistuva väkivalta ei kirjoittajan mielestä ole ongelma, vaan ongelma on koko naisiin kohdistuvasta väkivallasta käytävässä keskustelussa.

Kun keskustellaan naisiin kohdistuvasta väkivallasta tehdyistä tutkimuksista, kyse ei ole ainoastaan yksittäisten tutkimusten tulosten oikeellisuudesta. Kyse on laajemmin sukupuolinäkökulmasta tehdyn tutkimuksen ja erityisesti naistutkimuksen uskottavuudesta ja luotettavuudesta.

Luulisin, että niin tärkeästä asiasta kuin väkivallasta voi tehdä kritiikin kestävää tutkimusta ilman tavoitehakuisuutta puoleen tai toiseen. Sitä sopisi yrittää. (05.04.04)

Perheväkivallan tutkimisessa tulisi keskittyä todetun väkivallan tutkimiseen, eikä nykykäytännön mukaisiin ”miltä sinusta tuntuu” –hömpätutkimuksiin. Todellistakin tietoa reaali maailmasta on saatavilla. (09.02.05)

Kun tutkimukset naiseen kohdistuvasta väkivallasta nimetään tavoitehakuiseksi ja hömpätutkimukseksi, taustalla on ajatus, että tutkimusten tekijät eivät pyrikään täyttämään työssään tieteen kriteerejä, vaan haluavat saada ainoastaan omaa näkemystään tukevia tuloksia. Tekstien logoksena voidaan pitää siis yleisemmin myös naistutkimuksen ja feministisen liikkeen uskottavuutta ja luotettavuutta. Vaikka aineistoni teksteissä uhrin sukupuoli määrittyy useimmiten suoraan tai epäsuorasti naiseksi, silti naisen uhriuden tarkastelun keskiöön nostava sekä naisen uhriuden yleisyyden osoittava tutkimus pyritään kyseenalaistamaan ja nimeämään tarkoitushakuisiksi. Parisuhdeväkivallan määrittelykamppailujen lisäksi yhä käydään kamppailua myös siitä, onko parisuhdeväkivalta ongelma tai ainakaan niin suuri ongelma kuin joistakin tutkimuksista käy ilmi. Kysymys on myös naistutkimuksen ja feministisen liikkeen uskottavuudesta sekä siitä, onko sukupuoliherkkä tutkimus tarkoitushakuista vai ”oikeaa” tutkimusta. Keskustelu nostaa pintaan yhteiskunnan patriarkaaliset rakenteet, jolloin naisten kokemukset ja naisista tehdyt tutkimukset eivät ole yhtä oikeita ja uskottavia kuin miehinen tiede ja tietäminen. Naistutkimus ja feminismi joutuvat edelleen puolustautumaan miesvihamielisyyssyytöksiä vastaan nostaessaan esiin naisen aseman yhteiskunnassa sekä naisten kokemukset, varsinkin jos nämä ovat ristiriidassa miesten etuoikeuksien kanssa.

Keskustelu tutkimustulosten uskottavuudesta sitoo keskustelun myös asiantuntemusta koskeväksi kamppailuksi. Kun keskustelu käydään tutkimuksen uskottavuudesta, jää itse parisuhdeväkivalta toiselle sijalle. Keskustelun keskittyminen tutkimustuloksiin asettaa keskustelijoille vaatimuksen asiaan perehtymisestä ja asiantuntijuudesta. Näin keskustelun ulkopuolelle rajautuvat helposti esimerkiksi väkivallan uhrin kokemuksellisuus. Naistutkimuksen ja feminismien piirissä on haluttu nostaa esiin juuri naisen kokemuksia, mutta parisuhdeväkivallasta keskusteltaessa naisuhrin kokemukset ovat niin jyrkässä ristiriidassa sukupuolikonfliktia välttävän tasa-arvoihanteen kanssa, että on helpompaa keskustella asiantuntijoiden ja ammattilaisten tutkimuksista ja käytännöistä kuin uhrin kokemuksista ja tekijän vastuusta. Seuraavassa luvussa solmin tutkielmani langat yhteen sekä pohdin muodostuneen kuvion merkityksiä.

7 Yhteenveto: Parisuhdeväkivaltakeskustelu 2000-luvulla

Tämän päivän parisuhdeväkivaltakeskustelu on muodostunut historiallisten määrittelykamppailujen tuloksena. Feministinen liike ja sen sisällä erityisesti radikaalifeministinen liike nostivat naisiin parisuhteissa kohdistuvan väkivallan länsimaissa sekä keskustelun että tutkimuksen kohteeksi. Keskeisimpiä radikaalifeministisen väkivallan tutkimuksen teorioita ovat olleet patriarkaattiteoriat. Suomalaisessa keskustelussa puhe naisiin kohdistuvasta väkivallasta on muotoutunut kahden määrittelykamppailun kautta, joista ensimmäinen käytiin 1970-luvulla ja toinen 1990-luvulla. Molemmissa vaiheissa vastakkain olivat perhedynaamisen diskurssin näkemys perheväkivallasta perheen sisäisenä vuorovaikutusongelmana ja feministisen diskurssin näkemys miesten naisiin parisuhteissa kohdistamasta väkivallasta sukupuolten välisten valtasuhteiden ilmentymänä. Ensimmäisessä vaiheessa perhedynaamisen diskurssin tapa määrittellä perheväkivalta sai vahvemman sijan julkisessa keskustelussa ja sosiaalipoliittisissa toimenpiteissä. 1990-luvun uudelleen määrittelyjen myötä feministisen diskurssin näkemys naisiin kohdistuvasta väkivallasta on saanut yhä enemmän tilaa.

Olen pohjannut analyysini tämän päivän parisuhdeväkivaltakeskustelusta niin patriarkaattiteoreetikko Walbyn jaottelulle väkivallan analyysitavoista kuin Pehkosen erottelemille väkivallan määrittelykamppailun diskursseille. Löysin jälkiä molemmista. Nimeämieni syrjäytymisdiskurssin, psykologisen diskurssin, ihmisoikeusdiskurssin ja kyseenalaistavan diskurssin puhetavat kumpuavat parisuhdeväkivaltakeskustelun erilaisista perinteistä. Ne eivät ole yksi yhteen, mutta käyn lyhyesti läpi, millaisia jälkiä analyysissäni löysin. Syrjäytymisdiskurssissa on nähtävissä kaikuja sekä luokateoreettisesta tavasta nähdä väkivalta tiettyjen alempien yhteiskuntaluokkien ongelmana että perhedynaamisen diskurssin tavasta selittää väkivaltaista käytöstä alkoholin käytöllä ja huonosuorituksella. Psykologiseen diskurssiin sisällyttämäni ajatus väkivaltaisen käytöksen selittämisellä yksilopsykologisilla tekijöillä pohjaa Walbyn jaottelun liberaaliin analyysimalliin sekä Pehkosen nimeämään perhedynaamiseen diskurssiin. Ihmisoikeusdiskurssin puhettavan juuret ovat radikaalifeministisen analyysitavan perinteessä, jonka pohjalle myös Pehkosen nimeämä feministinen diskurssi rakentui. Kyseenalaistava diskurssi ammentaa myös jonkin verran perhedynaamisen diskurssin puhetavoista, mutta se on syntynyt myös ensisijaisesti vastustamaan feministiselle perinteelle pohjautuvia diskursseja. Näin diskurssit muotoutuvat historiallisesti suhteessa aikaisempaan keskusteluun ja suhteessa toisiinsa. Toisaalta diskurssien rajat ovat myös muuttuvia, joustavia ja paikoin häilyviäkin, joten nämä rajat on aina mahdollista määrittellä uudestaan.

Tutkielmani tulosten pohjalta voin yhtyä Walbyn (2002, 18) näkemykseen, että naisiin kohdistuvasta väkivallasta ei ole olemassa yksiselitteistä ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Edelleen käydään diskursiivisia kamppailuja siitä onko naisiin kohdistuva väkivalta yleistä vai ei, mikä määritellään väkivallaksi tai rikokseksi ja onko väkivalta yleensä miehen naiseen kohdistamaa vai ei. Keskinen (2005, 115) on todennut analyysinsä perusteella, että perheväkivaltadiskurssi ei ole vielääkään täysin hävinnyt Suomesta, vaikka feministinen diskurssi on vahvistanut asemiaan. Pehkonen (2003, 108) on puolestaan päätenyt tutkimuksessaan siihen, että 2000-luvun alussa feministinen diskurssi on saavuttamassa hegemonisen aseman ainakin julkisessa keskustelussa ja asiantuntijoiden piirissä. Ruuskanen (2001, 373-374) on puolestaan analysoinut parisuhdeväkivaltaa koskevien tuomioistuinratkaisujen kieltä ja havainnut, että tuomioistuinlaitos on omaksunut pitkälti perhedynaamisen käsityksen parisuhdeväkivallasta. Aineistoni pohjalta voin yhtyä Pehkosen näkemykseen sikäli, että varsin usein puhutaan nimenomaan naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Asiantuntijat ovat hyvinkin yksimielisiä siitä, että parisuhdeväkivalta on vakava ongelma Suomalaisessa yhteiskunnassa. Aina uhrin ja tekijän sukupuolta ei kuitenkaan tuoda yksiselitteisesti esiin ja syitä väkivaltaan haetaan hyvinkin erilaisista selitysmalleista. Myös naisen nimeämistä väkivallan uhriksi vastustetaan paikoin. Parisuhdeväkivallan määritelmistä käydään edelleen kamppailua ja esiin nousee myös kritiikkiä feministisen diskurssin hallitsevuutta kohtaan. Viranomais- ja asiantuntijapuheessa on yleisesti hyväksytty, että väkivalta on ongelma johon tulee puuttua. Kuitenkin naisiin kohdistuvasta väkivallasta tehtyjä tutkimuksia kohtaan esiintyvä kritiikki nostaa esiin sen, että ongelman laajuudesta ei olla yksiselitteisesti samaa mieltä.

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja parisuhdeväkivallasta puhuttaessa sukupuolten välistä konfliktia on vaikeaa täysin välttää. Uhrin ja tekijän sukupuolen tuominen voimakkaasti esiin parisuhdeväkivaltakeskustelussa aiheuttaa sukupuolten välistä konfliktia, jota suomalaisessa tasa-arvodiskurssissa pyritään välttämään. Feministiseen perinteeseen pohjaava näkemys naisiin kohdistuvasta väkivallasta on saanut vahvan jalansijan Suomalaisessa parisuhdeväkivaltakeskustelussa. Sukupuoli tuodaan esille kuitenkin lähinnä naisuhrin kohdalla, ei niinkään tekijän. Kuitenkin puhe naisuhreista saa aikaan myös vastustusta, koska sen tulkitaan nimeävän kaikki miehet väkivaltaisiksi. Tekijän miessukupuolen esiin tuominen asettaa miehet ja naiset vastakkain parisuhdeväkivaltakysymyksessä. Tekijästä puhuttaessa olisi myös puhuttava tekijän vastuusta ja syyllisyydestä, mikä tuntuu vaikealta. Myös naisen uhriuteen on vaikeaa suhtautua, koska passiivinen uhri ei sovi käsityksiimme aikuisesta ihmisestä itsenäisenä yksilönä, joka on vastuussa omasta elämästään. Tämä vaikeus keskustella uhrin ja tekijän asemasta peittyy kuitenkin asiantuntijoiden toiminnan pohtimisen alle. Parisuhdeväkivaltakeskustelussa argumentaatio kietoutuu erilaisten asiantuntijuuksien us-

kottavuuden ympärille. Tämä määrittää keskustelulle tietyt raamit, joihin tulevien keskusteluun osallistuvien henkilöiden on oma puheenvuoronsa suhteutettava.

Aineistossani viranomaiset ja asiantuntijat käyvät keskustelua parisuhdeväkivaltaongelmasta. Vaikka väkivallan sukupuolittuneisuus tuodaan keskustelussa paikoin esiin, ongelma näyttäytyy loppujen lopuksi yksilö- ja perhetason ongelmaksi. Keskustelussa pohditaan kuinka yksittäiset väkivalta-kierteet saataisiin katkaistua ja kuinka yksittäisiä uhreja ja tekijöitä voitaisiin auttaa. Keskustelu ei kohdistu yhteiskunnan rakenteisiin, sukupuolten välisiin suhteisiin eikä naisten ja miesten rooleihin yhteiskunnassa. Vallitsevaa järjestystä ei pyritä kyseenalaistamaan vaan parisuhdeväkivalta kääntyy lopulta yksilötason ongelmaksi, yleensä joko yksilön psykologiseksi ongelmaksi tai yksilön ihmisoikeuksiin kohdistuvaksi loukkaukseksi. Yhteiskunnalla nähdään toki olevan rooli yksilöiden auttamisessa, mutta ei suuremman muutoksen alulle panemisessa.

Olen tarkastellut tässä tutkielmassa parisuhdeväkivaltakeskustelua ja nimeämiäni diskursseja myös retorisen analyysin kautta. Erityisesti olen keskittynyt analysoimaan keskustelun eetosta, paatosta ja logosta. Näiden käsitteiden kautta tarkasteltuna parisuhdeväkivaltakeskustelusta rakentuu kuva asiantuntijoiden keskustelusta toisten asiantuntijoiden kanssa. Kirjoittajat rakentavat kuvaa itsestään asiaan perehtyneinä henkilöinä sekä vetoavat muihin asiantuntijoihin ja ammattilaisiin, jotta nämä omaksuisivat tietynlaisen näkemyksen ja toimintatavan suhteessa parisuhdeväkivaltaan. Itse keskustelun sisältö – erityisesti mielipidekirjoituksissa - käsittelee pitkälti erilaisia naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja parisuhdeväkivallasta tehtyjä tutkimuksia. Tämä vie huomiota pois itse väkivaltakysymyksestä, kun vertailun kohteena ovat eri tutkimusten antamat luvut parisuhdeväkivallan yleisyydestä. Keskustelun pyöriminen naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä todistavien tutkimusten uskottavuuden ympärillä asettaa keskustelun keskeiseksi kysymykseksi myös naistutkimuksen ja feministisen liikkeen väkivaltamäärittelyjen uskottavuuden.

Väkivallan uhrit ja tekijät eivät ole mukana määrittelemässä, mitä väkivalta on tai mitä sille tulisi tehdä. Asiantuntijat luovat omalla auktoriteetillaan rajat, joissa parisuhdeväkivallasta keskustellaan. Näitä rajoja rikkoakseen on vedottava omaan asiantuntijuuteen aiheesta sekä suhteutettava oma puheenvuoronsa aikaisempaan keskusteluun. Tätä tutkielmaa tehdessäni havaitsin, että kokemuksellisuus puuttuu keskustelusta lähes kokonaan. Esimerkiksi mielipidesivuilla ei esiintynyt yhdenkään miehensä väkivallan kohteeksi joutuneen naisen näkemyksiä parisuhdeväkivallasta. Kun keskustelun aiheena ovat asiantuntijoiden toimet sekä eri tutkimusten tulokset, tilaa ei juuri jää väkivallan omakohtaisista kokemuksista kertomiselle. Parisuhdeväkivaltakeskustelun asiantuntijavetoisuus

kertoo myös suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tavasta käsitellä ongelmia. Asiantuntijoiden ja ammattilaisten puhussa parisuhdeväkivallasta muodostuu enemmän sosiaalinen ongelma kuin yhteiskunnallinen ongelma. Sosiaaliset ongelmat kuuluvat viranomaisille, jotka toimillaan pyrkivät poistamaan ja ehkäisemään niitä. Parisuhdeväkivallan määrittäminen yhteiskunnalliseksi ongelmaksi vaatisi yhteiskuntajärjestyksen muuttamista ongelman poistamiseksi. Hyvinvointiyhteiskunnassa uskotaan viranomaisen ja valtion kykyihin ja keinoihin puuttua ongelmiin.

Jatkotutkimuksen kannalta mielenkiintoista olisi tarkastella keskustelua maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta väkivallasta. Olisiko uhrin uhriutta ja tekijän toimijuutta helpompi käsitellä, kun kyseessä emme olisikaan me – ”suomalaiset” naiset ja miehet – vaan ihmiset, joiden tekoja voisimme tarkastella ikään kuin ulkopuolisina? Syyt ja selitykset väkivallalle saattaisivat olla myös erilaisia. Esimerkiksi maskuliinisuuden rakentumisen tapoja on helpompi analysoida ja kritisoida, kun kyseessä eivät ole omaan kulttuuriin kiinnittyvät käytännöt. Toisaalta uhrin oma ääni tuskin ainakaan vahvistuisi, päinvastoin asiantuntijavetoisuus saattaisi olla vielä tiukempaa. Asiaan perehtyneitä asiantuntijoita ja ammattilaisia olisi luultavasti kuitenkin vähemmän, joten vähäisistä tutkimustuloksista tuskin nousisi keskeistä kiistan aihetta.

Lähteet

- Ahjo, A., Alasaarela, S., Grönroos, S., Holma, J., Kapanen, K., Liikamaa, M., Partanen, T., Tantarimäki, T. & Wahlström, J. 2005. Lähisuhdeväkivalta – selitysmallit ja puhetapojen tutkimus. Teoksessa Holma, J. & Wahlström, J. (toim.) Iskuryhmä. Miesten puhetta Vaihtoehto Väkivallalle – ryhmissä. Yliopistopaino. Helsinki. 11-23.
- Bergman, S. 2002. The Politics of Feminism. Autonomous Feminist Movements in Finland and West Germany from the 1960s to the 1980s. Åbo Akademi University Press. Åbo.
- Brownmiller, S. 1975. Against Our Will. Men, Women and Rape. Simon and Schuster. New York.
- Edmondson, R. 1984. Rhetoric in Sociology. Macmillan. London.
- Fairclough, N. 1992. Discourse and Social Change. Polity Press. Cambridge.
- Fiske, J. 1992. Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. Vastapaino. Jyväskylä.
- Haarakangas, T., Ollus, N. & Toikka, S. 2000. Väkivaltaa kokeneet maahanmuuttajanaiset – haaste turvakotipalveluille Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriö. Tasa-arvojulkaisuja 2000:3. Helsinki.
- Haug, F. 1992. Beyond Female Masochism. Verso. London.
- Hearn, J. 2002. Men's violences to women, gendered power and 'non-violent' institutions. Teoksessa Eriksson, M., Nenola, A. & Muhonen Nilsen M. (red.) Kön och våld I Norden. TemaNord 2002:545. København. 335-354.
- Heiskanen, M. & Piispa, M. 1998. Usko, toivo, hakkaus. Kysely tutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Tilastokeskus. Helsinki.
- Heiskanen, M. 2006. Miesten naisille tekemän väkivallan kehitys ja kokonaiskuva. Teoksessa Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Sirén, R. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki. 19-40.
- Heiskanen, M. & Piispa, M. 2006. Tulosten pohdintaa. Teoksessa Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Sirén, R. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki. 135-147.
- Holli, A. M. 2003. Discourse and Politics for Gender Equality in Late Twentieth Century Finland. Acta Politica 23. Helsinki University Press. Helsinki.
- Husso, M. 2003. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino. Jyväskylä.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. 1993. Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino. Jyväskylä.
- Jokinen, A. 1999. Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino. Jyväskylä.

- Jokinen, A. 2000. Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri. Tampere University Press. Vammala.
- Julkunen, R. 1997. Naisruumiin oikeudet. Teoksessa Jokinen, E. (toim.) Ruumiin siteet. Tekstejä eroista, järjestyksistä ja sukupuolesta. Vastapaino. Tampere. 43-63.
- Julkunen, R. 1999. Sukupuoli, työ, hyvinvointivaltio. Suomi vertailussa. Teoksessa Lipponen, P. & Setälä, P. (toim.) Suomalainen nainen. Otava. Keuruu. 79-100.
- Kakkuri-Knuuttila, M-L. 1998. Retoriikka. Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, M-L. (toim.) Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Gaudeamus. Helsinki. 233-272.
- Keskinen, S. 1996. Väkivaltainen avioliitto naisten omaelämäkertoissa. Naistutkimusraportteja 3/1996. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Keskinen, S. 2005. Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampere University Press. Tampere.
- Kunelius, R. 2003. Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. WSOY. Porvoo.
- Kuusipalo, J. 1999. Suomalaiset naiset politiikassa. Teoksessa Lipponen, P. & Setälä, P. (toim.) Suomalainen nainen. Otava. Keuruu. 55-78.
- Liljeström, M. 1996. Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa Koivunen, A. & Liljeström, M. (toim.) Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Vastapaino. Jyväskylä. 111-138.
- Maynard, M. & Winn, J. 1997. Women, Violence and Male Power. Teoksessa Robinson, V. & Richardson, D. (edit.) Introducing Women's Studies. Feminist theory and practice. Macmillan Press LTD. Ebbw Vale. 175-197.
- Meyers, M. 1997. News Coverage of Violence Against Women. Engendering Blame. Sage Publications. Thousand Oaks.
- Mäkelä, A. 2002. ”Älä lähde yksin humalassa hoipertelemaan.” Raiskaus uutisena Helsingin Sanomissa 1996-1999. Stakes/Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti. Kotka.
- Naisiin kohdistuva väkivalta. 1991. Väkivaltajaoston mietintö. Tasa-arvojulkaissuja. Sarja B: 5/1991. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Niemi-Kiesiläinen, J. 2000. Mitä seksuaalirikoslaila halutaan suojella? Teoksessa Honkatukia, P., Niemi-Kiesiläinen, J. & Näre, S. (toim.) Lähentelyistä raiskauksiin. Tyttöjen kokemuksia häirinnästä ja seksuaalisesta väkivallasta. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 13. Helsinki. 137-168.
- Nikunen, M. 2005. Surman jälkeen itsemurha. Kulttuuriset luokitukset rikosuutisissa. Tampere University Press. Tampere.
- Nousiainen, K. 1998. Kielletty uhri. Teoksessa Kiviaho, P. (toim.) Puheenvuoroja naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Tasa-arvojulkaissuja 3/1998. Helsinki. 45-48.

- Nyqvist, L. 2001. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28. Turku.
- Partanen, T. & Holma, J. 2002. Discourses and narratives of men who use violence against their partners. Teoksessa Eriksson, M., Nenola, A. & Muhonen Nilsen, M. (red.) *Kön och våld i Norden. TemaNord* 2002:545. København. 373-383.
- Pehkonen, P. 2003. Naisen puolesta, ei miestä vastaan. Suomalainen naisliike väkivaltaa vastustamassa. Sosiologian raportteja N:o 2. Joensuun yliopisto. Sosiologian laitos. Joensuu.
- Perelman, C. 1996. Retoriikan valtakunta. Vastapaino. Jyväskylä.
- Piispa, M. 2002. Complexity of Patterns of Violence Against Women in Heterosexual Partnerships. *Violence Against Women*. Volume 8, Number 7, July 2002; 873-900.
- Piispa, M. 2004. Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa. Tilastokeskus. Helsinki.
- Piispa, M. 2006. Parisuhdeväkivalta. Teoksessa Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Sirén, R. *Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu* 225. Helsinki. 41-81.
- Potter, J. 1996. *Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction*. Sage Publications. London.
- Rantalaiho, L. 1994. Sukupuolisopimus ja Suomen malli. Teoksessa Anttonen, A., Henriksson, L. & Nätkin, R. (toim.) *Naisten hyvinvointivaltio. Vastapaino*. Tampere. 9-30.
- Ronkainen, S. 1999. Ajan ja paikan merkitsemät. *Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus*. Gaudeamus. Tampere.
- Ronkainen, S. 2001. Sukupuolistunut väkivalta ja uhritumisen paradoksit. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*. 2/2001:38. 139-151.
- Ronkainen, S. 2006. Haavoittunut kansakunta ja väkivallan toimijuus. Teoksessa Lohiniva-Kerkelä, M. (toim.) *Väkivalta. Seuraamukset ja haavoittuvuus*. Terttu Utraisen juhlaKirja. Talentum. Hämeenlinna. 531-550.
- Ruoho, I. 2006. Julkisuudet, naiset ja journalismi. Teoksessa Mäkelä, M., Puustinen, L. & Ruoho, I. (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. 171-192.
- Ruuskanen, M. 2001. Kuinka naisen ääni kuuluu oikeusjärjestelmässä? *Oikeus* 2001:3. 373-379.
- Saarinen, A. 2006. Sukupuolistunut väkivalta – tämän päivän naisliikkeen ”äänioikeuskysymys”? Teoksessa Moring, A. (toim.) *Sukupuolen politiikka. Naisten äänioikeuden 100 vuotta Suomessa*. Otava. Keuruu. 17-25.
- Scott, J. 1988. Deconstructing equality-versus-difference: or, the uses of poststructuralist theory for feminism. *Feminist Studies*, 14, 1, 33-50.

Sirkkunen, S. 1996. Yksi uutinen – monta puntaria. Aivovoimistelua sanomalehti uutisen ympärillä. Teoksessa Luostarinen, H., Kivikuru, U. & Ukkola, M. (toim.) Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Oppimateriaaleja 56. Jyväskylä. 61-82.

Stetson, D. & Mazur, A. 1995. Introduction. Teoksessa Stetson, D. & Mazur, A. (eds.) Comparative State Feminism. Sage. Thousand Oaks. 1-21.

Summa, H. 1989. Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka: Tapaus asuntopolitiikka. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A 17. Teknillinen korkeakoulu. Espoo.

Summa, H. 1996. Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Teoksessa Palonen, K. & Summa, H. (toim.) Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Vastapaino. Tampere. 51-83.

Walby, S. 1990. Theorizing patriarchy. Blackwell. Oxford.

Walby, S. 2002. Reducing gendered violence. Teoksessa Eriksson, M., Nenola, A. & Muhonen Nil- sen, M. (red.) Kön och våld i Norden. TemaNord 2002:545. København. 15-29.

Valtonen, S. 1998. Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Kantola, A., Moring, I. & Väliverronen, E. (toim.) Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Tampere. 93-121.

Wetherell, M. & Potter J. 1989. Narrative Characters and Accounting for Violence. Teoksessa Shot- ter, J. & Gergen K. (edit.) Texts of Identity. Sage Publications. London. 206-219.

Woolgar, S. 1988. Science: The Very Idea. Ellis Horwood & Tavistock Publications. London.

Vuori, J. 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoi- tuksissa. Tampereen Yliopistopaino. Tampere.

Vuori, J. 2004. Sukupuolen ja seksuaalisuuden retorinen analyysi. Teoksessa Liljeström, M. (toim.) Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta. Vastapaino. Tampere. 93-117.

Internet-lähteet:

www.jokuraja.fi

<http://medianetti.helsinginsanomat.fi/mediatiedot/> 28.10.2007

Aineisto

Tutkielman aineistoon sisältyivät seuraavat Helsingin Sanomissa ilmestyneet kirjoitukset:

Naisten väkivallasta vaietaan yhteiskunnassa (02.01.04)

Turvakodeissa pyhinä tilaa (04.01.04)

Naisten väkivaltaa on tarkoitus kartoittaa (07.01.04)

Naisten käyttämästä väkivallasta tutkimus (08.01.04)

Perheväkivaltaa yhtä paljon kuin muita pahoinpitelyjä (25.02.04)

Lääninhallituksen suunnittelija ennustaa: kotiväkivalta lisääntyy (26.02.04)

Kotiväkivaltaan puututtava heti (27.02.04)

Sukupuolisilmät auki (29.02.04)

Amnesty vaatii hallitusta estämään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa (06.03.04)

Halonen: Todellinen tasa-arvo on yhä vain tavoite (09.03.04)

Suomalaismiehen maine mustattu aiheettomasti (22.03.04)

Amnestylla ei tarkoitus pilata miesten mainetta (26.03.04)

Väkivaltaisia kohtaloita ei voi niputtaa yhteen (05.04.04)

Poliisit tietämätön perheväkivallasta (10.04.04)

Väkivaltaa on tutkittu eri näkökulmista (13.04.04)

Turvakodin kautta kiinni uuteen elämään (13.07.04)

Alistettuna ei voi neuvotella (30.10.04)

Amnesty vaatii hallitukselta parempaa turvaa naisille (10.11.04)

Miesjärjestöt vastustavat väkivaltaa eri periaatteilla (26.11.04)

Perheväkivaltaa päin Porvoon mitalla (12.12.04)

Neuvolatutkimus: Joka kymmenes raskaana oleva joutunut väkivallan kohteeksi (04.02.05)

Naisten väkivaltaisuudesta vaietaan (09.02.05)

Perheväkivallan uhreja suojeltava erotilanteissa (22.05.05)

Väkivalta, uskomukset ja motiivit (29.05.05)

Amnestyn perheväkivaltakyselyyn vastasi 90 kuntaa (16.08.05)

Väestöliitto: Vihan hallinta unohtunut perheväkivaltakeskustelussa (13.09.05)

Naisten väkivallan uhrit vaikenevat väkivallasta (17.09.05)

Amnesty: Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy riittämätöntä (29.09.05)

WHO: Parisuhdeväkivalta uhkaa naisten terveyttä ympäri maailman (25.11.05)

Usko, toivo ja tilasto (27.11.05)

Vantaa pyrkii ehkäisemään kotien perheväkivaltaa (14.12.05)

Oikeudet määränneet alle sata perheen sisäistä lähestymiskieltoa (28.12.05)

Vikatikki (22.01.06)

Poliisin kotihälytykset lisääntyivät voimakkaasti (28.01.06)

Molempien sukupuolten väkivaltaisuus tutkittava (01.02.06)

Jussi-piste auttaa monia väkivaltaisia (03.02.06)

V-päivä kampanjoi väkivaltaa vastaan (05.03.06)

Kukka käteen ja turpaan (08.03.06)

Perheväkivallasta epäillyistä lähes joka kuudes on nainen (12.03.06)

Parisuhde- ja perheväkivaltaa tutkittava myös sisällöllisesti (23.03.06)

Nainen purkaa aggressioitaan usein epäsuorasti (01.04.06)

Amnesty moittii Suomea naisiin kohdistuvasta väkivallasta (24.05.06)

Amnesty antaa kyytiä hallitukselle (27.05.06)

Jospa ketään ei lyötäisi (27.05.06)

Kyseenalainen näkemys suomalaisten väkivallasta (05.06.06)

Häiritsevä meteli yhä useammin kotihälytyskeikan syy Helsingissä (14.06.06)

Väkivallan vastaista työtä kuntiin (14.06.06)

Sanalliset uhkailutkin kuuluvat väkivaltaan (17.06.06)

Puhe miehistä ja lapsista uhreina vaietaan järjestelmällisesti (20.06.06)

Perheväkivalta kansanterveystyön seuraavaksi haasteeksi (26.08.06)

Perheväkivallasta tulee puhua avoimesti (03.09.06)

Perheväkivaltaa voidaan ehkäistä yhteisvoimin (05.09.06)

Lähisuhdeväkivalta on pahimmillaan terroria (27.09.06)

Suomalaiset tuomitsevat väkivallan käytön parisuhderiitojen ratkomisessa (18.10.06)

Parisuhteessa väkivaltaa kokevat sekä mies että nainen (20.10.06)

Parisuuhdeväkivalta on luultua monimuotoisempi ongelma (10.11.06)

Keskustelu sukupuolesta ja väkivallasta on yhä vaikeaa (25.11.06)

Erokriisi pakottaa miehen hakemaan apua (01.12.06)

Perheväkivaltatyön keskus tarpeen (03.12.06)

Naisten uhkailu ja sukupuolinen ahdistelu lisääntyneet (16.12.06)

Hätäkeskukset toivovat kotirauhan säilymistä (24.12.06)